

Juvello Gualdrone

TRACTA;
TVS DE ANIMÆ HV-
MANAE INDEFICIENTIA, IN
Quatruplici via. s. Peripatetis-
ca, Academica, Naturali, &
Christianæ, reuisus per
authorem, & nunc
primo editus.



Simeonis Valguarnense

VENETIIS

M. D. XXXVI.

71-

BD

420

321

100,000

100,000

2

ILLVSTRI ALEXANDRO CAC-
cia Florentiæ patricio, pro Sancta ecclesia Gu-
bernatori Placentiæ, frater Chrysostomus
Iauellus canapicius prædicas-
tori ordinis, & Sacræ Theo-
logiæ professor eter-
nam beatitu-
dinem.



V A E R I S à me alexander
optime, quæ ratio, uel certe, qs
huius mundi sapiens rationalis
animæ mortalitatem pectoribus
hominum, his maxime tempore
ribus, ingerere præsumperit: cū
diuina oracula, quæ arbitrari mē
tiri posse, nefas est, & heroes iu-
starum, ac sacrarum legum con-
ditores, & quicunqz à primis seculis ueram philoso-
phiam attigerunt, non aliud commentati uidentur, qu
animorum nostrorum nobilitatem, indeficientiamq;
docere scriptis, & efficacissimis rationibus, signis, expe-
rientiisq; suadere; & super hoc iactū, firmatumq; fun-
damentum, moralitatem omnem edificarunt. Quæ-
ris insuper, quæ nam fuerit determinata mens & sente-
tia Aristotelis in hoc proposito: an semper dubius pro-
utraqz pte perstiterit: ut nonnulli sibi attribuunt: Quæ-
ris de Platone: de quo & si liquido constet sensisse, &
docuisse absqz dubio humani animi indeficientiam: du-
bitatur tamen à plerisq;z, qua uia præcipue: ad hoc pro-
positum comprobandum incesserit. Quæris demū,
si ex natura procliuiores sumus ad assentiendum parti-

affirmatiue & negatiue, uel ecōuerso. Difficillima pro
fecto à me petis Alexander optime: in qbus & antiqui
& moderni scriptores græci & latini desudarunt: nec
me puto tanti esse, cum pene nihil sim: ut meo ingenio
mihi persuadeam: tibi posse ad plenum satisfacere. Sed
diuino confisus auxilio, tractatum tibi disponam: pro
animi tui solatio & quiete: qui de humani animi, inde
ficientia erit, & nuncupabitur. Verum anteq; ad propo
situm ipsum descendam: scito mi Alexander: & pro cer
to habeas, detestandam sentētiam de animi nostri des
ficientia, ab impiis, & ignauis, & flagicioſis, & uolu
ptuosis hominibus, malisq; demonibus inuētam, in
troductam, edoc̄tamq; fuisse: quales fuisse dicuntur
Diagoras, Dicearcus, Aristipus, Epicurus, Democri
tus. Nam horum & consimilium anima: ex eo q; solis
rebus corporeis & cenoſis oblectatur, detinetur, & pa
scitur: licet ex sui natura spiritus sit: quasi corporalis e
uadit: atq; hinc adeo fallitur: ut sola corporea iudicet
entia: & ea maxime uera, cum econtrario sit: facta igit
corporea, & intelligentia, & affectu, & iudicio: sicut &
corpus, quod animat dissolubiliter: se quoq; dissolubi
lem extimat. At qui pietatem, iustitiam, ceterasq; uirtu
tes coluerunt: sancte q; & innocēter uixerunt, animi in
deficientiam affirmarunt, & defensare contra impios
semper adnixi sunt: quales fuerūt Thales milesius, Par
menides, Pherecides, Pythagoras, Zeno, Socrates, Pla
to, Xenocrates, Auicenna, Algazel, Macrobius: & ex
antiquissimis Mercurius Termegistus: Anima siquidē
ratium, & consimilium: super crassam materiam elles
uata: atq; sue puritati naturali, quantum potest, restitu
ta, ex morali purgatione: & diuinorum entium, deles
tabilissima speculatione: qua ab imaginationibus,

3

hisq; sensatis abstrahitur: se in seipsa speculatur: aduersitatemq; se ad maiora procreatam, q; ut mancipium sit humanus sui corporis: ideoq; sue indeficientie nullo modo diffidit. Non est necesse, ut sacros Theologos, qui Salvatoris nostri legem docent & seruant, adducam. Horum namq; communis sententia hec est: Qui rationales animas immortales esse dubitat: alienus proculdubio a seipso est. His igitur præpositis, ad tractatum ipsum descendamus. Vale.

A. iii

TRACTATVM DE ANIMI HVMANI
indeficientia in tres partes diuidimus: Prima cō-
pleteatur uiam Aristotelis: Secunda uia Pla-
tonis: Tertia uiam naturalis inclina-
tionis: & quodam modo in-
genite cognitionis.

¶ Prima pars diuiditur in qnq; capita. In primo ostē-
ditur Aristotelem tenuisse pro certo anime nostre inde-
ficiētiā. In secundo defensatur hec ueritas contra Her-
ueum. In tertio defensatur contra Scotum. In quarto
defensatur contra Thomam Caetanum. In quinto de-
fensatur contra Petrum pomponacium mantuanum,
philosophū modernū: qui appellari cōsueuit Peretus.

¶ Caput Primum.



V A N T V M ad primū
cap. sit hec conclusio des-
termiatue, Phylosophus
in libris suis de anima sen-
sit, & absq; hesitatiōe des-
terminauit, animam hu-
manam esse indefectibile
secundum substantiam.

Quam quidem conclu-
sionem intēdo primo de-
ducere ex processu Aristotelis. secundo corroborare ex
præcipuis authoribus.

¶ Tu igitur aduerte, q; Aristoteles in primo de anima
textu. 12. declarans q; difficile sit habere scientiam de a-
nima, & de potentiis suis, & actibus: an. s. omnes si-

communes anime & corpori: an aliisque sint solius animæ, ut intellectus, & intelligere: proponit hanc conditionalem. Si intelligere est phantasia: aut nō sine phantasiam: non est operatio propria. i. solius animæ: quia cum phantasia sit quid corporeum: non erit sine corpore: & in textu. 13. ponit aliam cōditionalem. s. si est aliqua operatio propria anime: que. s. non expleatur per corpus, sed sit a sola anima: contingit eam separari. i. post corpus remanere. si uero nulla est eius operatio propria: non utiq̄ erit separabilis: quia. s. ociosa remaneret: ociosum autem non permittitur in rerum natura.

CPositis his duabus cōditionibus in primo lib. neutram earum affirmauit, nec destruxit, ut appareret difficultas scientie de anima: sed sententiam suspendit usq; ad secundum & tertium librum, ut declarabitur. In secundo igitur libro à textu. 151. usq; ad textum. 155. destruit primam partem primæ conditionalis. s. si intelligere est phantasia. Illic enim probat differre intellectū à sensu uniuersaliter sumpto. s. extrinseco & intrinseco: probat similiter differre intelligere à sentire, & comprehendit actum phantasie sub sentire. Vnde inquit in textu. 153. Phantasia enim alterum est, & a sensu. s. exteriori, & ab intellectu: & accipit: ut patet intuenti textum: sensum pro sentire: & intellectum pro intelligere.

CIn tertio uero libro: postq; in secundo probauit intelligere nō esse phantasiā: probat a textu. 4. usq; ad. 8. intellectum esse non organicum: & intelligere esse operationem non organicam. i. nō expletam per organū: & per consequens intellectum esse separatum, & non alligatum organo ad differentiam sensus: & intelligere non recipi in organo: sed in solo intellectu ad differentiam ipsius sentire. Inuenit autem Aristoteles naturam

intellectus non organicam : quoniam omnis potentia cognoscitiva organica restringitur ad determinatum genus entium, & ad singulare, cum differentia temporis & loci . Ut uisus determinatur ad colorem : gustus ad saporē existentē actu: & pro eo tpe, quic sibi copulatur. Intellectus autē apprehēdit oē genus entiū: & abstractus ab hic & nunc : ergo liber est ab organo restrin- gente uim cognoscituā ad determinatū genus entis.

C Deinde in eodē libro tertio in textu. 20. ex eo q̄ in intelligere non est phantasias: & intellectus non est uirtus organica : & intelligere nō est operatio organica: concludit in textu predicto : hanc conclusionem ad litterā & formaliter. Separatus autem est solum: in hoc q̄ uere est: & hoc solum immortale, & perpetuum . Q uod sic intelligitur. Cum omnis uirtus anime preter partem intellectuam sit organica:solum intellectus est separatus ab omni organo in hoc qui uere est.i.secundū substantiā: & hoc solum.i. & hec sola pars animæ : que est pars intellectua, est immortalis , & perpetua. Nam cū tres sint partes subiective animæ.s.vegetativa, sensitiva & intellectua:constat solā intellectuam, quæ est anima nostra, habere potentiam non organicam:ex consequenti ipsam solam immortalem, & perpetuam. Hec fuit conclusio phylosophi in qua , ut uides non est distinctione aliqua conditionalis, nec dubitativa: nec similitudinaria , nec proportionalis , nec metaphorica . Sed propositio cathegorica:et ideo simpliciter uera, & confessa ab Aristotele.

C Ex his duo elliciuntur. Primo q̄ licet Aristoteles disputatione & inquirendo de natura anime nostre & se parabilitate, usus fuerit propositionibus conditionalibus , ut in primo libro in textu. 13. & similitudine siue

proportione , ut in libro secūdo in textu . 21 . ubi inquit . De intellectu autem & perspectiva potētia : nihil adhuc manifestum est : sed uidetur genus alterum animæ esse : & hoc solum contingere separari , sicut & perpetuum à corruptibili (cōsuetudo est enim inquirentis & dispu tantis suspensio loqui , donec quod uerum est , inuenierit) tandem peracta diligent discussione simpliciter & absolute pro parte affirmatiua conclusit . Secundo elli citur q̄ licet in primo libro proponens difficultatem scientie de anima : formauerit primam conditionalem cum duabus partibus : tamē determinaturus aduertēs , q̄ tantum prima pars . s . si intelligere est phātasia : excludat propriam operationem ab anima : & per conſequens indicabat ipsam secundum substantiam inseparabilem à corpore , quia tota & secundum omnē uirtutem suam esset alligata organo ideo nō curans secundam partem . s . uel non sine phantasia ; utpote non obstantem proposito suo : postq̄ destruxit primā partem cōditionalis in lib . secundo textu . 155 . conclusit in lib . tertio in textu . 10 . immortalitatem anime intellectiue . Cuius signum est , q̄ postq̄ conclusit in dicto textu immortalitatem anime , distulit usq̄ ad textum . 30 . declarare , quomodo sine phantasia non intelligit anima : comparans fantasmata ad intellectum , ut colores ad uisum . Vnde pro constantienendum est Aristotelem sensisse anime humane indeficientiam ex sua propria operatione . i . ex intelligere , quod non est phantasia . Sed a solo intellectu & recipitur in solo intellectu : & non in coniuncto , ut operationes partis uegetatiue , & sensitivae , & appetitiue sensitivae . Quod autem non intelligat sine phantasia prouenit ex tali statu , in quo pronunc est coniuncta materie .

CSed forte obicies: q̄ Aristoteles in tertio libro de anima in textu. 30. dicit absolute. Anima nihil intelligit si ne phantasmate: ergo uel secundum ipsum cor rumpitur, uel remanet ociosa post corpus: quod repugnat principiis suis.

CAd hoc respondetur q̄ Aristoteles in libris de anima: non considerat animam intellectuam nisi physice. i. nisi ut actuat corpus physicum: libri enim de anima sunt pars scientie physice: & ideo non tractat de intellegere anime, nisi ut est non separata. Cuius signum est: q̄ in textu. 36. tertii libri de anima: querit utrum intelligentia aliquod entium separatorum existens intellectus non separatus. i. donec anima copulatur corpori. Considerare autem de anima intellectua absolute in quantum est naturae intellectualis, & de intelligere absolute spectat ad primum philosophum. i. ad metaphysicū.

CSed iterum obicies: quia Aristoteles in tota doctrina sua: nec in metaphysica attribuit anime nostrae intelligere pro alio statu, nec alio modo quam in libris de anima: ergo tenuit q̄ omne suum intelligere est cum phantasmate.

CRespondeatur & negandum est, q̄ Aristoteles non attribuat intelligere anime nostrae nisi pro statu. Nam in libro nono sue metaphysice in textu. 22. pertractas, quoniam essentie siue nature substantiarum simplicium, quales sunt deus & intelligentie, non sunt cognoscibiles secunda operatione intellectus: quae dicitur compositio & diuisio: sed prima operatione, que dicitur simplex intelligentia: aduertensq; q̄ pro hoc statu nihil possumus intelligere nisi admiscendo compositionem & diuisione: etiam uenando diffinitionē cuiuscumq; diffinibilis: & sic sequitur q̄ p hoc statu ignoramus simpliciū

substantiarū naturas & quidditates : declarauit in prædicto texū ; q̄ hec ignorantia non inest nobis sicut cecitas : q̄ non potest remoueri : eo q̄ est priuatua uisus : permanet enim cum hac ignorantia principium intellec̄tuum . i. intellectus : siue anima intellectuā . Vnde inquit Cecitas enim est ut utiq̄, si quis principium intellectuum non habeat . Ac si dicat . Ista ignorantia esset in nobis sicut cecitas : si remoueret principium intellectuum : sicut cecitas remouet principium uisiū . Sed quia non remouet, ideo non est sicut cecitas . Ergo secundum Aristotelem : quia hec ignorantia non removet intellectum , possumus intelligere quidditates substantiarum simplicium : & nō pro hoc statu , ut dixit in secundo libro metaphysice : textu primo : ubi inq̄t si cut nicticoracum oculi ad lucem diei : sic & anime nostrae intellectus ad ea , que omnium nature manifestissima : ergo concessit , q̄ eas possumus intelligere pro alio statu . Q uod autem nō assignauerit modum determinatum , quo pro alio statu intelligit , non est mirandū . Nam certū est q̄ in libro . 11. metaphysice posuit substantias abstractas esse intelligentes : ut patet in textu . 36 Q uo modo autem intelligent : an per species intelligibiles : an per substantiam suam , an per essentiam rei intellecte nesciuit exprimere , nisi in primo principio . i. in deo : cuius intellectionem cognouit in eo esse substantiam & non accidēs . Hoc enim erat omnino supra sensum : Aristoteles autem in tota philosophia procedit à sensu . Nō ergo mirum , si nesciuit exprimere modum , quo anima post hunc statum intelligit . Sed & Theologus in hoc satis laborat , uerum id ad propositum præsens non spectat . Sufficit ergo q̄ Aristoteles attribuerit anime posse intelligere post hunc statum : dicet modum

Investigare non potuerit: nisi hanc neg^tiam: Non intelligit cum phantasmate: & aduerte: Alexander op^stime: q^p qui uoluerunt attribuere Aristoteli ipsum pos^suisse talem, uel talem modū intelligendi in anima se^rparata, cadunt in multa derisoria. Sicut Niphus Suessa nus in tractatu, quem edidit contra Petrum pompos nacium de animē immortalitate.

TNunc superest corrobare præpositam conclusionē ex p̄cipuis authoribus & græcis & latinis: & auerroe.

TAuerroes lingua arabs, patria hispanus cordubensis: græcas literas nesciuit: sed libros Aristotelis in arabico translatos & satis imperfectos legit: cūq; uideret Aristotelem in tertio de anima dicentem & probantē, q^p intellectus est immixtus, inorganicus, & separatus, & immortalis, & perpetuus: pro constanti habuit, Aristotelem sensisse animam intellectuam esse indefectibilem: & reprehendit in tertio de anima in commento. s.

Alexandrum aphrodiseum, qui interpretans Aristotelem arbitratus est ipsam esse defectibilem, & p̄duci ex nobilissima mixtione elementorum. Verū quia Auerroes imaginari nō potuit, quomodo hæc stent simul, q^p anima intellectua sit forma informans corpus humānum, et sit immortalis: ideo cecidit in illum errorē, quem nunquā somniauit Aristoteles: nec ex libris suis ullum habemus uestigium. s. q^p anima intellectua sit una tantum: & non informet materiam: sed se habet ad omnes homines, ut intelligentia ad cœlū: & hanc quidem chimericam imaginationem: satis reprobauimus in quæstionibus nostris in tertio de anima. Pro nunc sufficit, q^p Auerroes testatur aristotelem pro certo pos^suisse animam indefectibilem. Alexāder autem aphrodiseus licet censuerit aristotelem posuisse animā mor-

talem: tamen ipse ex propria sententia cōfitetur esse immortalem. Vnde in libro suarum questionum naturalium inquit. Anima & si sit immortalis: tamen in corpus mortale demersa: uidetur esse mortalis: & iterum inquit. Noluit mundi opifex diuinos hominum animos corporibus terrenis absq; congruo quodam medio colligare: quod quidem medium spiritum, uehiculumq; nominat. Proculus super Thimeū affirmat: non solum platonicos, sed & Aristotelem animā immortalē posuisse. Themistius in tertio lib. de anima commentans Aristotelem asserit idem: & tenet, q; postquam Aristoteles in tertio de anima probauit utrumq; intellectum. s. agentem & capacem. i. possibilem esse immixtum, & immateriale, addidit hunc solum. i. substantiam continentem utrumq; intellectum, que est substantia anime intellective, esse perpetuam, & immortalē. Passiuam uero rationem. i. phantasiam minime: & hac de causa Aristoteles inquit Themistius addidit, & conclusit, q; post obitum humanarum rerum non reminiscimur. Reminiscientia enim ad partem sensitivam pertinet: unde si putasset Aristoteles animā perire: nulla fuisset ratio assignanda, quare non reminiscimur post obitum. Sentit ergo Themistius Aristotelem pro certo posuisse animam immortalē & plurificabilem. Præterea plethon Platonicus inter græcos peritissimus loquens de Aristotele in libro suo de anima inquit, Aristoteles sine controuersia censuit hominū animos esse multos, & sempiternos. Nolo autem uerba Aristotelis peruertere: & si ipse platonis ac ceterorum phylosophorum uerba peruertit. Hæc ille.

¶ Inter latulos autem: quicunq; dñr commentiste cōfittentur cū cōmentatore Auerroë, Aristotelem sensisse

ziam immortalē: sed defensant chimericū errore de unitate intellectus. Alii uero famosi expositores Aristotelis: ut albertus cognomēto magnus: & b.tho.& Egidius tenēt pro certo Aristotele sensisse aie immortalitatē. Quidā uero moderni deuiātes a semitis patrū, quibus tñ bene se hēt persuasibiles nos exhibere, ut inq̄t phylosophus in. 1. cœli: ut uiderent aliqd noui inuenisse: cognati sunt ostēdere Arist. oīno tenuisse aie deficiētiā. Sed deo auxiliāte: eorū inuētiones euertemus. Iſti aut̄ fuerūt Thomas Caetanus nūc Cardinalis: & Petrus pōpona cius mātuanus. Herueus aut̄ & Scotus grauius pcesserunt: qui dñt Arist. dubiū fuisse: & nō pro certo determinasse anime deficiētiā. Hæc de primo cap. dicta sint.

Caput Secundum.

Quātū ad cap. scđm in quo ptractāda ē opinio Heruei aduerte, q̄ ipse i quolibet prio. q.xi. uidēs Arist. uarie loq̄ in hoc pposito arbitratus est eū declinare mō ad pte negatiuam, mō ad affirmatiuā: et iō semp̄ fuisse dubiū: magis tñ declinasse ad pte negatiuā. s. q̄ nō remaneat post corpus: & q̄ nō fuerit cert', q̄ remāeat, declarat Herue' ex duob' dictis p̄hi, in quibus loqtur aut cōditiōaliter, aut dubitatue. **C**Primū dcm est in lib. 11. methaphysice textu. 16: ubi q̄rēs utrū aliqua forma remaneat postq̄ est desinēs informare materiā: sic rñdet. Si aut̄ posterius aliqd manet, perscrutādū est. In q̄busdā. n. nihil p̄hibet: ut si est aia talis. Non oīs sed intellectus. Omnis nāq; impossibile forsitan. Ecce q̄ Arist. loqtur cōditionaliter: dicit. n. ut si est aia talis: deinde apponit dubitatuum: cum dicit, forsitan: ergo non fuit cer. us, q̄ remaneat.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ si uolumus acceptare omnes pro positiones, quas format phylōsophus in locis, in quibus non tractat ex proposito, sed incidenter, & exemplariter de aliqua materia: tanq̄ sint de mente sua: multo tamen sibi contradicet. Nam dicit in primo libro topi corum: q̄ quedā sunt problemata, de quibus pro nostra parte habemus rationes certas: ut mundus est eter nus: & tamen in lib. 8. physicorum & in lib. 2. de gēnē ratione: & in lib. 12. methaphysice: conatus est demon strare: & putauit se demonstrasse mundum esse eternū: ergo apud ipsum mundum esse eternum non est problema sed conclusio demonstrata. In topicis ergo nō loquebatur ex propria sententia: sed ex uaria opinione antiquorum, quorum aliqui arguebant mundum factum in tempore: aliqui autem ab eterno. Similiter cōstat q̄ in primo lib. de cœlo probat & determinat: cœlum esse quintū corpus: ita q̄ non est de natura. 4. ele mentorum: & tamen in tertio lib. physicorum in textu 45. dicit sic. Quare esset utiq; hoc corpus præter aerē & ignem & terram & aquam: uidetur autem nullū huiusmodi esse. et in primo posteriorum dicit lineam esse ex punctis: & tamen probat ex proposito in sexto lib. physicorum nullum continuum componi ex indiuisibilibus. Ex his patet, q̄ non debemus iudicare mētem aristotelis ex his, quæ dicit non pertractando materiā ex proposito, quoniam ex sua consuetudine tunc logatur ex opinionibus famosis: & quoniam de anima in dicto loco libri. 12. methaphysice tantum exemplariter loquitur: de qua suo tempore erant uarie opiniones, utrum remaneret, uel non: ideo conditionaliter, & dubitatue loquutus est. Mētem autem suam debemus accipere ex lib. 3. de anima: ubi loquitur ex proposito de anima

de anima intellectua; sicut enim incipit librum tertium.
De parte autem anime: qua cognoscit & sapit anima:
&c. & illic in textu. 20. determinauit absolute, ut usum
est in capite precedenti, intellectu immortalem & per-
petuum. Non ergo facie^dum est fundamentum super
dictum allegatum ex lib. 12. metaphysice.

CSecundum dictum allegat Herueus in primo de ani-
matextu. 13. ubi Aristo. comparat animam ad corpus
quo ad separationem , sicut comparatur enea spera ad
planum: quo ad contactum secundum punctum: & di-
cit sic. Si uero nullum est proprium ipsius. i. Si uero nul-
lum est proprium opus anime: non erit utiq^p separabi-
lis. Sed sicut recto in quantum rectum multa accidunt:
ut tangere eneam speram secundum punctum: non ta-
men tanget ab hoc separatum rectum. Inseparabile. n.
Siquidem semper cum aliquo corpore est: haec phylo-
sophus : ex quibus patet q^p non loquitur de separabili-
tate anime , & remanentia post corpus nisi conditio-
naliter: id est si habet aliquod opus proprium. Non er-
go fuit certus.

CAd hoc patet responsio ex his, quæ diximus in cap.
precedenti diximus enim: q^p philosphus in primo li-
bro in textu. 13. non determinando sed ostendendo dif-
ficultatem scientie de anima: format illam conditiona-
lem. s. Si anima habet operationem propriam: contin-
git eam separari. Si non habet: non contingit. Sed erit
sicut de enea spera in tangendo planum &c. Deinde in
libro tertio in textu. 4. determinat illud, quod cōditio-
naliter proposuerat in primo. s. q^p habet operationem
propriam: quæ est intelligere: quoniam non expletur per
organum corporeum, ut sentire: & recipitur in solo in-
tellectu: & in textu. 20. concludit, q^p intellectus est sepa-
ratus.

ratus in hoc, quod uere est: & hoc est perpetuum, & immortale: & illic nec conditionalem, nec dubitatiuam, nec diminutiā dictionē apponit: & sic patet quod philosophus nō remansit dubius, nec suspensus de indeficiencia aīe.

¶ Deinde Herueus format argumentum: quo uidetur philosophus sensisse, quod anima omnino deficiat. Nam oppositum uidetur repugnare principiis doctrine sue. Posuit enim Aristoteles generationem hominū eternam a parte ante: sicut & motū cœli eternum ex secundo de generatione: & ex. 12. lib. metaphysice: ergo si animæ non deficiunt: cum infiniti homines præcesserint: nunc essent animæ infinite actu: quod quidem repugnat Aristo. qui ubique reprobatur infinitum actu præcipue in tertio libro physicorum: & in primo cœli.

¶ Ad hoc respondens Herueus dicit: quod non est necesse quicquid implicite continetur in principiis doctrinæ alii cuius authoris: sit expressa sententia sua: Vnde inquit Herueus licet Aristoteles sit magis declinans ad mortalitatem animæ quam ad oppositum consideratis principiis doctrinæ suæ: tamē nō sequitur, quod hæc sit expressa sententia sua: imo potuit remanere dubius.

¶ Sic respondet herueus: nos autem in sequentibus alter responderebimus, cū soluemus argumenta Petri ponacii: & declarabimus, quomodo nō repugnat absolute principiis Aristotelis concedere infinitum in rebus immaterialibus, que carent omni quantitate: & sic Herueus nō potest concludere ex hoc argumento Aristotelem remansisse dubium de indeficiencia animæ.

¶ Demum conatur Herueus exponere duo dicta Aristotelis, in quibus uidetur omnino tenuisse animæ indeficienciam: & primum est in secundo libro de anima in textu. 11. ubi inquit. Videtur intellectuum. i. animā

Intellectuam alterum genus animæ esse: scilicet à uege tatiua & sensitua: & hoc solum contingere separari, si cu^m perpetuum a corruptibili. Hoc dictum exponit Herueus dicens, q̄ non loquitur absolute, sed proportionaliter, & per similitudinem, ideo non concludit determinate intentum.

Verum aduerte, q̄ non erat necesse Herueum laborare in exponendo dictum illud. Nam pro rei ueritate phylosophus non loquitur illic determinate: sed solum proponit quod primo aspectu apparebat. Si quidem præposuerat in textu. 19. utrum omnes potentiae animæ sint separabiles ab inuicem, non solum ratione: id est diffinitione, sed etiam loco, & subiecto: ita q̄ in eadē parte corporis non possint esse plures potentiae: & dicit, q̄ de quibusdam patet, q̄ non separatur subiecto. Nam in cauda lacertæ decisæ est potentia sensitua, & motuæ & appetituæ: constringitur enim, si à nocuio pungitur, aut præmitur: de quibusdam autem est dubium: & subdit: q̄ de intellectu & perspectuæ: id est speculatiua potentia animæ: non est adhuc aliquid manifestum: sed uidetur: scilicet primo aspectu alterum genus animæ esse: & hoc solum contingere separari, ut perpetuum a corruptibili: hæc phylosophus. Concedimus ergo, q̄ ex illo dicto: in quo solum proponit: quod prima facie apparet: non trahitur efficax argumentum ad probandum de mente phylosophi animæ indeficientiam.

Secundum dictum est in tertio libro de anima in textu. 20. ubi inquit Aristoteles. Separatus autem est solum in hoc, quod uere est: & hoc solum perpetuum, & imortale. Herueus dicit, q̄ utiq; hoc dictum probat intellectum esse immortalem. Sed Aristoteles non intendit illic de

intellectu, qui est potentia anime humanae : nec defusus
stantia ipsius anime: sed de intellectu agente, qui apud
Aristotelem non est potentia anime, sed substantia se-
parata : & eandem expositionem dat Thomas Caeta-
nus: & Petrus Pomponacius. Confitentur enim, quod si
concederent Aristotelem intendere in dicto textu de in-
tellectu, qui est potentia animae intrinseca, coacti essent
ad mentem Aristotelis concedere animam intellectuam
non deficere: quoniam potentia animae aut est essentia
liter idem cum substantia animae, aut est in substantia animae ut qualitas in sub-
iecto, siue detur primum, siue secundum: sequitur de ne-
cessitate, si potentia animae est perpetua: & substantiam
animae esse perpetuam. Ut igitur evitarent indeficientiam
animae inuenierunt hanc glosam: cuius non fuerunt ipsi
primi authores: sed acceperunt ab alexandro aphrodiseo
qui ut diximus in primo capite, attribuit Aristoteli ani-
mam mortalitatem, & in libro suo de anima in capite de
intellectu agente dicit, quod hic intellectus non est potes-
tas. i. potentia animae, quae in nobis sit, sed est prima
causa. i. deus: qui ut est principium effectuum ceterarum
rerum, dicitur prima causa: & ut est causa, quod res ipsae a
nobis intelligentur, dicitur intellectus agens, nam deus
est eminentissime intellectus, ut demonstrauit Aristo.
In. 21. metaphysice. Verum quia Thomas Caetanus
sequitur ad litteram sensum alexandri aphro. ideo diffe-
ram reprobationem huius expositionis: donec pertra-
ctabitur in cap. 4. opinio ipsius Thomae: & tunc appa-
rebit quantum peruerterit intentum Aristo. & quantu-
discontinuet textum. Simulque apparebit, quod & alexan-
der & Henodus & Thomas Caetanus: & Petrus popo.
inuenierunt fugam, qua deuiarunt a uero intento Aristo.
Ne igitur coacti simus idem pluries, & inutiliter repe-

tere, differendum est. Sicut enim & displicenter inuitabilius prolixitatem. Hæc fuit summa opiniones Heruei in hoc proposito de indeficiencia animæ ad mentem Aristotelis suo iudicio. Qui tamen melius se habuisset, si cum beato Tho. concordasset: quoniam nullum dictum Aristoteles ab Herueo recitatum cogebat ad hoc, quod relinqueret Aristoteles: dubium in tanta re: quam omnes scire appetunt. Hæc de secundo capite dicta sint.

CCaput Tertium.

Quantū ad tertium cap. aduerte quod Scotus in quarto sententiārū distinctione. 43. questione secunda in examine secunde ppositionis quā pposuerat: & erat ista. Si anima intellectua est mortalis: pertractas mentem Aristotelis, dat duas responsiones. Primo dicit sic. Dubium est quid in hoc Aristoteles senserit. Viz. enim loquitur in diuersis locis: & habuit diuersa principia: ex quorum aliquibus uidetur sequi unum oppositum. scilicet quod sit mortalis: & ex aliis aliud. scilicet quod sit immortalis. Vnde probabile est, quod in illa conclusione semper fuerit dubius: & nunc magis accedere ad unam partem: nunc ad aliam secundum quod tractabat unam materiam consonam uni parti magis quam alteri. Secundo dicit, quod est alia responsio & realior: quae est hec. Non omnia assertive dicta, & pro certo extimata à philosophis: fuerunt ab eis probata per necessariam & inuincibilem rationem naturalem: sed frequenter non habebant nisi probabiles persuasiones: uel famosas præcedentium philosophorum opiniones. Vnde & ipse Aristoteles in libro secundo de cœlo in cap. de duabus questionibus difficultibus sic inquit. Tentandum est dñe, quod uidetur dignum: reputantes promptitudinem. scilicet sciendi: magis

in putari merecundie. i. modestie quam audacie. i. temeritati. si quis parvas sufficientias. i. rationes non omnino sufficientes. diligit in rebus, de quibus maximas habemus dubitationes propter philosophiam stare; id est ut persistant principia philosophie: haec Aristoteles; & subdit Scotus. Vnde parue sufficientie semper suffecerunt philosophis, ubi non poterant ad materiam, id est ad rei naturam, quam pertractabant, peruenire, ne contradicerent principiis philosophiae. Vnde quas doq[ue] philosophi acquiescunt propter suas persuasions probabiles, quandoq[ue] propter conseruandam similitatem suorum principiorum, etiam q[uod] non habent rationem necessariam, & sic Scotus non habet pro inconvenienti, q[uod] Aristoteles fuerit certus de animi insufficiencia etiam q[uod] ratione necessaria id non concluderet. Tu tamen aduertere, q[uod] cum duas responsones derivit, neutram reicit, imo format duas rationes, quibus uidetur concludere, q[uod] philosophus magis declinauerit ad deficienciam animae quam ad oppositum, & quoniam rationes illas Scotus non soluit, ideo intendo eas soluere solutione naturali, & non Theologica, ut scias eas non concludete etiam in doctrina Aristotelis.

Cl^o Prim a ratio iudicio Scotti, sumitur ex libro septimo metaphysice textu ultimo, ubi philosophus uult, q[uod] oes partes, quae possunt remanere, destructo toto composite, sunt elementa. i. partes materiales, ex quibus totum cōponitur. Sic enim illic accipit elemēta, & præter tales partes materiales necesse est ponere in toto aliquā formā, quae resultat ex compositione partium materialium, sicut ex ordinata cōpositiōe lignorum resultat forma nauis, que forma non potest remanere separata a parte.

Materiali, nō remanente toto, sicut patet, q̄ forma ha-
uis consurgēs ex cōpositione lignorū, separatis lignis
ab inuicem: ergo int̄stāte hac doctrina Aristoteli si posuit
aiam intellectuā informare, ut p̄pria forma materiā,
que est corpus humanū, Non poniteā remanere separa-
rata a materia, non remanente toto homine.

CHæc rō non p̄t trahi extextu prædicto p̄fī; Primo
quia p̄fīs nō ponit illā uniuersalem s. oēs partes, quæ:
p̄nt remanere, destructo toto cōposito, sunt elemēta. Sic
in h̄t textus. qm̄ uero ex aliquo cōpositū fit, ut unū sit
oē, ut syllaba. syllaba atq; nō ē elemēta, nec idē a & b, nec
caro ignis et terra. Dissolutis. n. hec adhuc nō sunt, ut ca-
ro, & similia, elementa uero sunt, ut ignis & terra, hæc
Aristoteles. In quibus uerbis int̄dit declarare, q̄ in cō-
positis, quæ sunt unum per se, ut corpora elementata,
ipsum cōpositum distinguitur a partibus materialibus
cōponentibus, quas partes uocate elementa, & rōnē di-
stinctionis assignat ex eo, q̄ dissoluto toto, adhuc par-
tes remanent, & gratia exempli ponit b & a cōponen-
tia, ba, & ignem & tētram componētia carnē. De q̄bus
constat, q̄ si b & a separantur ab inuicē destruitur, ba,
& tñ littere remanent. Similiter si caro resoluatur. rema-
nenit ignis & terra, ex quibus componebatur. Hæc fuit
intentio phylosophi in dīcto textu, & non aliud, ut pa-
tet. Constat aut̄; q̄ hæc consequentia non ualeat. Partes
elementares. i. materiales componentes totum, rema-
nenit destructo toto: ergo oēs partes remanētes, destru-
cto toto, sunt p̄tes elemētares, p̄t. n. esse formalis ps,
ut anima. & cōfirmatur, quia si int̄disset q̄ pro certo,
nulla pars potest remanere, destructo composito, nisi
pars materialis, non dixisset in libro. 12. in textu. 16. si
autem posterius aliquid manet (& intendit de parte

formali) perscrutandum est. In quibusdam enim nihil prohibetur: ut si est anima talis. Non ergo ratio Scoti tendit ad mentem philosophi.

¶ Secundo deficit in eo quod dicit Scotus: quod secundum philosophum illic necesse est ultra partes materiales componentes ponere aliquam formam, quae non remanet separata a partibus materialibus: conceditur. Sed philosophus intendit de forma totius: quae resultat ex compositione partium: & desinit se in functione partium: quae forma nominatur nomine totius sumpti in abstracto: ut in homine dicitur humanitas: quae producitur ex eo quod anima unitur corpori humano: & desinit esse per mortem: & in equo dicitur equinitas: et in igne ignetas, sed anima non est forma totius: sed dicitur forma partis: quia actuat & informat materiam: quae est altera pars compositi: & de hac forma partis: non loquitur illic philosophus: & ideo ratio Scoti nihil concludit quo ad deficientiam anime.

¶ Secunda ratio Scoti: quam credit fundari in doctrina philosophi, talis est. Habet philosophus contra platonem in primo coeli textu. 116. & ultra: quod omne genitum est incorruptibile, & ingenitum est incorruptibile. Sed si anima humana est formadans esse homini: ut ueritas est necessario est genita: quia incepit esse: imo non fuit ante illud, cuius est forma ex doctrina Arist. in. 12. metaphysice in textu. 16. ergo secundum Aristo. anima est corruptibilis.

¶ Haec ratio procedit ex uno falso. scilicet quod philosophus in textu praetextu: cum dicit omne genitum est corruptibile, intelligat de quolibet ente quocunque modo genito, siue producto: quod non est uerum: aliter non loqueretur directe contra platonem ponentem coelum compositum ex elementis: ex consequenti ex contrariis:

Intendit autem de quolibet ente habente contrarium extrinsecum: sicut ignis habet aquam: uel habente in se qualitates contrarias: ut corpus elementatum. Tale n. ens quocunq; modo incepit esse necessario est corruptibile: quoniam determinat sibi contrarium intrinsecum, uel extrinsecum: a quo potest pati & corrumpi, ut omne elementum, & omne elementatum: & quoniam plato extimabat, ut patet in Timeo, cœlum constare ex natura elemētorum: sequebatur, ut bene arguit Aristoteles, quocunq; modo incepit esse, siue per generationem physicam, siue alio modo: ipsum esse corruptibile & de facto corrupteret secundū cursum nature.

¶ Ex his ergo sequitur, qd ens genitū, & de nouo productum: non habens contrarium intrinseca, nec extrinseca: sicut lumen quantum sit ex se, etiam qd sit de novo productum: & substantia immaterialis, qualis est intelligentia & corpus, quod est quintum corpus, siue quinta essentia, possunt perpetuari: & quoniam de genere entium: que non determinant sibi contrarium, est anima intellectua: cuius esse non educitur de potentia materie: ut declarabimus de mente Aristotelis cum reprehendimus opinionē Petri pomponacii: & pro gradu intellectuo est eleuata super materiam: quia nō utilitur organo in operatione intellectuali: ut declaratum est in primo capite, ideo non inconuenit eam de nouo produci: & perpetuari in esse.

¶ Quod autem lumen de nouo productū possit perpetuari, manifestatur sic. Si sol & luna in hac hora inciperent quiescere in sitibus, siue signis oppositis, puta sol in primo gradu Arietis, & luna in secundo aut tertio gradu libre. constat qd lumē in hac hora impressum a sole in luna, ut in plenilunio, idem numero perpet-

tuaretur, & tamen de novo esset productū: quia in hac hora, & non ante. Quod autem perpetuaretur, patet, quoniam non corrumperetur a contrario, lumini non opponiatur nisi tenebra: quae est priuatio: & non qualitas contraria lumini. Nec recessu solis illuminantis, si in eternū quiescerent sol & luna in sitibus oppositis.

Contra. Sed forte dices: hunc casum repugnare doctrine Aristotele, quia cum extinet in octauo physicorum motū cœli perpetuum & continuum necessario, non concederet solem & lunam posse in eternum quiescere.

Contra. Sed hoc non obstat in proposito. Statim nam hæc conditionalem esse ueram. Si sol & luna quiescerent in signis oppositis: lumen impressum de novo in luna perpetuatur. Nec eam negaret phylosophus, licet non concedeat antecedens extra conditionalē. Nam in 7. lib. physicorū tenet, quod motus totius pendet a motu partiū, quoniam hæc conditionalis secundū ipsum est uera. Si ptes quiescerent totum quiesceret. Constat tamen, quod antecedens non admitteretur ab eo in cœlo extra conditionalē: & tamen uerū est dicere, quod motus totius cœli pendet a motu suarū partium. Nam ex eo quod omnes partes cœli mouentur: totum cœlum mouetur. Sic in proposito. Verum est dicere. Si sol & luna &c. Patet igitur quod ratio Scoti non fuit tante efficacie, ut crederet in deficiencia in animæ repugnare doctrinæ Aristotelis, & sic melius est stare in prima responsione: de qua dixit Scotus, quod est realior, &c. Hæc de tertio capite dicta sint.

Caput Quartum.

Onus ad quartū caput aduerte quod Thomas Caetanus eruditus in doctrina B. Tho. quo ad hoc propositum declinauit a via præfati doctoris,

& non solum tenet Aristo. fuisse dubium : sed pro certe
to sensisse animæ mortalitatem.

ET u igitur aduerte , q̄ exponēs in .3.lib.de aia in cap.
de intellectu agente: propōnit quid iudicio suo senserit
Aristo. de immortalitate aie intellective: & tenens sim-
pliciter partem negatiuā in toto suo processu tria pri-
cipaliter agit . Primo probat ex duobus fundamentis
Aristo. animam esse mortale . Secundo reprobat quasi
per singula uerba expositionē b. Tho. in tertio de aia
in textu. 10. ubi sic hēt textus. Nō reminiscimur aut &c.
Tertio declarat expositionem suam consonare Aristo.
adducens quedā eius dicta, in quibus uidetur expresse
tenere animam esse mortalem . Nos igitur primo soli
uemus rationes suas , secundo defensabimus exposi-
tionem b. Tho.super textum. Non reminiscimur, &c.
tertio declarabimus q̄uo dicta phylosophi ab eo alle-
gata non concludunt aie mortalitatem de mēte Arist.

Quantum ad primū aduerte , q̄ prima ratio Thos
me Caet.stat in hoc, Aristo.in primo de aia in textu. 13
facit hoc fundamentum, si aia habet operationem pro-
priā, quæ s. nō sit cōis aiæ & corpori est separabilis.i.
potest remanere separata à corpore, si non, nō . Sed
Aristoteles nō inuenit propriam operationem animæ
qm̄ in omni operatione sua , etiā in ipso intelligere ad-
mīscetur corpus. Nam siue intelligere sit phantasia, si-
ue non sit sine phantasia, cum phantasia sit potentia cor-
porea, & in parte capit is determinata, patet q̄ concūrrit
corpus , & per consequens intelligere non est propriū
opus animæ: sed cōe corpori & animæ. Constat aut q̄
Arist. nō cognouit intelligere, in quo nō cōcurrit phan-
tasia, ergo sequitur q̄ non potuit ponere aiam immor-
talem: quia nō potuit inuenire propriā eius operationē.

CHuius rationi iam respondimus in primo capite. Supponit enim arguēs, q̄ Aristo. teneat intelligere nō esse proprium opus aīe: quia & si non expleatur per phantasmam, ut per organum, sicut sentire, tñ indiget phantasma, ut obiecto: in quo relucet res intelligibilis: phantasma autem corporeum est. Sed hoc suppositum est falsum: qm̄ ut diximus in primo cap. licet Aristo. proposuerit illam conditionalem sub duplii parte: tamen determinaturus inuenit, q̄ intelligere nō est phantasias: & ex hoc comprehendit in tertio libro in textu quarto usq; ad octauum nec intellectū , nec intelligere esse organica : ex consequenti intelligere nō expleri ab anima per organum: sed esse à sola anima & recipi in ea sola: & quoniam ut diximus in primo cap. aduertit Aristo. secundam partem conditionalis non obstat, quin intelligere sit proprium opus anime: ideo conclusit in eodem tertio libro: in textu. 20. intellectum esse perpetuum & immortalem . Et q̄ ad mentē philosophi textus ille 20. non debeat , nec possit exponi de intellectu agente quasi de substantia separata : manifestabimus infra: ut promissimus tractantes opinionem Heruei.

CSecūda ratio sua fundatur super separationem , quā Aristo. diuerso modo attribuit intellectui possibili , & intellectui agenti . Nā in tertio de anima in textu. 7. loe quens de intellectu possibili dicit absolute, q̄ est separatus. Sic. n. inquit ponens differentiam inter partem sensitivam & intellectum possibilem. Sensitivū enim non sine corpore est. Hic autem s. intellectus possibilis separatus est. Loquens aut̄ de intellectu agente in textu. 20. nō dicit absolute, q̄ sit separatus : sed q̄ est separatus in eo quod uere est: quod ipse Tho.caet. expōit.i. in essendo. Ex his credit, q̄ Arist.de intellectu possibili intellectus

xerit solam separationem formalem. De intellectu autem agente & formalem, & quo ad existentiam: & ut sciás imaginationem suam: aduerte, quod per separationē formalem, ut ipse met exponit in tertio de anima in textu 7. intendit separationem quidditatiuam, siue secundū diffinitionē: eo quod intellectus in sua essentia non est corporeus: nec est alligatus organo corporeo. Nec si diffiniatur, poneretur in sua diffinitione aliquid corpus, quia ut intellectus est eleuatus super materiam. Cū quo tñ stat, quod nō potest esse separatus à corpore secundū existētiā. Sicut dicitur de enea spera: quae quidditatiue est abstracta ab omni materia sensibili: neque enim in sui diffinitione potest aliqua natura sensibilis: quoniam ut spera nō est ignea, nec terrea: nec lignea, &c. & tamen nō potest existere in rerum natura nisi sit in aliqua materia naturali: nec potest tangere planum, nisi ut est in aliqua materia naturali: & quoniam arguens credit Aristo. nō inuenisse proprium opus intellectus possibilis, ut dixit in ratione præcedenti, ideo credit Aristo. sensisse intellectum possibilem, qui est potentia anime, non esse separabile, nec separatum, nisi formaliter: sicut nec enea spera: & propterera dicit Aristo. textu. 7. absolute: hic autem separatus est: & quoniam Aristo. inuenit proprium opus intellectus agentis: utpote substantie semper intelligentis: ideo dixit in textu. 20. quod intellectus agens est separatus in eo, quod uere est i. in essendo. Hæc est secunda rō Thomæ Caetani.

T Sed quod hæc rō non concludat, manifestatur sic. Tho. Caet. exponit textum phyllo sophi iuxta imaginationē, quam sibi fecit: & super tales expositionem fundat rationem suam: & uult imaginationem suā esse mētem phyllo sophi. Sed quia, ut declarabimus, textus phyllo sophi potest rationabiliter aliter exponi: ideo ratio sua

non habet evidentiā.

¶ Tu igitur aduertere, q̄ phylosophus in tertio de anima in textu. 7. intendit de separatione non solum formalis, sed etiam in essendo, sicut & in textu. 20. Quod sic manifestatur. Dixerat phylosophus in textu. 3. intellectum possibilem esse impassibilem, & in textu. 4. esse immixtum, & in textu. 6. esse separatum, & in textu. 19. loquens de intellectu agente attribuit easdem conditiones, & sub eisdem terminis intellectui agenti. inquit enim: & hic intellectus, scilicet agens, separabilis, & impassibilis, & immixtus, quasi sic arguens. Si intellectus possibilis est impassibilis, & immixtus, & separabilis, multo magis intellectus agens, quoniam ut illic immediate subdit phylosophus, honorabilius est agens paciente, & principium, scilicet actuum materia. Tunc sic. Secundum expositionem arguentis, iste conditiones sub eisdem terminis arguunt separationem non solum formalem, sed etiam in essendo in intellectu agente, ergo & in intellectu possibili, probatur consequentia, quoniam & eadem, & sub eisdem terminis, ut allegauimus in littera phylosophi, attribuuntur utruncq; intellectui, ergo uel uterq; est separatus in essendo, uel neuter. Præterea, Iuxta equiuoca non sit comparatio ex septimo physicorum. Vnde si quis dicat, gladium esse magis acutum quam piper, uana est comparatio, quoniam acutum equiuoce dicitur de gladio & de pipere. Sed separatio formalis & separatio in essendo sunt diuersarum rationum, & ut sic equiuoce, ergo quando phylosophus comparavit utruncq; intellectum in hoc quod est esse separatum, & innuit, q̄ cum sit honorabilius agens paciente, si intellectus possibilis est separatus, multo ma-

gis intellectus agens, hæc comparatio non ualeret, nisi illud, in quo fit comparatio, pro utroq; intellectu sumatur in eodem sensu. Si ergo ratio comparativa physiologi debet ualere, necesse est, q; sumatur separatio pro utroque intellectu in essendo. Nec obstat quod dicit arguens, scilicet q; philosophus loquens de intellectu agente non dicit simpliciter, q; sit separatus, sicut dixerat in textu septimo de intellectu possibili, sed dicit, q; est separatus in eo, q; uere est, idest in essendo. Hoc inquam non obstat, quoniam in textu. 19. dixerat de intellectu agente, q; est impassibilis, immixtus, separabilis, illic loquitur simpliciter nullo addito: sicut etiam in textu septimo dixerat absolute, q; intellectus possibilis est separatus. illud autem uerbum, scilicet in eo q; uere est: apposuit in textu. 20. in quo non amplius de solo intellectu agente loquitur, sed de tota substantia animæ intellectuæ, ut est intellectua. & quod dicit in hoc q; uere est, non debet exponi, idest in essendo, ut exponit Thomas. Caetan. Sed sic, in hoc, q; uere est, idest ex eo q; est substantia, & non accidens. Nam apud Aristotelem cum diuidatur ens in substantiam & accidens, substantia dicitur quod uere, & quod est eas simpliciter. Unde in primo physicorum textu. 26. soluens rationem parmenidis dicit, quod uere est, idest quod est substantia, nulli inest i. nulli est accidens, patet ergo q; ratio predicta non concludit.

CQ uantum ad secundum aduerte. q; Tho. Caet. des. struere conatur totam expositionem b. Tho. super illū textum. 20. Non reminiscimur autē &c. & primo dicit q; nō pōt exponi de statu aīe post mortē, sicut exponit b. Tho. Dicit. n. philosophus, non reminiscimur aut. f.

Nos homines. Nam si de anima intenderet: diceret. Nō reminiscitur autem s. anima.

Ter Sed non cogit hæc sua obiectio: quoniā dicit phylosophus in libro. ix. ethico. Illud potissimum est unum, quod q̄: quod est principale in eo , & qm̄ principale in nobis est aia: ideo potuit dñe phylosophus non reminiscimur nos homines post mortem: sumēdo hoīem pro suo principali: & præterea in famoso usu loquendi: sumitur aia pro homine: & ecōuerso : ut cū dicitur: tot anime sunt in hac ciuitate: quare &c.

Ter Secundo dicit, q̄ iuxta expositionem b. tho. non potest saluari ly quia: in textu phylosophi, in quo sic legitur. Non reminiscimur autem: quia hoc quidē impassibile: passiuus uero intellectus corruptibilis. Nam ly q̄a est nota causalis: & iuxta expositionem b. Tho. in nulo deseruit.

Ter Et id etiā minus ualeat. Nam si bene consideretur tex-
tus phylosophi: & expositio b. Tho. aduertes , q̄ optime deseruit intentioni phylosophi nota causalis. Nam rō & cā , propter quam non reminiscimur post mortē est, ut dicit phylosophus in dicto textu : quia passiuus intellectus corrumpitur. Sumit autem intellectum pa-
ssiuum pro potentia cogitativa, ut declarabitur: quæ cū sit potentia organica (est enim unus ex sensibus interioribus) non remanet post mortem : & de necessitate cōcurrat ad reminiscētiā: ut declarauimus in epythoma te nostro in lib. Arist. de memoria & reminiscencia.

Ter Tertio dicit; q̄ ly intellectus passiuus non recte expo-
nitur à b. Tho. pro cogitativa : quia in nullo lib. Arist.
hoc nomen intellectus ponitur nisi pro intellectu pro-
prie dicto: qui est inorganicus.

Ter Sed nec id ualeat: qm̄ sicut in fine primi libri ethicoꝝ,
dicit

Dicit, partem sensitivam in homine esse rationale, quia est apta obedire rationi, aliter nulla virtus moralis frequentia passionum inesse homini, sic philosophus discere hic potuit, cogitatiuam esse intellectum: quia proximata intellectui proprius dicto, adeo quod dicitur ratio particularis secundum commentatorē in, 3. de anima cōmento. 5. discurrit enim ab uno singulari ad aliud. Dico insuper, quod in libris philosophi: aliquando inuenimus phantasiam sumptam pro intellectu, ut in libro tertio de anima in textu. 48. ubi inquit philosophus, uidetur autem duo esse mouentia: aut appetitus, aut intellectus, & quid intendat per intellectum, statim declarat intellectum pro phantasia. Si igitur phantasia potest poniri pro intellectu, multo magis cogitativa, quae inest soli homini: cetera enim animalia habent extimatiuam loco cogitatiue, & cogitativa est potentia altior & propinquior intellectui quam phantasia.

TQuarto dicit, quod si ly intellectus passiuus exponitur pro cogitativa, non recte dixit philosophus, quod sine hoc nihil intelligit anima, sed dicendum sibi erat, quod sine hoc i.e. sine cogitativa nihil cogitat anima.

TSed nec id ualeat: quoniam utrumque uerum est. scilicet anima ut cōiuncta nihil cogitat sine cogitativa, & nihil intelligit sine ea, sicut nihil intelligit sine phantasmate.

TQuinto dicit, quod b. Tho. in expositione illius textus Non reminiscimur autem &c. adducit quædam uerba philosophi, quæ habentur in primo libro de anima in textu. 66. & sunt hæc. Quare & hoc corrupto non reminiscitur, neque amat. Non enim illius erant scilicet solius animæ: sed cōis scilicet corporis & animæ, &c. adducit autem b. tho. uerba illa, ad insinuandum, quod quæ disputative dixit in primo lib. determinat in hoc textu, in quo

dicit. Non reminiscimur autem , &c. Dicit Tho. Cae.
q.b. Tho.adducit illa uerba extra propositum , quo
niam philosophus in primo libro loquitur de anima,
ut distinguitur contra compositum. Vnde dicit in pri
mo , q̄ non sunt illius s. animæ passiones , sed commu
nis i.compositi. Hic autem loquitur de nobis homini
bus , qm̄ dicit non reminiscimur autem .

TSed nec id obstat , quoniam , ut diximus supra , philo
sophus int̄edit hic loqui de anima post mortem , quæ
consuevit etiam famose dici homo , qm̄ est principale
in nobis ex lib. ix.ethicorum. Vnde dico , q̄ Aristο. &c
in primo lib. & in hoc textu non reminiscimur , inten
dit de anima , & nō de homine , ex consequenti. b. Tho.
adduxit uerba illa ex primo de anima ad propositum.
Non ergo debemus relinquere expositionem b. Tho.
propter has nouas expositiones , quas imaginatus est

Tho.Cae. quas & alii , qui scripserunt , iam reprobarūt.

TQuantum ad tertium aduerte , q̄ Tho. Cae. addu
cit. 6. dicta philosophi. Duo quidem assumit ad decla
randum philosophum sensisse animæ deficiētiā , qua
tuor autem glosat , quæ uidetur declarare oppositum.

TPrimum pro suo intento est tale , philosophus in pri
mo ethyco. ponit hoiem fœlicitari secundū qd , & non
simpliciter. Sed si anima esset immortalis , posset ho
mo fœlicitari simpliciter , ergo non fuit mens philo
sophi animam esse immortalem.

TAd hoc dicitur cōformiter oibus expositoribus , q̄
ph̄s in oibus libris moraliū loquitur solū de fœlicita
te , q̄ potest h̄i pro hac uite , q̄ utiq; modica est , & recte
dicitur fœlicitas secundū qd. qm̄ est admixta multis ca
lamitatibus , & est instabilis propter aduersas fortunas.
& q̄ ph̄s intendat solū de fœlicitate huius uite , patet in

* primo ethyco. in lectione. 15. iuxta signationē. b. Tho.
ubi inquit. Si ita aut̄, beatos dicemus uiuētiā, q̄bus exi
stunt, & existent, que dicta sunt. s. operari secundū uit
tutē, & ditari exterioribus bonis per totā uitā. Beatos
autem ut hoies, hæc Arist. ubi inquit. b. Tho. expos
nens. Tales dicimus beatos sicut hoies, qui in hac uita
mutabilitati subiecti sunt, & non p̄nit perfectam beatitū
dinem habere, & qm̄ non est inane nature desiderium,
recte existimari potest, q̄ reseruatur homini perfecta
beatitudo post hanc uitam, hæc. b. Tho. & quando di
cit Tho. Caet. Sed si anima esset immortalis posset bea
tificari simpliciter, cōcedo post hanc uitam, nec Arist.
negauit in moralibus hominem posse fœlicitari sim
pliciter, nisi ut diximus prō hac uita, quæ est admixta
multis miseriis.

Et si queras, utrum philosophus cōcederet fœlicitatē
post hanc uitam, dico q̄ sic, & reposuit eā possibilem
in cognitione substantiarū diuinarū, quæ apud ipsum
sunt deus & intelligentie, & hoc deprehēdimus ex lib.
ix. methaphysice textu. 22. ut ostēdimus supra. Sed mo
dum illius cognitionis scire nō potuit, nec à nobis po
test sciri nisi ex reuelatione.

Secundum dictum pro se est tale. Dicit philosophus
in lib. xii. mathaphysice in textu. 39. Deductio autē op
timā. i. optima dispositio, siue optimus status, qui cō
sistit in speculatione primi principii. i. dei, qualis nobis
paruo tempore, illis autem si intelligētiis est continua,
& perpetua. Sed si nos homines immortales essemus
secundum animam, haberemus & nos semper illum
statum optimū, quod negat hic philosophus, ergo si
gnū est, q̄ p̄hs nō ponit nos immortales secundum animam.
Ad hoc respōdet, q̄ p̄hs in illo dicto: qualis nobis

paruo tempore, refert se ad illud, quod dixerat in decisio
ne ethicorum cap. x. ubi inquit. Diis quidē omnis uis
ta beata, hominibus autem in quantum quedam simi
litudo talis operationis. i. speculationis existit: hæc phi
losophus. Constat autem, q̄ in moralibus, ut diximus
supra, loquitur de fœlicitate pro præsenti statu, & homi
nibus illa speculatio est paruo tempore, quoniam ho
mines cito deficiunt, & dū uiuunt, distrahuntur in mul
tis: & in actu speculationis admiscetur phantasia, quæ
cum sit organica, alterabilis est: & ideo propter ipsam
laboramus in speculatione: nec multo tempore possu
mus in ea cōtinuare. concedo ergo, q̄ cum simus im
mortales secundum animam, habere possumus illam
optimam dispositionem cōtinuam, & perpetuam, sed
nō hic, philosophus autem in. 12. metaphysice loqui
tur pro præsenti statu: ideo nihil sequitur contra intens
um nostrum. Patet ergo, q̄ hæc duo dicta philosophi
non concludunt animæ mortalitatem.

TPrimum dictum contra se, & quod conatur glosa
re: est in. 2. lib. de anima, in textu. 41. ubi inquit philoso
phus. Separatur autem ut perpetuū a corruptibili, &c.

TSed non est necesse glosam suam hic recitare, quo
niam & nos concedimus, ut diximus in primo capite,
& respondentes Herueo, per illud dictum non conclu
di immortalitatem animæ. Nam philosophus illic nō
determinat, sed inq̄rens pponit quod prima facie appa
rebat. Ideo non est dictum illud multum pōderandū.

TSecundum dictum cōtra se allegat ex lib. 12. meta
physice textu. 16. ubi inquit philosophus respondens,
si aliqua forma remanet postq̄ est separata à materia,
ut si est anima talis, non omnis, sed intellectus, &c.

TSed nec in hoc exponendo erat ei laborandum, qm̄

concedimus, q̄ non concludit intentum, cum sit cōditionalis, & tu uide supra in capite secundo, quomodo declarauimus hoc dictum, quod etiam allegatum est ab Herueo, nec oportet hic repetere.

¶ Tertium dictum contra se adducit ex lib. 2. de generatione animalium in capite tertio, ubi inquit philosophus. Mens autem deforis est. i. mens nō generatur ab agente naturali, nec educitur de potentia materie, ut alie forme rerum inferiorum, sed uenit de foris. i. creaturā deo immediate, ergo non corruptur, ut alie forme educate de potentia materiæ. Dicit igitur Tho. Caeta. q̄ Aristo. non accipit ly mens pro anima intellectua, sed pro intellectu agente, quem Aristo. reputat esse substantiam separatam, & non potentiam animæ. De substantia autem separata non dubitatur, quin sit perpetua, cū sit penitus imaterialis ex lib. 12 metaphysice textu 30.

¶ Sed hæc sua expositio est directe contra Arist. in loco allegato. Nam illic tractat ordinate, de anima uegetatiua, qua animatur plante, & deinde de sensitiua, qua uiuant animalia, & deinde de intellectua, qua homo est homo, & mouet duas questiones, prima est. Vtrū oēs animæ præfuerint anteq̄ informarēt propria corpora, an nulla, an aliqua sic, aliquanon. Secunda est. Vtrum omnes ueniant ab extra ut creata ab agente primo. deinde in corporibus introduc̄te, uel omnes sint in potentia materie, ita q̄ actione agentis naturalis educātur ad esse actu ex potentia materie, uel aliqua ueniat deforis, aliqua autem non, & cōcludit, q̄ inter omnes animas, sola mens deforis uenit. Consuetum est autem apud philosophos, principium intellectuum appellari mentem. Patet igitur, q̄ mens in loco allegato sumitur pro anima intellectua, qua homo est homo, aliter ille processus

ſus de generatione hominiſ nō feruaretur, in quo ordi-
nate pceditur ordine nature ab ultima forma animati,
q̄ est aia uegetatiua, ad supremā, q̄ est aia intellectiuā.
¶ Quātum dictum contrā ſe, eſt in tertio de anima
in textu. 20. ubi loquens Aristo. de tota parte intellectiuā,
poſtq̄ pertractauerat de intellectu, poſſibili & agen-
te, qui iſunt animæ humanae, ut due potentie, quarum
una eſt paſſiuā, & altera actiuā, concludit ſic Aristo.
Separatus autem eſt ſolū in hoc, q̄ uere eſt, & hoc ſo-
lum immortale, & perpetuum. Tho. Caet. aduertēs, q̄
ſi concederet hoc dictum intelligi ab Aristo. de intellec-
tu agente, qui ſit potentia animæ, coactus eſſet omni-
no concedere animam eſſe immortalem ſecundū Ari-
ſto. ideo conatur trahere hoc dictum ad aliū ſenſum,
& dicit debere intelligi de intellectu agente. Sed hic in-
tellectus ſecundum Aristo. non eſt potētia animæ, ſed
ſubſtantia ſeparata, quam conſtat ſecundum Aristo. &
ueritatem eſſe immortalē, & incorruptibilem. hæc eſt
imaginatione Tho. Caet. quæ fuit & Alexandri aphrodi-
ſei, & Heruei, ut diximus in ſecundo capite, & eſt Petri
pomponacii, & omnium qui tenent animam eſſe mor-
talem ſecundum Aristo. ut igitur ſcias, quomodo hæc
imaginatione non potest ſaluari, & cognoscas ex textu
philosophi intellectum agentem eſſe potētiam animæ,
ultra hoc, q̄ ratione probabitur, ſic procedendum eſt.
Primo declarabitur, q̄ mens philosophi fuit intellectū
agentem non eſſe ſubſtantiam ſeparatam, ſed intrinſe-
cum animæ, ut potentia ſua. Secundo recitabuntur oēs
rationes Tho. Caet. & ſigillatim ſoluentur.
¶ Quātum ad primum arguitur ſic. Philosophus in
tertio lib. in textu. 20. concludens. ſ. pronominis demō-
stratio & dictione exclusiuā intellectum agētem eſſe

perpetuum, utitur eisdem terminis quibus usus est in. 2.
lib. in textu. 21. ubi est pponens id quod primo aspectu
apparebat de intellectu & potentia perspectiva. Con-
stat autem, q̄ in. ii. lib. intēdit de potentia animæ, & nō
de substantia separata, dicit. n. Sed uidetur genus alterum
animæ esse, ergo & in. 3. lib. in textu. 20. intendit de po-
tentia animæ, siue de anima intellectua. Q uod autem
utatur eisdem uerbis patet. Dicit. n. in. 2. lib. proponēs,
& hoc solum contingere separari ut perpetuum à cor-
ruptibili. In tertio autem libro concludēs dicit, & hoc
solum perpetuum, & immortale.

C Secūdo arguitur sic, si dictum philosophi intelligi-
tur ab intellectu agente, que sit substantia separata, non
potest saluari dictio exclusua, cum dicit, & hoc solum
perpetuum. Sensus enim esset, q̄ illa substantia separa-
ta, quæ est intellectus agens, sit perpetua, & nullū aliud
ab intellectu agente esset perpetuum. Sed hæc secunda
exponens est falsa, quoniam in. 12. methaphysice tex-
tu. 30. probat omnes substantias immateriales & sep-
ratas esse perpetuas, & eternas. Si autem exponatur de
intellectu intrinseco animæ, siue de substantia animæ
intellectiuæ, optime saluatur illa exclusua. Sensus. n.
est, q̄ cum potentia animæ distinguantur per uegeta-
tivas, & sensitivas, & intellectivas patet, q̄ hoc solum
i. genus potentiarum intellectuarum est perpetuum,
quoniam relique potentie sunt organicae, iste autem non.

C Tertio arguitur sic, Dicit philosophus in tertio de aīa
in textu. 17. q̄ sicut in omni natura est aliquid ut mate-
ria. i. quod habet rōnem potentie passiue, & aliquid ut
causa factiua. i. quod habet rationem potentie actiue,
sic & in aīa intellectua oportet has esse differentias. i.
potētiām passiūam, & potētiām actiūam. & in textu. 18.

Declarans, quæ sint iste potētie in anima dicit, & est intellectus hic quidem talis in omnia fieri, & hic est intellectus possibilis. i. receptius omnium intelligibilium. Ille uero in omnia facere, & hic est intellectus agens, qui facit intelligibilia in potentia, intelligibilia actu. Si igitur isti duo intellectus sunt in anima, neuter eorum est substantia separata.

Tratione autem probatur sic, omnia animalia inferiora ab homine habent sufficientia principia sue proprie operationis, ut patet in actu uegetandi & sentiēdi, ergo & homo debet habere principia sufficientia proprie operationis in quantum homo est, aliter esset imperfectior ceteris animalibus. propria autem operationis hominis in quantum est homo, est intelligere, & intellectus possibilis, & intellectus agens sunt principia intellectus ex textu. i 8. libri tertii de anima, ergo ista principia sunt in homine, ut possit elicere suam propriam operationem. Patet ergo q̄ est irrationabile ponere intellectum agentem substantiam separatam, cum id nō consonet textui Aristi. nec rationi.

TQuantum ad secundum aduerte, q̄ Tho. Caet. expōnens in tertio de anima textum. 20. format. 4. ratios, quibus nititur probare ex textu. i 7. & i 8. & i 9. & i 10. intellectum agentem non esse potētiā animæ, sed substantiā separatam, quam philosophus dicit esse perpetuam & immortalem, & non loquitur de substantia animæ intellectuæ.

TPrima sua ratio est hæc, ex tertio de anima in textu. i 7. non habetur, q̄ intellectus agens & possibilis sint in anima, nisi sicut in omni natura est agens & patiēs, constat autem q̄ in omni natura non est agens & patiens sic, q̄ una numero natura habeat in se utrūq; eo.

modo quo subiectum habet in se accidentia sua, & cōpositum habet formam & materiam. Sed sufficit, q̄ in omni natura producenda insint hæc duo, sicut causæ sunt in effectu. Sicut ignis generans ignem ex ligno, est sicut causa productiva in suo effectu, & sicut sol generans hominē est in homine genito, ut causa in suo effectu, ergo ex textu philosophi non potest concludi, q̄ in anima intellectua aliter sint isti duo intellectus, q̄ ut causæ sunt in suo effectu, ergo nō est necesse, q̄ sint in anima essentialiter, & per inherentiam, quod tñ requiriatur, si debent esse potentie animæ, iuxta doctrinam eorum, qui tenet distinctionem realem, inter animam & potentias suas, uel q̄ sint idem essentialiter cū anima, iuxta sententiam eorum qui tenent idētitatem realem inter animam & potentias suas.

Hæc ratio supponit unum falsum scilicet q̄ philosophus in textu. 17. ubi inquit quoniam autē sicut in omni natura, intendat absolute & uniuersaliter de omni natura, quod non est uerum. Clarum est enim, q̄ in omni natura non est agens & patiens intrinsecum, ut patet in generatione inanimatorum, quorū generatio est ab extrinseco, ut constat in primo libro de generatione. Dico ergo, q̄ philosophus intendit de omni natura animalium perfectorum, quæ generanda sit. Nam cum talis generatio ex lib. 5. metaphysice cap. de natura, sic a principio uiuente coniuncto, constat q̄ agens & materia receptiva sunt intrinseca ipsi genito, ut uirtus activa generantis, quæ est in semine, unitur intrinsece materia, ex qua animatum perfectum, puta leo producitur in esse. Ex hac ergo natura animati perfecti deducenda in esse, arguit philosophus simile de anima intellectua deducenda in esse. nō quidem naturali, sed intelligibili,

pro quanto fit actu intelligens ex intelligentie in potentia,
& intendit per sic arguere. Si in oī natura aīati perfecti
deducēda de potentia ad actū per generationē inuenit
hoc quidē materia, q̄ est potentia passiva, illud uero factū
est, puta uirtus seminis, conueniens est, ut ēt in aīa
intellectua, q̄ est intelligēs in potentia, ut deducatur ad
actū intelligēdi, sit hoc quidē ut materia, & hic est intellectus
possibilis, hoc aut ut factiuū, & hic est intellectus
agens. Sed in natura aīati perfecti, quod est materia, &
quod est factiuū, sunt intrinseca, & nō solū ut causæ in
effectu, ergo idem est in aīa intellectua, & sic patet, q̄
intellectus agens, qui habet rōnem factui, est intrinse
cus aīe: & non substantia separata. Hæc fuit intentio phi
losophi in textu. 17. Vnde obiectio priuina Tho. Caet.
non uadit ad mentem philosophi. Aliter fundasset phi
losophus rōnē suā, super manifeste falsum. Si acciperet
ly in omni natura absolute & uniuersaliter, ut dc̄m est.
C Secūda rō sua est hæc. Arist. in tertio de aīa in textu.
18. appellat hæc uirtutē intellectū in oīa facere, ergo di
cit duo s. intellectū & oīa agentē, ergo inquantū intel
lectus intelligit, & inquantū agens facit intelligibilia in
potentia, esse intelligibilia actu, recepta in intellectu posa
sibili ut in potentia passiva. Sed in hoīe nullus ē intellect
agens nisi intellectus possibilis, ergo intellectus agens
nō est in hoīe ut potentia aīæ, sed est substantia separata.
C Ad hanc rōnem rīdetur, & negatur illa cōsequētia,
ergo inquantum intellectus intelligit. Iōquēdo de intel
ligere formaliter. Nā ad hoc, q̄ dicatur intellectus, suffi
cit hanc disiunctiuam esse uerā. Intelligit, uel est cā in
tellectionis, pro quanto facit intelligibilia in potentia esse
intelligibilia actu. & q̄ hæc sit intentio philosophi in
textu. 18. patet ex eo, q̄ comparat intellectum agentem

Iumini, cuius actio est facere colores apparere, q̄ prius occultabatur tenebris. Sic hæc uirtus dicitur intellectus agens non quia formaliter intelligit, sed quia facit intelligibilia apparere, quæ ut uelata sub conditionibus individualibus resident in phantasmatibus, unde apud philosophum dicendus est intellectus causaliter. & ut si est eminentior intellectu possibili, sicut agēs est eminentius & honorabilius paciente, ut dicit philosophus in tertio libro in textu. 12.

Tertia ratio sua est hæc, Aristo.in tertio de anima in textu.19.ponens differentiam inter intellectum agentem & possibilē dicit, q̄ intellectus agens est substantia actus ens, ergo est nature intellectualis actu, cum sit immaterialis & immixtus, ut prædixerat in eodē textu. Sed natura intellectualis actu, non est potentia animæ intellectuæ, Tunc.n.potentia animæ esset modo perfectioni intellectualis naturæ q̄ ipsa substantia animæ intellectuæ, q̄ in uia Aristo.est mere potentialis in genere intelligibiliū, ut dixit in tertio lib.in textu.5.& in hoc distinguitur uia Aristo.à uia platonis, ut alias videbitur.

¶ Ad hanc rōnem rñdeo, cū dicit philosophus, q̄ intellectus agens est substantia actū ens, ly substantia accipit in obliquo, ut sit sensus, est ens actu secundum substantiam, & non accipitur substantia, ut distinguitur cōtra accidens, Sed prout quelibet rei essentia pōt dici substantia, ly ens actu non sumitur pro ente actu in genere entium naturalium . Nam ut sic non differret ab intellectu possibili, cum uterq; intellectus sit potentia naturalis animæ intellectiæ. Sed pro ente actu in genere intelligibilium , in quo genere intellectus possibilis est ens in pura potentia, ex libro tertio de anima texiu. 4. & 5. Sed iterum aduerte, q̄ ly actu ens in genere intelligibilium est in se ipso, & non in aliis, & non in aliis in se ipso.

gibiliū pōtsumi dupliciter. primo formaliter & cāliter simul. secūdo causaliter tñ. In pposito dico. q̄ philosophus intendit intellectum agentem esse actu ens causaliter tantum, & non formaliter. Tunc ad argumentū, ad illam consequentiam, ergo est nature intellectualis actu, concedo causaliter, sed non formaliter, & cū diciatur. Sed natura intellectualis actu non est potentia animæ, nego de natura intellectuali actu causaliter, & cū dicitur. Tunc potentia animæ esset perfectiori modo nature intellectualis q̄ substantia animæ intellectuæ, nego consequentiam, quoniam essentia animæ est formaliter nature intellectualis, & cum cōtineat in se intellectū agentem, ex hac parte est causaliter intellectualis.

¶ Quarta ratio sua est hæc, Aristoteles in tertio de anima in textu. 20. attribuit intellectui agenti, q̄ sua scientia est idem cum rescita, & q̄ non prius intelligit in potentia, deinde in actu, sed q̄ semper intelligit. Sed istæ conditiones non possunt uerificari de potentia animæ. Non enim intellectus humanus est idem absolute cū rescita, sed tantum ut scita. Nec datur intellectus in nobis, ut ex sperimur, qui semper intelligat, ergo ex dictis philosophi constat, q̄ intellectus agens nō est potentia animæ sed substantia separata, & hæc est ultima rō Thos. Cœ. in hoc pposito. & aduerte, q̄ potius uoluit imitari in hoc, Alexandrum aphrodiseum, ut diximus supra, & Averroem qui in tertio de anima tenet intellectū agentem esse substantiam separatam. Nam in cōmento. 18. inquit, & intendit Aristoteles per istum intellectum intelligentiam agentem, constat autem q̄ intelligentia ex. 12 metaphysice est substantia separata. & infra in eodem cōmento inquit, & fuit necesse attribuere has duas actiones animæ. s. abstrahere & recipere, quāuis agens

* & recipiens sint substantiæ eternæ. Verum quia commentator in natura de anima intellectua maxime errauit, melius fuisse Tho. Caet. concordare cum. b. Tho. Ut igitur. b. Tho. sententia ut consona Aristo. defendatur, & ut appareat, q̄ non extorte, nec leuiter, nec ficte, nec pueriliter expōnit textū philosophi, ut uidetur sibi imponere Tho. Caet. uolo & hanc suam rōnē soluere.

¶ Ad hanc rationem dico cum. b. Tho. in. 2. cōtra gentes cap. 78. q̄ ille conditiones attribuuntur à philosopho non intellectui agēti, sed possibili existēti sub actu intelligendi, & appellatur intellectus in actu, & prima quidem conditio sic uerificatur, cum potentia cognoscitiua apud Aristo. sit ipsum cognitum obiectum. Si est cognoscens in potentia, est ipsum obiectum cognitum in potentia. Si cognoscens est actu, est ipsum cognitum actu. ut ergo Aristo. poneret differentiam inter intellectū possibilem, ut potētialis est, & ipsum met, ut est sub actu intelligendi, dicit: q̄ intellectus in actu, & scientia rei. i. res scita secundum actum sunt idē, quasi dicat. In hoc distinguitur intellectus potētialis ab ipso met existente sub actu, quia ille est res scita in potentia, hic autem secundum actu. Sed dicit Tho. Caet. q̄ philosophus non dicit hunc intellectum esse idem rei scite ut scite, sed absolute, quod non uerificatur nisi in substantiis separatis: in quibus apud philosophum intelligens & intellectum sunt idem pro quanto tendunt in suam essentiam ut in proprium obiectum. Sed hoc nō impedit. Nam dato q̄ Aristo. non dicat hūc intellectū esse idem cum re scita ut scita, tamen debet subintelligi, quoniam non est consuetudo philosophi in hac materia facere reduplicationem, licet necessario subintelligatur. Nam in tertio de anima textu. 37. dicit absolute, q̄

sensus ē sensibilia, quod nō est uer, nisi ut sunt sensata.
¶ Secunda autē cōditio clara est. Similiter & tertia, qm̄ intellectus cōstitutus sub actu intelligēdi, nō qñq; intel ligit, et qñq; nō, sed semp intelligit, quādiu est sub actu intelligēdi. Sed dicit Tho. Caet. q̄ hec expositio est puerilis. Verū id nō dixisset, si attēdat consuetudo philosophi. Nā apud ipsum ēt in textu pprio multe essent expositions pueriles. Qm̄ in lib. ix. metaphysice uolēs exponere qd sit aliquid esse actū, dicit in textu. xi. est at actus rem existere nō ita sicut in potētia dicimus, patet autē q̄ in mēte alicuius nō pōt esse dubiū, quin esse actu sit aliter q̄ esse in potentia; ergo & hæc declaratio philosophi esset puerilis. Similiter in. 5. metaphysice in cap. de causis, declarans differentiā inter cām in potentia & cām in actu dicit sic. Agentia simul sunt & non sunt cū his, quorum sunt causæ, quæ uero secundum potentiam non semp, &c. Quis uero dubitaret circa hæc? Cū igit̄ talis fuerit cōsuetudo philosophi, nō debet magis extir mari hæc expositio. b. Tho. ridiculosa q̄ ille allegate ex textu philosophi, & aduerte. q̄. b. Tho. quasi pronosticans hanc arguentis instantiam in. q. dispu. de aia, art. primo ad quintum, quasi obuians dicit, & similē differentiā Aristo. ostendit in. 2. physicorum in cap. de causis, inter causas in potētia, & cās in actu. Hæc pro defensione. b. Tho. & ut appareret textū. 20. p̄hi in tertio de aia intelligendū de potentia aīæ, & non de substātia se parata, dicta sint. Hæc de quarto cap. dicta sint.

Caput Quintum.

Vāntum ad quintum cap. aduerte q̄ Petrus Pomponacius Mātanus, duos edidit libros

de hac materia. in primo quidē conatur omni uia ostendere, Aristo. tenuisse aiæ nostræ deficiētiā. In secundo aut, quē cōposuit contra Augustinū nifum suessanum tenentē oppositū, adeo multiplicat rōnes ad astruendā mortalitatē aiæ, q̄ uidet non solū hoc tenere de mente Aristo. sed et simpliciter, licet uerbo aliter sentire apud homines suaderet, ut christianam legem professus. Intendo igitur omnes rationes suas soluere solutionibus physicis, quæ nec contradicent principiis Aristotelis, nec etiō doctrinæ suæ. Theologalibus autem responsionibus nunc non memorabor, quoniam alias cū essem Bononie regens in cōuentu diui dominici, ortaq̄ esset mala suspicio contra eum, quasi contra male sentientē de fide in conclusione de immortalitate animæ, eo q̄ rationes, quas formauerat contra immortalitatem animæ in libro suo iam impresso, soluere noluisset, praecatus est me per epistolā manu sua scriptam, ut eas Theologie soluerem, & sic feci. Solutionesq; ipsas acceptauit, approbauitq; , & petiit eas imprimi in calce libri sui. Epistola autem ad me directa talis est.

TReuerendo patri magistro Chrisostomo ord. pdic. Regenti in f. Dñico de bononia, Petrus Pōponacius.

TReuerēda p̄nitas tua aiaduertens pro sua prudētia, ex his, quæ scripsimus in lib. de immortalitate aiæ, nō solū multos in posterū in errorē induci posse, sed et nō nullos magnopere a ueritatis uia aberrasse. Quippe q̄ me mortale esse aiū tenere arbitrati fuerint, p̄ summa in me charitate, & ueteri beneuolētia, sepius cohortata est, & admonuit, ut ad ea argumenta, quæ in eo libro quicquam christiane fidei lumini officerent, eiusdem orthodoxe fidei ueris & firmis rationibus rūderē. Quā ego cohortationē & admonitionē, q̄ à sincero

& beneuolo animo proficisceretur, facile intellexi. Ibi
bensq; cum fidei firmande gratia, tum ut facile omni-
bus liqueret (deo teste) non eam de animo sententiam
meam esse admisi. Sed cum intelligerem artium qua-
rumlibet professores aptius de his loqui, & iudicare, q;
qui eas non profitentur, neminem id melius q; Reue-
rendam paternitatem tuam praestare posse existimau. Atq; id cum propter eminentissimam eius doctrinam:
tum propter singularem uite sanctimoniam. Itaq;. p.
tuam rogaui, ut ad reipub. christiane utilitatem, & ad
animi nostri tranquilitatem, & quietem hunc laborem
non recusaret. Q uem cum multum prius ac diu recu-
sasses, nostris deniq;, & aliorum bonorum præcibus
uictus onus subisti. Nuperq; que aduersus ea argumé-
ta inuenta & excogitata à te sunt, misisti, & uero iudi-
cio meo (omnis absit adulatio) adeo apta, adeo chris-
tiana uisa sunt, ut facile omnem remoueant dubita-
tionem, mentemq; in tranquillo constituant. Q uā
obrem ingentes tibi ago gratias, paternitatemq; tuam
Reuerendam & ceteros sacrosanctæ fidei præfides ro-
go, ut nobis cōcedant, ut ad libri nostri exemplaria sin-
gula hæc argumenta addantur ea. s. lege, ut sine huius-
modi accessione eos libros uendi non liceat, quo eorū
uicio nemo sit, qui in prauam ullam de fide opinionē,
aut nefariam sententiam induci possit. Vale.

Cum igitur responsiones ille nostre secundum ca-
tholicam fidem date iam impresse fuerint, possintq; à
singulis haberi, qui præfatum pomponacii librum le-
gerint, nunc reiterande hic non sunt. Sed quas adduce-
mus, scito esse physicas, nec Aristotelis doctrine op-
positas, ut mere physice sustineamus animorum in-
deficientiam ad mentem Aristotelis.

Principales

CPrincipales rationes, &c que primo aspectu uidentur alicuius apparentie, formate in dicto libro de immortalitate animæ à Petro Pomponatio sunt numero. xi.

CPrima est, si anima intellectua est immortalis, & se parata non potest intelligere sicut nunc intelligit cum phantasmate: necesse est, ut habeat duos modos intelligendi. scilicet dependentem à corpore, donec est coniuncta, & independentem, quando est separata. Sed hoc repugnat doctrine Aristoteles quia modi operandi consequuntur modos essendi. Si igitur habet duos modos operandi, potest habere duos modos essendi, quod non uidetur conveniens. Vnius enim rei sicut est una essentia, sic est unus modus essendi, aliter anima coniuncta & separata non esset una numero. Nam hoc sublatu, nulla restat via probandi diuersitatem specificam inter aliqua, Aristoteles enim & Auerroes ex diuerso modo generandi inuestigant diuersitatem specificam.

CAd hoc respondetur, quod ly duos modos intelligendi possunt intelligi dupliciter. Primo quod uterque sit natura ipsi animæ, & sic conceditur, quod haberet duos modos essendi naturales, & non remaneret una numero anima coniuncta & separata. Secundo quod unus sit naturalis, et alter praeter naturam. scilicet intelligere sine phantasmate, & sic negatur, quod haberet duos modos essendi naturales, & quod non remaneret una numero anima coniuncta & separata. Nec ista distinctio repugnat doctrine Aristoteles. Nam primo libro de celo, attribuit uni corpori simplici duos modos mouendi localiter puta igni. Vnum quidem naturalem, qui est motus sursum, alterum autem praeter naturam. scilicet motum circularem quo mouetur sub coaco orbis lunæ, ut patet ex primo metheorum, qui motus deprehenditur ex motu sphericu stelle

comate, & tamen ignis motus sursum & motus circu-
lariter, non diuersificatur in modo essendi, nec in essen-
tia: nec definit esse idem numero. Nec est uerum, q̄ Ari-
stoteles & Auerroes ex diuerso modo generandi inue-
stigēt diuersitatē specificā, nisi uterq; sit naturalis, ad ar-
gumentum ergo conceditur, q̄ si anima est indeficiens
habet duos modos intelligendū, sed non uterq; est na-
turalis: sicut & ignis habet duos motus locales, sed t̄m
unus est naturalis, & tunc nego q̄ hoc sit inconueniēs,
& q̄ non remaneat una &c. Quæ utiq; uera essent, si
uterq; modus esset anime naturalis.

CSecunda est, si ex intelligere ut ex proprio opere uis
concludere animām immortalem simpliciter, longe
magis apparebit mortalis, ex eo q̄ uegetat & sentit, eo
q̄ plures operationes demonstrant ipsam mortalem,
& cum denominatio fiat a superabundanti ex sexto
phisorum, ita bene potest dici mortalis simpliciter,
sicut tu dicas oppositum.

CAd hoc negatur consequentia, ad probationē cum
dicitur, ex eo q̄ uegetat, &c. dico q̄ ex doctrina Arist.
& ex ueritate, non manifestatur rei natura, nisi ex sibi
propria, & ex nobiliōri sua operatione, si pōt habere
plures, unūquodq;. n. est propter suam propriam ope-
rationem, ut etiam non negat Arist. in. 2. celi. Vegetare
autem & sentire nō sunt propria opera animæ, sed cō-
iuncti, qm̄ explentur per organa ex. 2. de anima. Solum
intelligere & uelle censemur propria opera animæ, ut
declarauimus in primo cap. & in. 2. contra herueum.
Dicitur ergo ad argumentum, q̄ denominatio debet
sieri a superabundanti proprio, & qm̄ ex proprio ope-
re, quod est intelligere, tenet Arist. & ueritas, eā esse se-
parabile, ut docuimus in primo cap. iō longe amplius

potest concludi immortalis ex solo intelligere, q̄ mortali ex vegetare & sentire, que non sunt propria animæ, sed communia corpori & animæ.

CTertia, hoies minus sunt intellectuales q̄ sensitui, patet enim, q̄ operationē intellectualē pauci hñt, et q̄ hñt, et ualde debilē, & obscuram, & incertā. Itē pro minori parte sunt, q̄ uiuāt secundū rōnē. ut in pluribus aut hñt actiōes uegetatiuas & sensitiuas pfectas, & opant passionib' ducti, ut bestie, ergo uī aīa simpliciter mortal is.

CAd hoc ut habeat plena responsio declarandum est quomodo sit uerum, uel non uerum hoc assumptum. Homines sunt minus intellectuales q̄ sensitui.

CTu igitur aduerte q̄ ly intellectuales & sensitui tripliciter cōsiderari p̄t. Prīo quo ad formā, qua hō est hō. Scđo quo ad operationē hois. Tertio quo ad exercitiū humanarū operationū scđm rōnē. Si quo ad formā, sic assumptū ē falsum, qm̄ aīa intellectua, q̄ est forma simplex, ē formaliter intellectualis, nō āt est sensitua & vegetatiua formaliter, sed uirtualiter & cōtētiue, sicut docuit Arist. in. 2. de aīa exēplificās de figuris, ubi tenet, q̄ tetragonū nō formaliter est trigonū, sed cōtētiue & uirtualiter, & pentagonū nō est formaliter tetragonū, sed cōtētiue. Sic intellectuum nō est formaliter sensitiuū, nec sensitiuū est formaliter vegetatiuū, sed contentiue. Homines ergo ut hoies, cōsiderata natura aīe intellectiue, quæ formaliter est intellectualis, & qua hoies sunt hoies, & tm̄ cōtētiue, ac uirtualiter ē sensitua, ex pte forme sunt magis intellectuales q̄ sensitui. Si quo ad operationem, iterum assumptum est falsum, qm̄ operatio propria hois non est sentire, sed intelligere, quo distinguit à brutis, & quo fœlicitabilis est ex primo & x. lib. ethi. Vñ si agēs denoiandū ē ab actiōe, magis dñe iuri

debet à propria q̄ à non p̄pria. Hæc enim est uera, homo ut homo est intellectualis, & hæc est falsa, homo ut homo est sensitivus, ergo & ratione forme & rōne proprie operationis assumptum est falsum. Si quo ad exercitium operationum intellectualium, & moralium secundum uirtutem, sic assumptum est uerum, sed per accidens, quoniam hoc non prouenit ex parte animæ intellective, sed ex modo, quo uenatur scientiam. s. per uiam sensus, qui fallax est ex indispositione organi, & medii, & complexionis, & ideo ex sensu operationes nostre intellectuales debiles sunt. Sed non ex parte intellectus in se. Similiter, q̄ homines pro maiori parte declinent à uirtute, non est ex parte animæ intellective, quoniam ut inquit philosophus in. x. ethicorum, ratio semper deprecatur ad optima. i. ratio semper dictat bonum esse agendum, & declinandum à malo. Sed est ex parte appetitus sensitivi, in quo situātur passiones irascibilis & cōcupiscibilis, quæ naturaliter mouentur ad bonum delectabile prosequendum, & malum oppositum fugiendum, nec moderantur nisi forti imperio rationis, & bona consuetudine, & quoniam homines nolunt laborare in frenando passiones, ideo nō ut homines, sed ut bestie pro maiori parte operātur. Sed hoc est per accidens, sicut est per accidens, q̄ infirmus iudicet uinum amarum, qui si restituatur sanitati, nō sic iudicabit, ex eo autem quod est per accidens secundum doctrinam philosophi in primo posteriorum, non est deducenda conclusio. Vnde nō sequitur ex hoc tertio quod est per accidens, q̄ debeat iudicari anima mortalis, imo ex primo & secundo quæ sunt per se, & ex tertio quod est p̄ se ex parte aīæ, debet iudicari īmortalis.

¶ Quarta, animam esse immortalem nō est per se no-

tum, queritur igitur per quam euidentiam hoc cognoscatur, uel ex eo quod in suo proprio opere, quod est intellegere non indiget organo præcise, uel cum alio addito. Primum dari non potest per ipsum Aristoteles. quoniam ad inseparabilitatem animæ inferendam sufficit alterna-
tive, quod indigeat corpore ut subiecto. Ergo ad separabilitatem inferendam necesse est hanc esse euidentem. Anima non indiget in suo proprio opere corpore, neque ut subiecto neque ut obiecto. Sed haec non est euidentis, immo sua opposita, ut experimur, quoniam sine phantasmate nihil intelligimus, ergo &c.

CAd hoc, conceditur, quod non est per se notum, & cum dicitur. Queritur &c. dico, quod cognoscit esse indeficiens & separabilis à corpore ex eo præcise, quod in suo opere proprio non indiget corpore ut organo, quia ex tertio de anima texiu. 4. nec intellectus nec intelligere sunt organica. & cum arguitur quod ad inseparabilitatem &c. nego istam, nec est ad mentem Aristoteles. ut docuimus in primo capitulo. Nam ex eo quod cognovit intelligere non esse phantasiam, & intellectum non esse organicum, conclusit in tertio de anima in textu. 20. intellectum immortaliter & perpetuum. & cum arguitur ergo ad separabilitatem &c. nego istam. Sed sufficit hanc esse euidentem. Anima non indiget in suo proprio opere corpore ut subiecto, & hanc cognovit Aristoteles. quoniam in tertio de anima cognovit ipsum intelligere non expleri per organum ad differentiam ipsius sentire. Quod autem indigeat corpore ut obiecto, & quod experimur sine phantasmate in hac uita nihil intelligere, non obstat immortalitati animæ secundum Aristoteles. ut docuimus in primo capitulo ex eo quod in tertio de anima in textu. 36. dicit, necesse est intelligentem phantasma speculati, & tamē in tex-

¶. 20. iam concluserat immortalem & perpetuum esse intellectum. Aduerte igitur q̄ hæc rō Pomponatii co-
incidit cum prima Tho. Caeta . quā soluimus in cap.
præcedenti & est una solutio utriusq;

¶ Q uita, anima in oī suo opere depēdet ab organo,
ergo est materialis & inseparabilis à corpore, cōsequē
tia nota, & probatur aīs. Anima uniuersaliter est actus
corporis physici organici ex diffinitione Arist. ergo in
omni opere suo depēdet ab organo. forte dices, q̄ aīa
quantum ad intellectum nō est actus corporis, quia
intellectus nullius corporis est actus ex tertio de anima
textu. 5. Sed cōtra, ergo aīa intellectua nō esset aīa, q̄ a
secundū te ut intellectua nō esset actus corporis. Hoc
aut̄ est contra Aristo. qm̄ in. 2. de aīa ponit diffinitionē
communem omni animæ, & dictam uniuoce de om/
ni anima secūdum expositionem. b. Tho. ergo &c.

¶ Ad hoc, negatur antecedēs. Ad probationē dico, q̄
si ly uniuersaliter sumat p̄ uniuersalitate sue essentie, ut
sit sensus, aīa secundū totam suā essentiā est actus cor/
poris physici organici, concedo , quia cum sit simplex
forma & indivisibilis secundum totalitatem sue essentie
est forma corporis. Si aut̄ ly uniuersaliter sumatur & pro
essentia animæ & pro omnibus suis potentiis, negatur
q̄ uniuersaliter sit actus corporis; nā aīa intellectua ex eo
q̄ supereminet omnibus formis materialibus secundū
aliquam potentiam. i. secūdum intellectū nō est actus
corporis, qm̄ ex tertio de anima textu. 4. intellectus nō
est affixus organo. & qñ contra hoc arguit, q̄ aīa intel/
lectua nō erit aīa , nego cōsequentia. Dico. n. q̄ essen/
tia aīe intellectue est forma corporis. Sed non quo ad
potentiam intellectuā quæ est principiū pximū, quo
intelligi & sapit aīa. & si obliicitur, quia ex hac mīsione

sequitur potentia anime esse magis abstractam quam essentiam animae, quod est manifeste falsum. Respondeatur quod essentia animae potest dici abstractior quam potentia intellectiva & conuerso, sed diuersimode, essentia quidem animae intellectuae potest dici abstractior, quia est substantia per se subsisteris non educta de potentia materiae ut dicemus infra. Potentia autem intellectiva potest dici abstractior, quia non est actus corporis ut sensus.

C Sexta, quod anima sit mortalis simpliciter, probatur per Arist. in tertio de anima, cap. de intellectu agente. Ilicet n. cum dixisset utrumque intellectum esse immortalē & separatum, dixit postea. Sed hic intellectus. I. agens uere est, quod est immortalis, & semper intelligens. Ille uero s. possibilis non est, cum quoniam intelligat quoniam non, corruptitur, non quodam interius corruptus, ergo si intellectus possibilis, qui est intrinsecus animae intellectuae, corruptitur, & substantia animae corruptitur.

C Ad hoc dicitur, quod non alieget textum philosophi uere, quia per se non dicit. Ille uero s. possibilis non est. Sed dicit, quod intellectus passiuus corruptitur. Non autem per intellectum passuum intendit intellectum possibile, sed potentiam cogitatiuam, ut declarauimus in cap. praecedenti contra Thos. Caet. qui in hoc concordat cum Pomponatio. De cogitativa autem conceditur, quod corruptus, quia organica est.

C Septima, si anima intellectua est incorruptibilis, ergo non est forma corporis humani, cōsequens est contra Arist. qui in 2. de anima dat diffinitionem cōm omni animae, ergo & antecedens, probatur consequētia. Si est incorruptibilis est hoc aliquid, & est per se subsistens. Sed hoc aliquid, & per se subsistens non potest esse actus corporis, quoniam actus est quo aliquid est, & non quod est, ergo si est incorruptibilis, non potest esse actus, id est forma corporis'. Præterea, si est incorruptibilis

Habet esse proprium, & tunc queritur de esse compo-
siti.i.hominis, quod poterit distinctum ab esse animæ, qd
sit illud esse, & quid corruptitur, quando homo moritur.
¶ Ad hoc, negatur consequentia, ad probationem ne-
gatur consequentia pro prima parte, quoniam hoc ali-
quid in suo proprio significato est individuum de ge-
nere substantie perfectum & cōpletum in specie, ut for-
tes, Plato, hic lapis, hic leo &c. Quodcunq; aut singu-
lare habens rationem partis non est proprie hoc aliqd,
ut hæc forma lapidis hæc anima, quoniam anima ut ani-
ma est pars essentialis animati, & anima humana est pars
essentialis hominis, & ideo non est proprie hoc aliqd.
Conceditur autem consequentia pro secunda parte. s.
¶ est per se subsistens, quia non est educta de potentia
materie, sed deforis est, ut declarauimus in cap. præce-
denti, & cum arguitur, ¶ res per se subsistens non po-
test esse actus corporis, negatur. Ad probationem, Di-
co, ¶ licet actus siue forma, quæ est educta de poten-
tia materie. sit solum quo aliquid est, & non quod, qd
non existit nisi per esse compositi, tamen non inconuen-
it actum, qui deforis est, esse quod est, quia habet esse
proprium, & esse, quo aliquid est, quia dat esse ei, cuius
est actus, & talis actus est anima humana, & ideo non
inconuenit, ¶ sit incorruptibilis, & sit actus corporis
humani. Et cū arguitur, si est incorruptibilis, habet esse
proprium, conceditur consequentia, & qñ queritur de
esse compositi.i.hominis &c. Dico ¶ homo non ha-
bet esse distinctum ab esse animæ, sed anima commu-
nicat suum esse homini, & quando queritur, quid cor-
ruptitur, quando homo moritur. Dico ¶ non cor-
ruptitur esse animæ cōmunicatum homini, quoniam
anima non desinit esse, sed desinit communicare suum

Esse homini; & ut ita loquar, retrahit suū esse in se. Cor
rumpitur autem per mortem humanitas, quæ dicitur
forma totius. Nam sicut habuit esse ex unione animæ
ad corpus, sic desinit esse per recessum animæ à corpo
re, patet igitur q̄ hæc ratio non concludit.

Octaua si anima est incorruptibilis, ergo non potest
multiplicari, & sic tu cades in errorē. Auerrois de univ.
tate intellectus, consequentia probatur. Secundum Ari
sto. in lib. 11. methaphysice multiplicatio numeralis est
per materiā, sed si anima est incorruptibilis est immat
erialis, ergo nō poterit multiplicari. nec ualet quod di
cunt quidam, animas multiplicari per habitudines ad
corpora, aut per principia individuantia, quæ Aristoteles
appellat materiam. Hæc uidetur intricamenta nec
ista cognouit Aristoteles, quare &c.

Ad hoc, negatur consequentia, ad probationē Dico
q̄ substantia immaterialis est duplex, quedam perfecta
non habens rationem partis, nec unibilis materie, qua
les sunt deus & intelligentie secundum Arist. in. 11. me
thaphysice. Quedā, quæ est uera pars, & ex natura sua
unibilis materie, cuius esse licet non pendeat à materia,
tamen ratio sue productionis sumitur à materia, non
enim p̄ducitur anima, nisi formetur corpus, quod ha
bet uivificare. Quando igitur dicit philosophus, sub
stantiam immateriale non posse multiplicari, inten
dit de substantia immateriali dicta primo modo, ut pa
tet in textu. 49. Cum igitur anima humana non sit im
materialis primo modo, sed secundo, non inconuenit
eam multiplicari secundum q̄ multiplicantur corpora,
& cum obiicitur, nec ualet quod dicunt &c. Respon
detur q̄ uera uia peripathetica non tenet, quæ illic alle
gantur. Sed ideo multiplicantur, quia quælibet anima

fortitur in corpore, cui unitur, determinatum esse, quod
quidem esse licet acquiratur animæ in corpore cui uni-
tur, non tamen ex corpore, nec per dependentiam ad
corpus. unde remotis corporibus adhuc remanet illud
esse substantiale intrinsecum animæ, quod acquisiuit
in corpore producta a primo agente per creationem,
quam non negavit Aristoteles declarabitur infra.

¶ Nona si anima remanet post corpus, cum non posse
sit esse ociosa, & non possit intelligere cum phantasmate,
ergo intelliget sine phantasmate, hoc autem est immo-
possibile, ergo non remanet post corpus. Quod non
possit habere modum intelligendi sine phantasmate se-
cundum doctrinam Aristotelis probatur multipliciter.
Primo quia intelligentia non potest habere modum
intelligendi intellectus humani, ergo nec intellectus hu-
manus potest habere modum intelligendi, qui compe-
tit intelligentie s. sine phantasmate. Secundo, cum ope-
rationes transmutarentur, ergo natura transmutaretur
in naturam, & sic anima fieret intelligentia. Tertio ope-
ratio essentialis nunquam separatur a re stante natura rei.
Sed intelligere cum phantasmate est essentiale animæ no-
stræ, quoniam acquirit naturaliter perfectionem ex sen-
su, ergo non potest hic modus pro quo cunctæ statu se-
parari ab anima. Quarto Aristoteles non posuit alio-
quam intelligentiam sine corpore cui applicatur ut mos-
tor, cum in duodecimo metaphysice uenetur numeri
earum ex numero motuum, ergo multo minus co-
cederet animam existere sine corpore cum sit minus
abstracta.

¶ Ad hoc, concessa consequentia, negatur quod conse-
quens sit impossibile, imo rationabile, quoniam cum

anima separata sit omnino extra materiam sicut & intelligentia, non inconuenit quod habeat modum intelligendi sine phantasmate, sicut & intelligentia. Diferenter tamen, quoniam hic modus intelligendi est naturalis intelligentie, animae autem competit praeter naturam, ut diximus in solutione primae rationis Ponatii. Ad primam probationem impossibilitatis consequentis, negatur consequentia. Nam ideo intelligentia non potest habere modum intelligendi, qui debetur intellectui humano pro hoc statu, quoniam ex natura sua est penitus immaterialis materia ex qua, & in qua. Vnde non est apta sumere perfectionem suam ex sensu. Anima uero est unibilis materie, quia ex natura sua est forma, & est per se subsistens, quia deforis uenit, & non est educata de potentia materie, ut reliquae formae inferiores, ergo separabilis est. & quoniam separata habet modum essendi conformem intelligentie, licet praeter naturam, non inconuenit, quod habeat modum intelligendi, sicut intelligit intelligentia. Ad secundam nego consequentiam. Nam ex sola transmutatione operationis naturalis transmutatur natura rei. Diximus autem, quod intelligere sine phantasmate non est operatio naturalis, sed praeter naturam ipsi animae, ideo non sequitur, quod transmutetur natura animae. Sicut non sequitur, quod transmutetur natura ignis ex eo quod mouetur circulariter sub concauo orbis lune, quia hic motus est in igne praeter naturam, ut patet ex primo metheorum. Ad tertiam dico, quod licet separata non exerceat operationem suam modo naturali, tamen remanet apta ut exerceat, Non est autem

necessitatem stante natura rei, semper habeat actu operatiōnem suam modo naturali. Nam & natura rei gravis stat extra proprium locum, & tamen non semper actu descendit. Ad quartam, nego antecedens, quoniam primam causam pōnit non applicatam alicui corpori, ut determinauimus contra Auerroem in libro. i 2. metaphyce in questionibus nostris. Ad probationē dico quod non uenatur absolute numerum intelligētiā ex numero motuum, nisi intelligentiarum, quae applicātur orbibus. Sed nec id constanter probauit, cuius signum est, quod postquam in textu. 48. sic conclusit. Quare tota esse principia immobilia externa, rationabile est existimare, subiunxit, necessarium autem dimittatur fortioribus. i. his qui sunt altioris ingenii, & apti inuenire fortiores rationes in hoc proposito.

CDecima Aristoteles in. 12. metaphyce comparans hominem intelligentiis dicit. Delectatio autem qualis optima paruo tempore nobis, sic enim semper illis est, nobis autem impossibilis. Sed non alia causa inest illis semper, nisi quia sunt immortales, nobis autem paruo tempore, quia mortales sumus, ergo si essemus immortales, inesset nobis semper sicut illis.

CAd hoc iam respondimus in cap. præcedenti, nam & Tho. Caet. fundat se super idē, iō uide illic solutionē.

CVndecima beatus Tho. in tertio libro contra gētes, cap. 48. dicit ad mentem Aristotelis, humanam animā non esse uere intelligentem, sed habere quandam participationem intellectus, ergo impropriè est imortalis.

CAd hoc dicitur quod b. Tho. non negat illic animā esse uere intelligentem, nisi quantum ad intelligere substantias separatas. Sicut enim noctua potest dici non uere uidens solem, sic & anima quo ad substantias separatas

tas , quoniam pro hac uita tantū ab effectu inadequato, & ex materialibus deducitur in aliqualem & debilē earum cognitionem, cum hoc tamē stat, q̄ sit uere intelligenſ entia corporea, ut obiecta sibi magis proportionata inquātum perfectionem sumit uia sensus. Vno de non sequitur, q̄ licet respectu substantiarum separatarum non sit uere, & perfecte intelligens, propter hoc sit improprie immortalis. Argumentū tamen aliquale haberet apparentiam, si respectu cuiuscunq; entis tam corporei q̄ incorporei non esset uere intelligens.

Thāc pro solutione rationū Petri Pomponatii, quæ continētur in suo libro edito dē immortalitate animæ, dicta sint . Nūc superest soluere rationes eiusdem quas formauit in libro , quem edidit cōtra Augustinum nīphum suessanum.

TPrima, si anima est eterna, & habet potentias materiales. s. Vegetatiuas & sensitiuas, & immateriales. s. intellectum & uoluntatem, cum secundum Aristotelem non detur resurrectio, ergo dātur potētiæ perpetuo priuate actionibus suis, quoniam non exercentur sine organo quod non datur in anima separata . Hoc autē est irrationabile, ergo opinio opposita pōneſ animam mortalem uidetur rationabilior secundum naturam.

TAd hoc, negatur consequentia quo ad potentias immateriales, quoniam sunt solius animæ, & inorganice & exercent opus suum sine organo, ut dictū est supra, ideo anima separata nō priuatur actu intelligendi modo sibi conuenienti pro illo statu . quantum autem ad potentias materiales , sufficit q̄ fuerint in exercitio præsenti uita. & pro statu alterius uite , nunquā fuissent sub actu , esset utiq; irrationabile secundum naturam, quoniam fuissent penitus ocioſe, ocium autem perpe-

stium non admittitur in natura secundum philosophum
non ergo propter carentiam operationis in potentiis
materialibus pro alia uita, debet apparere, nec extima-
ri opinio opposita rationabilior secundum naturam.
Secus esset, si anima remaneret priuata propria & no-
biliori, & quæ proprie perficitur operatione, quæ est
operatio intellectualis.

¶ Secunda si anima est forma naturalis, ut opinatus
est Aristoteles, ex solo diuino miraculo potest stare si-
ne subiecto, id est sine corpore, cuius est forma, imo
hoc est maius miraculum, q̄ q̄ stet accidens sine sub-
iecto, quoniam ex anima & corpore fit unum per se,
ex subiecto autem & accidente fit unum per accidens,
Sed indissolubilior est quod est unum per se, q̄ quod
est unum per accidens. Sed Aristoteles non acceptat
huiusmodi mirabilia, siue miracula, ergo non sensit
animam stare posse sine corpore, & sic non esse im-
mortalem.

¶ Ad hoc dico q̄ Aristoteles opinatus est animā hu-
manam esse formam naturalem hominis, quia ex na-
tura sua informat corpus humanum, sicut anima equi,
corpus equi, quilibet enim actus ex Aristotele in secun-
do de anima textu. 27 recipitur in propria materia, li-
cet autem naturaliter informet corpus humanum, nō
tamen est educta de potentia materiæ per actionem
hominis generantis, sed deforis est, ut diximus supra,
& in hoc differt ab animabus brutorum, quæ dicun-
tur formæ naturales, quia naturaliter informant tale,
uel tale corpus, & quia producuntur de potentia mate-
riæ ab agente naturali. Ad argumentum ergo nego
consequentiā, quia non est miraculum, nec maius
miraculum, eo q̄ est unibilis materie, & separabilis à

materia, quia esse suū nō pendet a materia. Consequētia autem ualet in animabus brutorum, de quibus conceditur, qđ solo miraculo possunt stare sine subiecto, eo qđ innituntur materiæ, & non sunt separabiles à materia. Patet ergo, qđ ratio ista nihil concludit quo ad animam humanam.

CTertia si humana anima remanet post corpus, ergo tunc est substantia abstracta secundum esse à materia. Sed hoc est falsum, qm quæ sunt abstracta secundū esse, & considerantur à phisico, nō considerantur nisi ut principia, ut patet ex. 8. phisicoru. Sed anima humana non consideratur ut principium tñ, immo ut forma, & per consequens, ut subiectū, ergo nō remanet post corpus.

CAd hoc concedo consequentiā, & negatur falsitas consequentis, ad probationem, dico. qđ maior non est uera, ut patet in. 2. phisi. & in. 8. & in. 12. methaphysice, nisi de omnino abstractis perfectis in specie, nō unibilibus materiæ, quales sunt deus, & intelligētie. cōstat aut̄ qđ anima humana nō est substantia sic abstracta, qñ est separata à corpore, qm ex natura sua ē uere forma, & pars essentialis hominis, ideo stat, qđ consideretur a phisico non solum ut principium, sed ut quid contentum sub subiecto philosophie nālis ea ratione, qua aia. &c.

CQuarta forma cuius ppria operatio pendet à corpe subiective uel obiective. i. qđ exercetur per organū, uel nō est sine phantasmate, ē inseparabilis a corpe. Sed omnis operatio animæ humanæ pendet à corpore subiective, uel obiective. Maior patet cuilibet insipienti. Sed minor probatur. De vegetatiua & sensitiuā constat. De intellectiuā autem, qđ dependeat à corpore ut ab obiecto, patet apud Arist. quoniam sine phantasma te nihil intelligit anima.

CHácrōnem iam bis soluimus , nam est prima Tho. Caet. quam soluimus in præcedenti cap . & est quarta in ordine Petri Pomponacii, quam soluimus supra in hoc cap. ideo uide illic, & aduerte, q̄ maior est falsa, ne cesse est enim ad inferendam inseparabilitatem, q̄ pendeat in suo proprio opere à corpore, ut a subiecto. Nā si pendet solum ut ab obiecto, non obstat inseparabilitati, ut docuimus supra.

CQuinta inter appetitum rationalem & sensituum est magna lucta, & uicissitudinaria uictoria, hoc autē contingere non potest in abstractis à materia, in quibus est pax & perpetua concordia . Si enim in eis esset aliqua repugnantia, minime possent esse eterna , ergo anima intellectua nō est immaterialis simpliciter, & eterna.

CAd hoc dicitur primo, q̄ hæc lucta prouenit ex eo, q̄ eadem forma est sensitua & intellectua, ex cōsequēti appetitu appetitu sensituo , qui dicitur sensualitas , & appetitu intellectuo, qui dicitur uolūtas . & quoniam uirtus appetitiva sequitur uirtutem apprehensiuam ex tertio de anima, ideo sicut se habet iudicium apprehensiue sensitiae ad iudicium apprehensiue intellectiae, sic se habet appetitus sensitivus ad appetitum intellectuum. experimur autem, q̄ apprehensua sensitua, puta extimativa , iudicat aliquid esse bonum, ut febricitantē bibere uinum. apprehensua autem intellectua iudicat sicut est , ergo est discordia in iudicio, ad hanc sequitur discordia appetituum sensitui & intellectui. Ad argumentum igitur dico, q̄ hec lucta inest animæ humanæ ex natura sua, eo q̄ constituta est in orizonte, & media inter mere intellectualia, & mere sensitua. Dicitur secundo, q̄ illa propositio. Hoc autē contingere non potest &c. non est uera, nisi de substatiis omnino immaterialibus & abstractis,

& abstractis ; in quibus est solus gradus nature intelle
 ctualis , quales sunt intelligentie , & corpora superiora ,
 in quibus nullum est malum , nec peccatum secundum
 Aristo . in lib . 9 . metaphy . textu . 17 . unde stat , q̄ in aia
 intellectua , que continet gradum sensituum & intelle
 ctuum , sit repugnantia appetituum , & tñ sit pperua .
 ¶ Sexta si aia esset uere immortalis , nō magis in senio
 q̄ in pueritia intelligeremus . At qm̄ uidemus intellige
 re uariari secundum uariationem materie , opinamur
 non simpliciter eam esse immortalem , fieri n . negt , ut
 res oīno immaterialis in oī ope suo à corpe depēdeat .
 ¶ Ad hoc dicitur , q̄ aliquā aliquid pertinet ad naturam
 alicuius secundum doctrinam Aristo . & ueritatem , ex
 quo sequitur in eo debilitas & defectus , sicut compos
 ni ex contrariis naturale est animali , ex quo sequitur
 mors & corruptio eius , & similiter naturale est aiae hu
 mane , q̄ indigeat phantasmate ad intelligendum pro
 quanto naturaliter uenatur scientiam ex sensatis , & ex
 hoc sequitur , q̄ intellectio sua est diminuta , & longe
 imperfectior q̄ sit in substantiis abstractis , & qm̄ phan
 tasma uariantur & debilitantur , eo q̄ organa pro di
 versitate etatum transmutantur , inde puenit , q̄ anima
 coniuncta corpori quantum ad suum modum natu
 ralem intelligendi diuersimode se habet in pueritia , &
 in senio , negatur igitur consequentia , & cum dicitur ,
 q̄ fieri nequit , ut res omnino immaterialis &c . Respon
 detur hoc nō uerificari nisi de omnino immateriali &
 mere intellectuali , qualis est intelligentia , quæ non est
 unibilis materie , nec continet gradum sensituum , nec
 uenatur scientiam ex sensu , secus aut̄ est de aia humana .
 ¶ Septia , si aia esset simpliciter separabilis , et imateria
 lis , utiq̄ haberet operationem sine sensu , at in hoc re

clamat Aristo. sine enim intellectu passio nihil intelligit anima, ex tertio de anima.

¶ Ad hoc dicitur consequiam non ualere, quoniam licet sit imaterialis secundum essentiam, quia suum esse non potest a materia, tamen deno iat mali, eo quod est unibilis materie, & est uere forma corporis humani, & quoniam secundum doctrinam Arist. est mere in potentia existens in genere intellectu, huius ex tertio de anima textu. 4. nec habet regnum sciam sibi conformatam genitam, sed eam acquirit per sensus corporeos, item conuenientem modus intelligendi per phantasmatum, donec uiuificat corpus, cum hoc tam stat, quod pro alio statu habeat aliud modum intelligendi sine sensu, quoniam definit unio eius ad corpus, & cum dicitur, quod in hoc reclamat Aristo. &c. ad hoc diximus in cap. praecedenti, quod Arist. illic non loquitur de intelligere animae absolute, sed pro hoc statu, in quo non est separata, non non considerat Arist. animam humanam in phisica, nisi ut est unita materie, quare &c.

¶ Octaua, si anima est incorruptibilis, ergo extrinsecus aduenit, hoc autem est falsum secundum doctrinam Arist. ergo &c. Consequientia concedunt aduersarii, falsitas consequitur multipliciter probatur. Primo, si extrinsecus aduenit, prius existit extra corpus quod informet. Non non est intelligibile aliquid ab extrinseco aduenire alicui. nisi intelligatur prius existere quod illi adueniat. Secundo cum anima informet corpus, posterius informabit quod sit, quoniam informare praesupponit esse quod esse ex quo non dependet a corpore si extrinsecus aduenit est prius in se quod informet, & per consequens anima ipsa praecedit corpus. Hoc autem non concedit Arist. quoniam in. 12. metaphysice negat formam praecedere id cuius est forma ad differentiam causae agentis, ergo uel anima humana non est forma corporis, & sic tu cades in errorem commentatoris, uel non est ab extrinseco

adueniens. I teruo si anima ab extrinseco aduenit, ergo
 non est in potentia materie, quod est falsum. Consequens
 tia conceditur ab aduersario, falsitas autem consequens
 tis sic probatur. Si non est in potentia materie, ergo non
 est constituta in esse per subiectum, sed subiectum con-
 stituitur in esse per ipsam, ergo de necessitate praecedit
 ipsum subiectum sicut intelligentia orbem. Quarto si
 anima uenit ab extrinseco, ergo est completa in se, nam si uenit
 ab extrinseco habet esse per se, & operationem per se, ergo
 cum altero puta cum corpore humano non faciet unum
 per se. Hæc est. n. conditio eorum ex quibus fit unum per
 se ex. 8. lib. methaphysice, ut utrumque sit in potentia, &
 neutrum stet per se. Quinto si anima extrinsecus aduenit, ita
 se habebit humanus animus ad hominem, sicut intel-
 ligentia ad orbem, quo dato, cur non ita plurificantur
 intelligentie in eadem specie sicut plurificantur animæ,
 forte dices. Animam humanam ideo plurificari in ea-
 dem specie, quia licet non pendeat a corpore tamen ha-
 bet necessariam habitudinem ad corpus ut ad suum in-
 formabile hanc autem habitudinem non habet intelli-
 gentia ad orbem, & ideo non potest multiplicari ut ani-
 mai in eadem specie. Sed hoc non proficit, quoniam se-
 cundum Aristotelem intelligentia habet talim necessaria-
 riem habitudinem ad orbem, quoniam informat ipsu-
 sum, & non potest non informare, quādoquidem nis-
 hil contingens in eternis reperitur. Sexto, si extrinsecus
 aduenit, ergo non est educita de potentia materie, tunc
 ultra, ergo non habet necessariam habitudinem ad ma-
 teriam, tunc ultra, ergo non diffinitur essentialiter per
 corpus physicum. Hoc autem est contra Aristotelem
 in. 7. methaphysice, ubi docet animam & accidentia &
 reliqua formas diffiniri per subiectum.

Ad hoc, ut scias in quo sensu anima extrinsecus aduenit aduerte q̄ hoc potest intelligi tripliciter. Primo q̄ adueniat extrinsecus quia producitur ab agente extrinseco. i.e. existente extra materiam, qualis est deus. Secundo quia non educitur de potentia materie ad actum. Nam omnis forma materialis potentialiter est in materia, & per actionē agentis naturalis transmutatis materiam educitur de potentia ad actum, & sic uidet esse intrinsecus in materia, & non aduenire ab extrinseco, & per oppositum anima dicitur uenire ab extrinseco, quia de potentia materiæ non educitur, nec homo generans actione sua producit animam sed disponit materiam ad ipsius receptionem, producitur aut ab agente primo, tertio q̄ dicatur extrinsecus aduenire quia nō solum sit producta ab agente primo, sed prius dura^tione producta fuerit q̄ recepta in materia, sicut qui ponunt animas productas ab eterno, deinde secundum q̄ in tempore corpora formantur introducuntur, ex his tribus sensibus primus & secundus est uerus. Tertius autem non admittitur, qm̄ anima nō esset uere forma. Nam ut tenet Aristoteles in. 12. metaphysice textu. 16. forma non præcedit tempore id cuius est forma, ex hac ergo distinctione respondendo ad argumētum concedo q̄ extrinsecus aduenit iuxta primum & secundum sensum, nego autem iuxta tertium, quoniam non esset forma. Ad primam probationem falsitatis consequentis nego consequentiam. Ad probationem, procedit ex falso intellectu, credit enim ly extrinsecus aduenire equi^s polere huic quod est prius existere, deinde in materia recipi, hoc nos non dicimus esset, n. exponere extrinsecus aduenire iuxta tertium modum, quem nos non acceptamus sed primum & secundū. Dico ergo q̄ op̄

time intelligibile est aliquid ab extrinseco aduenire iuxta primum & secundum sensum & tñ non prius existere. Ad secundam nego consequiam, ad probationem nego quod informare presupponat esse formę prius duratione existentis, & nego omnia sequentia s. quod esse sit prius in se duratione quod informet, & quod aia duratione praecedat corpus. Nam sufficit hanc consequiam esse ueram, anima nunc informat corpus, ergo anima est, haec autem est falsa, ergo anima prius tempore est. Ad tertiam concedo consequiam, & nego falsitatem consequentis. Ad cuius probationem concedo consequiam primam, & nego secundam, quae est haec, ergo de necessitate praecedit subiectum. Nec est simile de intelligentia, quoniam illa est substantia completa in natura sua, & non est apta informare, sed mouere orbem. Non in eo uenit autem ex. 12. metaphysice textu. 16. moues praecedere duratione suū mobile, quod repugnat formae, ut tenet Aristoteles in eodem loco. Ad quartam nego consequiam sumendo ly completa in se. id perfecta ut intelligentia, ita quod non habeat rationem partis. Ad probationem concedo, quod habet esse & operationē per se, & nego hanc consequiam, ergo cum altero non faciet unum per se. Ad probationem dico, quod intentionē philosophi est ista. Si aliqua sint actu, ita quod sint perfecta in natura sua, ut duo individua eiusdem speciei, non possunt facere unum per se. Si autem unum eorum sit actu, & non completum in natura, siue habeat esse per se, siue non, dummodo sit aptum actuare illud potentiale, cui aduenit, non inconuenit, quod constituatur unum compositum per se & quoniam anima est talis, ideo licet habeat esse & operationē per se, non inconuenit, quod unita materie faciat unum per se. Arguens autem decipitur

ex eo quod credit animam esse completam in natura, si habet esse per se, & non posse esse partem essentialēm hominis compositi, que omnia sunt falsa, ideo ratio sua nulla est. Ad quintam nego similitudinem. Nam humanus animus se habet ad hominem, ut forma dans esse homini, intelligentia autem se habet ad orbem non ut informans, sed ut mouens. Ad objectionem factā, concessō sicut concedimus, animam habere necessariā habitudinem ad corpus, ut ad proprium informabile, quam negamus intelligentiam habere ad suum orbem, rationabiliter anima multiplicatur, non autem intelligentia, tunc negamus, quod hæc sit doctrina Aristotelis. sed intelligentiam informare, & non posse non informare orbem. Imo docuimus in libro. 12. metaphysice in questionibus nostris repugnare nature perfecte intelligentie esse formam informantem corporis, siue incorruptibilis, siue corruptibilis. Ad sextam negantur omnes consequentie, quoniam & si producatur a primo agente, & non educatur de potentia materie, tamen non producitur nisi in ordine ad corpus, quod habet uirūficare. Non enim anima producitur ratione sui, sed ratione compositi, quod habet cōstituere, & ideo necessariam habet habitudinem ad corpus suum, & per ipsum quidditatue diffinitur, licet esse suum non ferueretur ex corpore, sicut esse animarum irrationalium, quarū nulla operatio expletur sine corpore. Obiectio autem aliquam habere apparentiam, si ueniret ab extrinseco, & producitur gratia sui, ut intelligentie, &c.

CNona uere immortale non potest esse principium formale nutritionis augmenti & sensationis. Sed anima humana est principium nutritionis & augmenti

& sensationis, cum sit eadem nutritiua , sensitiva & intellectiua, ergo non est uera immortalis.

CAd hoc dicitur, q̄ maior non est uera, nisi in altero duorum sensuum . Primo est uera, si illud sit præcise principium nutrionis augmenti & sensationis , & nō ultra. Si autem ultra prædicta sit principium intelligentiæ, maior illa est falsa , quoniam ex gradu intellectuæ li habet q̄ sit mortalis , sub quo virtualiter continet gradum vegetatiuum & sensituum , & quoniam anima intellectua est talis, ideo maior est falsa . Secundo est uera de immortali non unibili materiæ . De unibili autem materiæ , ut est anima , est falsa , nam ex quo unitur materiæ , dat omne esse , quod dant formæ inferioris , & ultra dat esse intellectuum , & ab eo proprie sortitur immortalitatem . Arguens autem iudicat præcise de anima intellectua , sicut de anima biuti, ideo nihil concludit.

CDecima ratio . Non est apud me intelligibile quid recipiat anima ex materia , ita q̄ possit stare sine materia , non tamen produci sine materia , ut dicunt aduersarii . Nam quod dicitur de aqua congelata in aliquo vase , quæ ut formam illam recipiat , indiget vase . Sed vase fracto adhuc remanet in illa figura , non ualeat in hoc proposito . Nam constat , q̄ aqua à vase recipit talem figuram , & terminationem . At quid anima recipiat à materia , apud me non est fas intelligibile . Non enim recipit substantiam , quoniam non formam , non materiam , non compositum , neque recipit accidens , quoniam non absolutum , non respectuum , ut inducenti patere possit, ergo &c.

Ad hoc dicitur , q̄ anima nihil recipit a materia , & tū potest remanere separata a materia , licet nō producatur sine materia , quam habet informare . Nam recipit a primo agēte proprium esse ita proportionaliter huic corpori , quod habet informare q̄ non alii , qm̄ omnis perfectio & forma unibilis materie recipitur in ea secundum capacitatē & dispositionē materie , & ideo in uno quoq̄ corpore habet determinatum esse commensuratum illi corpori , nam secundum doctrinam Aristoteli in secundo de anima , quilibet actus sit in p̄pria materia . Illa autem similitudo de aqua congregata , quam adduit Avicēna ad declarandum incorruptibilitatem aīæ , tenet in hoc . Sicut aqua dum congregatur recipit figurā a uase commēsuratam uasi , Sic anima recipit a primo agente esse commēsuratum corpori informabili ab ea , & licet non recipiat tale esse à corpore , ut aqua figuram a uase , tamen corpus est ratio ; siue occasio , q̄ in tali esse producatur a primo agente . Non enim producitur hæc anima nisi in ordine ad hoc corpus informandum , & ideo sicut aqua retinet figuram sibi impressam à uase , sic anima retinet esse sibi impressum à primo agente in ordine ad hoc corpus , etiam destruēto hoc corpore . Quare , &c.

Vndecima , si anima post mortē intelligit , ergo potest amare , appetitus enim cognitionem sequitur . Huic autem reclamat Aristoteles in primo de anima textu . 65 . qui ab aīa post mortem remouet intelligere propter intellectus passiui corruptionem , & per consequens omnem actum appetitum , ut amare , desiderare , &c.

Ad hoc iam diximus supra , q̄ Aristoteles in prohemio primi libri , & in primo lib . recitatiue & disputatiue de anima p̄cedit , nec determinat de incorruptibilitate aīæ

nisi in tertio lib. in textu. 20. & ideo non fit fundamen^{tum} in eo , quod dixit in primo lib. in textu allegato. nisi q̄ sicut post mortem mutatur modus intelligēdi, sic & modus amādi. Amat enim appetitu intellectua*li*. i. uoluntate, & non appetitu sensituo qui est organi^scus & corruptitur sicut intellectus passiuus. i. phantas^{sia} siue cogitativa.

CDuodecima; si ad interitum hominis non interit anima, ergo ad generationem hominis nō generatur anima. s. a generante hominem, quo dato , generatio hominis non esset uera generatio, nec corruptio uera corruptio, terminiq̄ transmutationis nō essent universaliter habitus & priuatio , quod contradicit Aristoteli in primo phisicorum.

CAd hoc conceditur prima consequentia, & negatur secunda; nam ad ueram generationem hominis sufficit hanc disiunctiuam esse ueram. Generans hominem attingit formam hominis uel secundum esse, uel secundum unionem cum suo subiecto. Secundum esse quidem si de potentia materie educeretur forma hominis. Secundum unionem autem, si ita disponit subiectum, q̄ sit capax formæ hominis, dato q̄ eam non produxit. Dico igitur hominis generationem esse ueram, propter secundam conditionem, & est nobilior generatione brutorum. Nam homo generās attingit secundum esse animam uegetatiuam, sensitiuam , & disponit sufficienter materiam ad unionem animæ intellecti uæ. In cuius receptione corrumpuntur præcedentes. s. uegetatiua & sensitiuua, & secum defert prædictos gradus continens eos uirtualiter secundum doctrinā Aristotelis in secundo de anima , ubi comparat animam figuris &c . & de hac continentia iam supra locuti su-

mus, Similiter dico, q̄ corruptio hominis est uera corruptio, quoniam huius disiunctiuae altera pars est uera. In corruptione hominis uel anima corrumpitur, uel definit informare materiam, ad quam definitionē corrumpitur forma totius. que dicitur humanitas, & hæc secunda pars est uera, & sic definit esse hic homo, quia hæc humanitas definit, & uerum est dicere ex parte generationis, ex non homine fit homo, & ex parte corruptionis ex homine fit non homo, & sic saluat universaliter, q̄ termini transmutationis sunt priuatio & habitus, siue esse & non esse. Patet igitur, q̄ hæc ratio non concludit.

CDecima terua, si anima sortis per infinitum tempus nō fuit, & postea incepit esse, & nunquā deficit postq̄ incepit esse, ergo & mundus p̄ infinitū tempus potuisset nō fuisse, & postea incipere, & nunq̄ desinere, quod tamē repugnat Arist. in. 8. phisicorum, & primo cœli, & secundo de generatione, & .11. metaphysice, & p̄batur consequentia, qm̄ apud philosophū idē est iudiciū de toto & partibus, nam si totum fit, & partes fiunt, & si partes non fiunt, totum nō fit, constat autem animam esse partem entiū mundi, ergo si anima sortis nō semper fuit, potuit & mundus non semperfuisse.

CAd hoc negatur consequēua secundum doctrinam Arist. quoniam non est eadem ratio de mundo & de anima, nam mundus ad sui productionē nihil supponit, anima autem quia est forma in sui p̄ductione supponit solum formabile, & ideo rōnabilius posset poni secundū philosophiā mundus eternus q̄ oēs aīæ eterne, et qñ p̄bat cōseq̄ntia, qm̄ secundū p̄him idē ē iudiciū de toto ex partibus, &c. Hoc nō est uerū, nisi de partibus principalibus mundi, q̄ ex primo cœli sunt corpus cœli,

& quatuor elemēta. De partibus aut secūdariis, & præcipue singularibus non est uerū, aliter oporteret omnia individua semper fuisse, & nunquam deficere, cuius oppositum uidemus, constat autem, q̄ aīa sortis est quid singulare, & ideo ratio non concludit.

CDecimaquarta diffinitio nō potest separari a diffinitio. Sed esse actū corporis physici est diffinitio animæ, & p cōsequēs aīæ humanæ, ergo nō pōt fieri p aliquā potentiam quin sit actus corporis, ergo est inseparabilis à corpore. Nec ualeat dīe q̄ sufficit aīam esse actum corporis actu, uel aptitudine. Hoc enim repugnat Arist. Sicut n. non concederet, accidens posse actu separari à subiecto. Sic minus concederet de anima, qm̄ indissolubilior est unio per se, qualis est inter formam & materiā, quā unio paccidēs, qualis ē subiecti & accidētis.

CAd hoc dī, q̄ ex natura aīæ cōpetit ei uniri corpori, & p consequēs esse actum corporis, sicut corpori leui secundū se cōuenit esse sursum, & cōcedit esse inseparabile ab aīa esse actū corporis, nō tñ ē inseparabile actuare corpus, sicut nō est inseparabile à corpore leui esse sursum. Stat. n. q̄ corpus leue detineatur deorsum, & tñ nō desinit esse leue, sic etrā stat animam humanā non actuare, siue informare corpus, & tamen non desinit esse actum corporis, quia esse actum corporis est prædicatum essentiale de anima in primo modo per se, ex cōseq̄nti inseparabile. Illa at r̄nsio, quā adducit arguēs. s. q̄ sufficit aīam esse actū &c. nō curat à nobis. Sed dicimus: q̄ sufficit aīe, q̄ semp̄ ē actus corporis, actuare corpus de facto, uel aptitudine, sicut sufficit corpori leui, quod semp̄ est actu esse actu uel aptitudine sursum, & cū dicit, q̄ hoc repugnat Arist. quia sicut nō cōcedes ref &c. negat similitudo, nā accidēs separari à subiecto

esset miraculum, q̄m accidentis esse est inniti subiecto,
miraculum autem non acceptaret Aristoteles sed animam
esse separabilem à corpore non est miraculum, quia cū
habeat esse per se, ut diximus supra, non pendet suum
esse à corpore, sed communicat ipsum, & potest à cor-
pore separari. Quod sit maior unio animæ ad materi-
am q̄ accidentis ad subiectum conceditur, sed nego,
q̄ sit indissolubilior, eo q̄ ut dictum est, accidens inni-
titur subiecto, sed anima humana licet actuet materiā,
nontamen innititur à materie.

CDecimaquinta, si anima est incorruptibilis, & for-
ma dans esse homini, & generatio hominum est eter-
na, ut arbitratur Aristoteles in secundo de generatione, &
in. 12. metaphysice, ergo animæ humane separate à
corpore sunt actu infinite, quia si mundus est eternus
infiniti homines decesserunt, ergo tot animæ sunt sepa-
rate, quo homines decesserūt, ergo sunt infinite actu.
Sed Aristoteles negat infinitum actu tam in magnitudine
q̄ in multitudine extertio phisicorum, ex primo celi,
ergo non concederet animam esse incorruptibilem.

CAd hoc dicit Herueus in primo quolibet q. xi. q̄ li-
cet id repugnet principiis Aristoteles. cum hoc tñ stat non
fuisse expressam sententiam suam, animam esse corru-
ptibilem, quia forte non aduertit hanc repugnantiam.
Verum quia hæc inaduertentia non decet tm̄ philoso-
phum, ideo melius est dicere cum b. Thos. in lib. secun-
do contra gentes cap. 8 i. q̄ Aristoteles nō reprobauit dari
infinitum actu in tertio lib. phisicorum, & in primo cœ-
li, nisi in naturis quantis & corporeis. Sed animæ separate
iam sunt in corpore et penitus sine magnitudine, ideo
ratio non militat contra propositum.

CSed contra hanc responsionē arguitur. Dicit Aristoteles,

In tertio phisicorum textu. 35. Separatum quidem igitur esse infinitum à sensibilibus impossibile est, ergo et in naturis incorporeis & separatis à materia, quales sunt animæ post mortem, negat Aristoteles posse dari infinitum actu.

Respondetur, Aristoteles. ut patet in illo textu, per infinitum separatum à sensibilibus nō intendit infinitum in naturis incorporeis, sed intendit infinitum separatum pythagoricum, quod pythagoras ponebat esse principium, & quod secundum pythagoram est quantum infinitum separatum ab omni materia sensibili, sicut si imaginaremur spacium infinitum extra mundum. Nos autem nunc loquimur de infinito separato penitus nō quanto secundum multitudinem in natura intellectuali, quales sunt animæ exute a corporibus. De quo infinito incorporeo dicit Aristoteles in 3. phisicorum in textu. 39. Sed fortassis est uniuersalior quæstio, (quasi dicat quæ spectet ad phisicum) si contingit in mathematicis & in intellectualibus, & in nullam habentibus magnitudinem infinitum esse. Nos autem intendimus nunc de sensibilibus. Hæc ille, ex quibus patet, quod si hæc quæstio scilicet utrum contingat in naturis intellectualibus, & in non quantis dari infinitum, est uniuersalior quæ spectet ad phisicum, ergo spectat ad metaphysicū, & tamen in tota metaphysica non determinauit non posse dari infinitum in non habentibus magnitudinem.

Sed contra hoc arguit Petrus Pomponatius dicens, immo determinauit in lib. xi. in lectione. xi. secundum signationem. b. Thos. & probauit, & conclusit non dari infinitum actu, in naturis sensibilibus, nec in separatis, ut uidere poteris.

Respondetur, loquitur illic Aristoteles in eodem sensu, quo & in 3. phisicorum. s. contra pythagoram. Nā est quasi

Idem textus, & sunt quasi eadē uerba, & est potius rēpetitio q̄ noua determinatio, & sic patet, q̄ non repūgnat doctrinæ Aristotelis dari infinitas animas separatas, quæ sunt penitus immateriales.

CDecimasexta, si anima post corpus manet, cū sit imperfecta utpote pars extra totum, aut stabit in eternum extra corpus, aut dabitur resurrectio naturaliter, neuerum concederet Aristoteles, ergo post corpus anima non remanet. Primum quidem non concederet, quoniam daretur uiolētum perpetuū contra id, quod tenet ipse in secundo cœli in textu. 18. ubi habetur, q̄ impossibile est uiolentum esse perpetuum. Violentum est autem anima separari à corpore. Preterea. Si anima permanentem momentaneum tempus est in corpore, & per infinitum extra corpus, se habebit corpus ad animam magis accidentaliter quam sessio ad hominem, & gladius ad gladiatorem. Est enim utrobique aliqua proportio, quoniam per tempus finitum, hic autem non, quoniam finiti ad infinitum nulla est proportio. Secundum etiam nō concederet, quoniam apud philosophum a priuatione ad habitū non datur regressus, ergo &c.

CAd hoc diceret Aristoteles qui est extra fidē, q̄ anima stabit in eternum extra corpus, et qñ primo arguit, q̄ daretur uiolētum perpetuū secundū Aristo. negatur consequentia. Nam uiolentum in doctrina Aristo. & secundum ueritatē proprie est illud, quod est in opposita dispositione sue naturæ constitutū, & hēt principiū sibi intrinsecū, quo pōt reduci ad statū suū nālē, & hoc modo terram esse sursum est uiolentum, qm̄ est extra suum locum naturalē, & hēt principiū sibi intrinsecū. s. grauitatem, qua pōt reduci ad locū suum, & est in re-

rum natura locus deorsum naturaliter receptius ipsius terre. Si autem poneretur res extra locum suum, & destrueret locus eius, & non posset reparari per agēs naturale, & non haberet principium intrinsecum, quo posset reduci ad locum suum, tale non diceret propriū violentū, & non esset inconueniens sic perpetuari, & in primo sensu logitur Arist. in secūdo cœli. Nā semper logatur de corpibus nālibus habētibus principiū intrinsecū, quo pñt reduci ad locū suū propriū, & stat locus eorū naturalis, & qm̄ aia separata est in secundū sensu, quia nō hēt in se qualitates, qbus possit se reunire corpori, nec datur agens, naturale potens reformare idē corpus numero, iō nō incōuenit tale uiolēto improprie dc̄m esse perpetuū, nec de tali uiolēto intēdit in secūdo cœli. Et qñ secundo arguit. Si aia per tam momētaneū. &c. Hoc non militat contra propositum nostrum. Ponimus enim aiam per paruum tépus informare corpus, que quidē paruitas téporis nō est sumēda ex parte aiae, eo q̄ cū sit indeficiens, potēs est ex se semper informare corpus, sed defectus est ex corpore composito ex contrariis de necessitate nature dissolubili, et qñ arguit, q̄ magis accidentaliter se habebit &c. negatur cōsequētia. Ad probationem, nego quin seruetur maior proportio inter animam & corpus q̄ inter sessionem &c. qm̄ & si non seruetur proportio, quo ad tépus mensurans unionem animæ cum corpore, & tempus mensurans statum suum separatum, seruat tñ ea proportio, que est inter propriam formā et ppriā materiā, ex qua prouenit, q̄ fit unū perse, et si persolā horā staret talis unio, quæ quidem pporatio nō seruat inter sessionem & hominē, nec inter gladium & gladiatore tenetem manu gladium, quoniam hic nulla est uera unio.

& miror quod hic homo, ad tales rugas se conuertat in rem
tam graui, qui non solum conatur ostendere Aristo.
tenuisse animae deficientiam, sed dedit ad derisiones
etiam tenentes oppositum, sed hoc transeat.

Auer. de l.
e in ratione
13 et 8
ca. 15.

¶ Decima septima anima est immortalis, supposito quod
sit forma corporis, ergo creatur & de nouo. Sed hoc
contradicit philosopho in. 8. phisicorum à textu. 6. usq;
ad textū. 13. qm uult quod ab agente eterno, qualis est deus
secundum Aristo. & à uoluntate antiqua non possit
prouenire effectus nouus sine mutatione ipsius agentis
eterni. Consequentia quidem probatur, qm si non
creatur, educitur de potentia materiae, omne autem tale
est corruptibile, aliter non solum anima humana, sed
& anima brutorum & omnes formae rerum inferiores
essent incorruptibles, & si non creatur de nouo, non
erit forma corporis humani, quia forma nō procedit id,
cuius est forma ex. 12. metaphysice textu. 16.

¶ Ad hoc respondent Herueus & Scotus, & concordan-
t in hoc, effectus nouus productus ab agente eter-
no secundum doctrinam Aristo. potesse duplex. Pri-
mo qui sit completus in specie, & ad productionem suā
non requirat nouum susceptium, sicut si deus hodie
produceret lapidem, & sic Aristo reputaret impossibili-
le talem effectum produci de nouo ab agente eterno
sine sui mutatione. Secundo qui sit incompletus, & ad
sui productionem requirit nouum susceptium, quod
quidem producitur à causis secundis, puta a cœlo, &
particulari agente naturali, ut qm generatur corpus sus-
ceptium animae humanae, & tunc dicitur ad argumen-
tum, quod Aristo non reputaret inconueniens talem effec-
tum de nouo a deo produci. Nec erit necesse ponere
mutationem in deo, sed in causis secundis, & in ipso
susceptuo.

susceptio. Vnde sufficit apud Arist. hanc esse ueritatem.
Ab agente eterno nō prouenit effectus nouus sine in-
tatione ipsius agentis, uel ipsius passi. i. receptiui, & in
proposito de anima humana. secunda pars est uera, ad
quam nullum sequitur inconueniens, patet igitur quid
in doctrina Arist. possumus sustinere animam de no-
uo creari, ut sit incorruptibilis, & sit forma dans esse
homini, sicut & ueritas est.

Iste sunt principales rōnes, in quibus totum suum
conatum fecit ad suadendum animæ humane mortali-
tatem de mente Arist. quas ex doctrina eiusdem solo
uerē studui, ne solus Pomponatius, & eius imitatores
sapientes apparetant. Verum quia Augustinus nūfus
Sueffanus in lib. suo contra Pomponiatum non solū
tenet & probat animam immortalē scđm Arist. Sed &
assumpsit onus cum ambroſio parthenopeo antistite,
qui & contra Pomponiatum scripsit, declarandi statu
animæ separate quo ad esse in loco, & sumere cogni-
tionem non à sensu, sed à superis, & premiari ex uitio-
bus, quas secum daffert, et penas dare ex uiciis, & unā
aliā cognoscere, & unam ad alteram loqui, & pro illo
statu fieri inflexiblem bonā in bonum, malam in ma-
lum. Ideo Pomponatius cōtra hæc omnia arguit, co-
naturq; ostendere, nullam horum rationem ex doctri-
na Arist. posse demonstrari, sed fuisse humanas inuen-
tiones. Nos autem dicimus, q; & si hæc expresse nō
habeātur in philosophia Arist. qm ex sensu, à quo semper
incepit philosophari, deprehendere non potuit ista,
tū posito q; animam posuerit immortalem, ut docui-
mus in primo cap. Si quis docuisset eum in solutionib;
quas adducemus. ut consonans uere philosophie,
non negasset eas. Debes enim faire mi Alexander, q;

philosophia Arist. & philosophia ut philosophia non conueruntur. Nam philosophia in se est scientia mere ueritatis & perfecta, philosophia autem Aristoteles non est perfecta, nec in omnibus approbatur, & ideo posko, quod ex philosophia Aristoteles non possit reddi certa ratio super predicatorum, tamen ex ipsa philosophia reddetur, quam ut dixi Aristoteles audiens non negaret, licet sensu ad talis altitudinem ascendere non potuerit.

Tu igit aduerte, quod Pomponatius primo arguit animam separata non posse esse in loco, neque beato, neque miserero, & sic arguit. Si est in loco, ergo illuc tendit quoniam separatur a corpore. Ante non est in loco, nisi quia compus quod informat est in loco. Sed separata non potest tendere ad locum, quia aut tendit per motum, aut per suam subitam mutationem. Non per motum, quoniam secundum Aristotelem, corporum, indivisible non mouetur per se. Sed anima separata est indivisibilis, cum sit purus spiritus, ergo non tendit ad locum per motum, nec per subitam mutationem, quoniam aut per se illuc transmutata est, aut per accidens. Non per se, quoniam sicut Aristoteles reputat impossibile indivisible moueri per se, sic etiam mutari per se. non per accidens, quoniam cum sit separata a corpore, non transmutatur ad transmutationem corporis, sicut transformabatur unita corpori, & sic patet, quia separata non potest tendere ad aliquem locum, nec esse in loco secundum Aristoteles. ex consequenti separata non remanet.

Ad hoc respondetur primitudo primo qualis sit motus localis substancialis incorporee, & qualis substancialis corporee. Tu igit aduerte, quod motus quasi equiuoce dicitur de motu rei incorporee, & de motu corporis. Nam sicut esse in loco alia ratione couenit corpori, quia sua quantitate dimensiva commensuratur loco & continet ab eo, & alia

rōne conuenit substātie incorporee, quia suā virtutē applicat loco, sed nō continet, nec circundat loco. Sie moueri localiter, alia rōne cōuenit corpori, alia substātie incorporee, mouet. n. corpus: pro quāto suā q̄titatē dimēsiuā successiue applicat p̄tibus loci. Vñ illi diuersi cōtactus q̄titatiui sunt motus corporis. Mouet aut̄ substātia incorporea, pro quāto suā virtutē applicat diuersis corpibus. Vnde illi diuersi cōtactus virtuales sunt motus eius, & esse in loco, est suā subam p̄ virtutē & operationē, siue passionē esse applicatā alicui corpori,stantib⁹ his dico ad argumentū, q̄ arguēs laborat in eq̄ uoco, cōcludit. n. q̄ aīa nō tēdit ad locū motu, nec mutatione physica, nec ēt id cōcederet Arist. qm̄ talis motus cōuenit solū quāto & diuisibili. Non concludit aut̄ quin aīa moueat ad locū, motu quo mobilis est substātia incorporea, ut exposuimus, nec incōuenit tali motu moueri indiuisibilis substātia, q̄ est extra genus quātitatis nec Arist. in sexto physicorum qñ negat indiuisibile posse moueri intendit de indiuisibili incorporeo, sed de indiuisibili in genere quantitatis, quale est p̄nctum ut patet inspicienti textum illic.

TSed dices, Arist. in tota doctrina sua nō ponit nisi motum physicum, qui cōuenit soli quāto & diuisibili quātitatiue ex. 6. physicor. Item nō ponit esse in loco, nisi cōmensuratiue, quod cōuenit soli corpori, q̄a posnit equalitatē inter locum & locatum ex. 4. physicor. Ergo iste responsiones non acceptarentur ab Arist.

TRespōdet, imo Arist. ultra motū physicū, quē dicit esse actū imperfecti, q̄a est actus existētis in potētia ex. 3. physicor, p̄nit motū, q̄ est actus pfecti, quales sunt motus intellectus et uolūtatis, et delectari et tristari, ut patet in. 8. lib. ethicor, ergo nō negaret hūc motum, qui est

actus perfecti à substâtia incorporeâ, qualis est anima separata. Item falsum est ipsum nō ponere esse in loco nisi commensuratiue. Nam in. 8. phisico. in fine, ponit mouens applicatum primo celo in oriente, qm ex pte orientali incipit mouere, constat autem qd cum sit intel ligētia non est in loco per quantitatem, sed dicitur esse in oriente, quia illuc primo applicat uirtutem suâ motiuam. Qualem ergo localitatem attribuit motori incorporeo, talé nō negaret ab aia exuta ab omni corpe. Non ergo iste responsiones sunt cōtra doctrinā Arist. Secundo arguit, qd nullam cognitionē accipiat à superis, siue a deo, postq est separata, nam ex. 8. phisico. Ab agente eterno & immobili nihil prouenit, nisi mediante motu eterno. Constat autem hanc cognitionē, & impressionem specierum intelligibilium non fieri in intellectu animæ separate mediante motu cœli eterno. ergo Arist. non concederet hanc conclusionem.

Ad hoc respondet, qd dictū philosophi in. 8. phisi corum cōiter exponitur, ut notat subtilis Herueus in secundo sententiarum , di. xi. q. i. quantū ad effectus corporeos, & formas materiales, quæ producūtur de potentia materie concurrente motu cœli, ut causa uniuersali, non aut tenet respectu animæ intellectiue que immediate exit in esse ab agente primo sine causa media, nec tenet respectu specierū intelligibilium & conceptus intellectus & actus intelligendi , eo qd intellectus non subiicitur directe motui celesti, nisi pro quanto ad actū intelligendi concurrunt phantasmata , dum anima est unita corpori. Cum igitur anima separata sit absoluta à phantasmate, non est necesse, qd perficiatur ab agente eterno quo ad intellectum & intellectiūnem mediante motu cœli, sed potest immediate recipere species intel-

Sligibiles sicut recepit esse ab agente primo.

Tertio arguit, quod uicia & uirtutes morales, non remanentur in anima separata, si uicia remanent, puta gula, aut luxuria, ergo posset appetere, et eligere, comedere, aut luxuriari, hoc autem est falsum, quoniam ex. 3. ethicorum electio non est impossibilium, comedere autem & luxuriari non est possibile in anima separata, ut patet ergo &c. Quod uo ad uirtutes sic arguitur. Virtutes morales secundum Arist. ordinate sunt ad operationes studiosas, ut temperantia ad frenandum appetitum gule & ueneris, fortitudo ad aggrediendum discrimina secundum quod oportet, has autem operationes non potest habere anima separata ut patet, ergo frustra in eternum essent in anima, quod repugnat doctrine Aristoteles qui nihil frustra admittit in uniuerso.

TAd hoc dicitur, quod rō concludit nec uicia nec uirtutes morales remanere in anima separata ea ratione, qua remanent in anima conjuncta, ut probat argumentū. Remanent autem alia ratione scilicet in ratione meriti & de meriti, non quidem ut in uia, sed ut in termino, nam nisi uirtus moralis hic acquisita, & per quam operatus est sortes uirtuose non remaneret in anima quo ad meritum, nullam consequeretur felicitatem ex morali uita, qua uixit, fundatur enim præmium uirtutis in merito studiose operationis, sicut forma in dispositionibus conseruatiuis. Idem intelligendum est de uiciis, que nisi remanerent in anima quo ad demeritum, non subiiceret penam, Quare &c.

TQuarto arguit, quod una non cognoscit aliam, quoniam aut cognoscit per essentiā suam, aut per essentiam animalē cognite, aut per speciem intelligibilem representatiuā animalē cognite, Sed nullum istorum modorū admits

teret Aristo. non primum qm̄ qua ratione cognoscere una cognosceret oēs, & sic cognosceret infinitas, quod nō admitteret Arist. Non secundum, qm̄ informariet esseentiis infinitis. Non tertium , qm̄ Aristo. nō admittit speciem intelligibilem nisi abstractam a phantasmate, quod non potest saluari in anima separata, ergo &c.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ Aristo. admitteret primū modū, eo q̄ cū vēs aiæ sint eiusdē speciei, nec distinguant gradibus formalibus , una nō est essentialiter & formaliter superior ad alterā quo ad substantiā , & iō essentia aiæ cognoscētis est sufficiens principiū, quo pōt se & alias cognoscere ; & cum arguitur q̄ qua rōne &c. negatur consequentia, quæ quidem tenet de possibili successione in hoc sensu, qua rōne potest cognoscere unam pōt cognoscere oēs, non simul, qm̄ cognosceret infinita, sed successione, quia potest applicare se ad cognoscēdā istā, deinde illam, & illā, &c. & ex hoc modo non sequitur q̄ cognoscat infinita, sed in infinitum, quod nō est incōveniens ex doctrina Aristo. in rertio physicorum.

¶ Quinto arguit, q̄ una nō loquatur ad alteram, qm̄ in locutione illa erit successio conceptuum, sicut in locutione uocali est successio uerbor̄, sed perypatheticī in substatiis abstractis a materia nō admittunt successionem, eo q̄ illa fit rōne cogitatīue, quæ cū sit organica, non est in separatis a materia. Itē una loquente oēs audirent, & sic essent infiniti auditus simul . Itē de omnibus omnibus simul loquerentur , non enim est maior ratio q̄ loquantur de una re magis q̄ de alia . Hæc autem sunt absurdā, ergo &c.

¶ Ad hoc concedo maiore, & negatur minor, ad probationem negatur, q̄ oīs successio cōceptuum fiat per cogitatiuam, sed sit ex conditione intellectus finiti, qui

Quantūcāq; sit perfectus, nō potest simul actuari plurim
 bus intellectionibus nullum ordinē uel dependentiam
 habentibus adiuicē, & ideo necesse est, ut ab uno con-
 ceptu transeat ad alium pro alio & alio instanti & qm̄
 dicit Arguens q̄ perypatheticī nō admittunt successio-
 nem in separatis, hoc nō est uerum, nisi in primo prin-
 cipio i. deo glorioſo , cuius ſignum eſt, q̄ Arist. in. 12.
 metaphysice textu. 5 i. loquens de intellectione primi
 principii dicit, non tranſmutatur diuinissimum, nō n.
 habet ipsum bene in hoc, aut in hoc , ſed in toto quo-
 dā quod optimum. Et cum arguit, q̄ una loquēte oēs
 audirent, negat cōſequētia . Nam q̄ una aīa ſeparata
 loquatur i. manifestet cōceptum ſuum, pendet ex libe-
 ra uoluntate ſua, ergo ex eadē uoluntate pendet, q̄ or-
 dinet ſuā conceptū ſic manifestādū huic aīæ, q̄ nō alte-
 ri, & ut ſic loquet uni, & nō alteri, & audiet intellectua-
 li auditu ab una, & non ab altera, & iſta ſunt in potesta-
 te loquentis. Vnde nō eſt necesse ponere infinitos audi-
 tū ſimul, & cū arguit, q̄ de oībus oēs ſimul loqrent,
 negat cōſequētia, qm̄ in abstractis ſubſtatiis nō ē lo-
 cutio niſi de moībus liberi arbitrii, de q̄bus nō eſt ne-
 cesse, q̄ ſit eadē rō in oībus, ita q̄ unaqueq; ſēa abſtra-
 cta loqutur ut ſibi cōplicet, & cōueniēs iudicat, & ſic nō
 eſt necesse oēm loquētē de oībus ſimul loq. Nam ſi in
 abstractis ſecūdū Arist. nullus defectus eſt, nec cōfuſio,
 nec inordinatio cōceptuū admittenda eſt, cōſtat aut, q̄
 ſi oēs de oībus ſimul loqrent, intolerabilis ſequitur cō-
 fuſio, & iō illa cōſequētia negāda ē ēt in doctria Arist.
 Sexto arguit, q̄ nō fiat inflexibilis, q̄a ſi determinat
 ad alterum oppitorū, ergo naturalib[us] & cōtingēs
 tranſmutaret in necessariā, & ſic in aliā naturā, quod ē
 contra naturā uoluntatis, quæ eſt potētia rōnalis, & ex-

natura sua pōtin opposita ex. 9. metaphysice. Si dicas
q̄ hoc ē ex impedimēto. Cōtra. Hoc impedimētū esset
cōtra naturā. & sic apud philosophā non esset ppetuū.
Ad hoc dicitur, q̄ aīa separata, q̄ ut est rōnalis, est libe
ra, dupliciter consideratur. primo ut naturā intellectua
lis est. Secundo ut est sic affecta , uel ut est in termino
suo. primo quidē modo considerata semper est libera,
qm̄ quidditatue & ex natura sua est potentia cū rōne,
quæ est oppositor̄ ex lib. 9. metaphysice. Secundo autē
modo considerata recipit immobilitatem ex termino
uite sue. Sicut lapis statim q̄ attingit centrū terre ex suo
descensu , sortitur immobilitatem ex se , & tñ remanet
lapis, qm̄ ex natura sua semper mobilis est, & quia gra
uitatis est, & quia grauitatem habitualem retinet existēs in
centro. Ad argumētum ergo dico, q̄ aīa separata de
terminatur ad alterum oppositorū respectu boni aut
mali, non ex natura sua , sed quia est in termino uie, &
ideo negatur prima consequentia. quæ uniq̄ teneret, si
determinaretur ad alterum oppositorum considerata
in primo sensu dato. De responsione illic data, non cu
ro, quoniam hoc non prouenit ex impedimento , sed
ex conditione talis status.

Cōstat igitur q̄ rōnabiliter sustinere possumus Arist.
tenuisse aīæ humanæ indeficiētiā, docuimusq̄ ex so
lutionibus datis, nec Herueum, nec Scotum, nec Tho.
Caet. nec petrū pomponiatum preualuisse contra pro
positum nostrum. Inter quos Herueus & Scotus mo
destius processerunt, qui non determinarunt Arist. pro
certo tenuisse aīæ deficiētiā, sed potius uel opposi
tum, uel dubium semper fuisse. Thomas quoq̄ Caet.
licet diffinire posuerit Arist. pro certo tenuisse aīæ defi
cientiam , tñ in processu suo prudenter se habuit, eu q̄

ad hoc comprobandum, non nisi ex textu philosophi rationes suas, suaque motiva assumpsit, & conati sumus ex doctrina & fundamentis eiusdem philosophi, ei respondere. Petrus autem pomponatus magis importune & onerosius se habuit, qui non solum ex apparetibus uerbis Arist. de paucis rationibus in superficie littere Arist. fundatis, sed ex omni etiam leuissimo argumento, erexit se contra propositum nostrum, & testor deū, quod nisi constantia & patientia ualatus tantam improbitatem non potuissem ferre. Est enim per facile uidere, quod ad id quod firma ratione persuadere diffidebat, multiplicatis argutiis auditorum animos, & moderni temporis philosophos allicere studuit. Sed gratias deo, cuius nutu & auxilio nobis datum est ad singula eius obiecta respondere. Si hic finis primae partis huius tractatus.

ExPLICIT prima pars tractatus de indeficientia animæ humanæ, quæ continet mentem Aristoteli probatam & defensatam, ordinata à magistro Chrisostomo ordinari. prædictie & sacre doctrine professore. Secunda aut pars continebit in hoc proposito dogma platonis.

Incipit secunda pars tractatus sententiam platonis de animæ humanæ indeficientia continens.

Diuini Platonis quem græci animorum medium appellarunt eo quod tota eius doctrina non nisi quædam singularis pietas et docta religio uidetur ut infra plenissime constabit. sententiam de animi nostri indeficientia per tria capita distinguemus, primo namque considerandum est. Si plato pro certo tenuit an disputative tantum animæ nostre indeficientiam.

Secundo supposito φ sic, qua semita ad hanc sententiam & certitudinem deuenit. Tertio quid de animæ statu post hanc uitam docuerit.

¶ Caput Primum.



Irca primum aduerte Platone de animæ insufficiencia in Phedone, in Phedro, i Thimeoq; ex pposito pertractare. In phedone quidam longa & multis plici disputatione quā habuit Socrates ad Cebem et Simmiam amicos, & consolatores in carcere. Sic n. Cebes pposuerat, ualde ambigūthoies ò Socra. ne aia à corpe reparata, nusq; sit ulterius, sed eadē die qua hō mortē obierit iterat, neq; usq; ulterius sit aliqd. Profecto si esset alicubi collecta i semetipsam, & ab his malis liberata, multa nī mir & bona nobis spes esset o Socr. Sed ad id p̄suasione fideq; nō parua opus ē, ut credat supesse aiam post hois iteritū, atq; aliquā uim itelligētiāq; h̄e. Hæc Cebes. Socrates aut̄ postq; lōgo pcessu disputauerat sic cōclusit. Aia mortē qdē ut i suxionibus cōstat nō recipiet, quēadmodū ternarius nūq; ut dixim' par erit neq; par erit ipar, neq; ignis frigidus, neq; calor frigiditas. Imminente igitur homini morte, quod mortale quidem in eo ē interit, quod uero immortale incorruptum sūspesq; morti se subtrahit. Itaq; maxime omnium o Cebes anima immortalis incorruptibilisq; est. Sic Socrates in phedone conclusit. In phedro autem non disputans Plato, sed demonstrans sic determinat inquiens.

Oportet autem nos prius de natura animae diuinae & humanae affectus & opera intuētes uera nouisse. Hoc uero demonstrationis huius principium sit. Anima ois. s. diuina et humana immortalis est. Quod enim semper mouetur immortale est &c. Hanc rationem formabimus in secundo capite, & sic concludit. Cum igitur appearat immortale esse quod seipsum mouet, animae substantiam & rationem hanc ipsam qui dixerit non erubescat. In Thimeo autem describit per modum historie hominis formationem, productionem animae immortalis deo immediate attribuens, corporis uero humani opificium diis secundis. Sic igitur inquit introducens deum diis secundis committentem animalium et hominis generationem. Tria adhuc genera mortaliū nobis generanda restant. Absque horum generatione cœlum imperfectum erit Omnia. n. animantiū genera ambitu suo non continebit. Contineat autem oportet si mundus est omnino futurus perfectus. Haec uero si à me sicut solo, uitaque donentur, diis ad equabuntur. Quapropter accedite uos secundi natum ad animalium generationem, ita ut uim imitemini meam, qua in ortu uestro sum usus, atque eiusdem animalis, quod in ipsis tale futurum est ut cum immortalibus appellatione conueniat, diuinumque uocetur, principatumque teneat, & iustitiam simul ac uos calat, ego uobis semen & initium, id est animam tradam. Vos cetera, id est corpus exequi par est, ut immortali naturae mortalem attexentes faciatis generetisque, (& parum infra.) Itaque dii secundi accepto ab illo, scilicet deo maximo, mortalis animantis immortalis principio, id est anima, sui effectorem imitati, ignis, aeris, aqua, terrae particulas, quas mundo rursum redderent mutuabantur, easque inter se copulabant,

non illis iisdem indissolubilibus vinculis quibus ipsi
suerat colligati, sed talibus quæ propter paruitatē cerni
non possent, & ex omnibus unum corpus efficiebant,
atq; in hoc tum influente tum effluēte corpore animæ
diuine. i. immortalis circuitus illigabant. Hæc Plato in
Thimeo, ex quibus constat Platonem indubie sensisse
animæ indeficienciam, imo in hoc semper in totaq; eius
doctrina laborauit contra negantes hoc propositum,
quos & acerbissime arguit illisq; ut cecis cōminatur.
Vnde scribens in epistolis ad siracusanos inquit. Credē
dum semp esse priscis sacrificiis oraculis asserentibus ani
mam hominis esse immortalem, iudicemq; habere, ac
penas pati maximas, cū à corpe fuerit separata. Quia
propter minus malum existimandum perpeti grauissi
mas iniurias q̄ inferre. Quāq; auarus homo, mentisq;
inops aut non audiat, aut deridere soleat, uoluptati
busq; deditus quasi cecus non cernat, q̄ maximū semp
malum uiuentem impie sequatur, & post mortē q̄ mis
sera demigratio eum maneat, hæc Plato, & similia in
prothagora in. x. lib. de repu. ubi aperte inquit. Animā
hominis esse immortale & hæc ratio, & alie q̄ plures
cogere possunt. Non igitur de hoc in platonis dogma
te ambigendum est, & animaduerte platonis authoris
tate de animæ indeficiencia apud priscos tñ inualuisse
ut mortem præ uita eligerent. Sicut legimus de cleom
bro, q̄ platonis sententia de animæ indeficiencia per
suasus adeo fuit, ut hac uita alterius amore se priuaue
rit. Demosthenes quoq; postq; Platonem & xenocratē
de animæ immortalitate audiuit differentes inq;. Malo
lē honeste mori, q̄ turpiter uiuere, & qm Plato in sua
dendo animæ immortalitatem, pie sancteq; uiuēdum
usq; ad uitesue terminum. i. usq; ad annum, 81. nō des

fuit, ideo apud athenienses tale epigramma promes-
runt. Phebus esculapium & Platone genuit, ut ille cor-
poribus, hic aīs mederet. Hæc de prio capite dçā sint.

¶ Caput Secundum.

IN secūdo capite inquirendum est, qua via proceſſo-
serit Plato, in credenda sibi, aliisq; persuadenda ani-
mæ nostræ indeficientia, quam & q; plures Plato-
nis antecessores, & contemporanei improbare conat̄
fuere, quos ipse leues impios mentis inopes, & philo-
somaticos appellare consuevit. Solos aut̄ philosophos
& fide, & opere, & uita, & moribus, & doctrinā aiorū
immortalitatem sustentare. Tu igitur aduerte q; Plato
innititur sacris oraculis. Secundo rationi. Tertio posito
q; nulla ratio hactenus inuenta propositum efficacissi-
me concluderet, tenendum est quod fuerit sacris oracu-
lis comprobatum, sufficereq; quo ad rationes, si quæ
indeficientiam probant rationabiliores apparuerint q;
probantes oppositum.

¶ Q uod sacris oraculis Plato extimauerit credendā
animæ indeficientiam, constat ex eo quod dicit in thimeo.
s. Priscis uiris hac in re credēdum est, qui diis ges-
niti fuere. Impossibile sane deorum filiis fidem nō ha-
bere, licet nec necessariis nec uerisimilibus rōnibus eorū
oratio confirmetur. Nos igitur legem secuti fidē præ-
stabimus. Priscos autem uiros diis genitos, prophetas
sive uates intelligit, de quibus in thimeo inquit, lex ius-
bet diuinis uaticiniis iudices preesse prophetas, quos ua-
tes quidam nominant. Quod autem sacri uates ani-
me nostre indeficientiam enuncient & afferant patet ex
eo quod in cap. præcedenti adduximus, ad Siracusa,

nos, & ex mylesio oraculo sic habetur. Anima qdēm
quo ad uinculis corporeis tenetur, corruptibiles paſſo-
nes sentiens, mortalibus cedit doloribus, quando-
uero humanam solutionem uelocissimā post corpus
corruptum inuenerit, in ethera fertur, nunq̄ senescens,
& manet in eternā. Hermes quoq; Termegistus apud
egiptios diuinus & maximus uates, quem nonnulli
Mosem esse credunt, ab egyptiis mercurium nominat-
um, in eo libro qui pymander inscribitur naturam ho-
minis à deo progenitam describens inquit, & idem ex
utraq; natura immortali & mortali unam fabricabat
hominis naturam, & hunc ferens in medio diuine &
immortalis nature, & mortalis mutabilisq; constituit.
Et si quæras mi Alexāder, nunquid Plato citans di-
uinos uates & prophetas sacraq; oracula, intendit de
solis hominibus quos fatidicos & quodam diuino fu-
tore correptos gentilitas appellat, intendit rursus per
sacra oracula, spirituum seu demonum ex statuis re-
sponsa, an hebreorum prophetas, diuinasp; reuelatio-
nes mosayce legis?

Respondetur q; de omnibus intendit, & quidem de
fatidicis illis, & spirituum responsis clarum habetur,
ex eo q; græci hiis uaticiniis maxime inherebant, ut paſſo-
tet de oraculo delphico, de deo socratis, de Iunonis
fonte extra athenas. Q uod autem Plato de mosayca
lege & prophetarum libris in quibus aperte animo-
rum indeficientia monstratur, peritiam habuerit tra-
hitur ex eo q; cum quasi fugientes per totum orbem
scientias insequeretur, audissetq; in Italia institutis py-
thagore architam tarentinum tādem in Egiptum pro-
fectus est, ubi à sacerdotibus in mathematicis & diui-

onis eruditus est. De quo Valerius in libro octauo sic
 inquit. Plato patriam athenas , præceptorem socratē
 tem sortitus , & locum & hominem doctrina fertilis-
 simum , ingenii quoque diuina instructus habundan-
 tia, cum omnium mortalium iam sapientissimus ha-
 beretur ; eoque ut si ipse Iupiter & cœlo descendisset,
 nec elegantiore & beatiore facundia usurus uidere-
 tur , egyptum peragravit , dum à sacerdotibus eius
 gentis , geometriæ multiplices numeros cœlestium
 obseruatione rationum percepit . Diuus quoq; Au-
 gustinus in libro octauo de ciuitate dei de Platone
 inquit . In egypto didicit quecunque illic magna ha-
 bebantur & docebantur . Habebant autem egypti sa-
 cerdotes de diuino cultu , de peritia siderum , de
 methaphysicis sufficientissimas speculationes , edo-
 Etique fuerunt ab israelitico populo , apud quem us-
 nius uerique dei & cultus & scientia uigebant . In his
 omnibus eruditus fuit Plato , & dicit . B . Tho . de
 mente augustini Platonem uidisse & legisse sacram
 genesim , cuius signum est q; in Thimeo mundi ge-
 nerationem , à deo factam describens commentarii
 uidetur primum caput sacre genesis , maxime in for-
 mando homine , quem appellat principem & do-
 minum orbis terreni . A sacerdotibus igitur illis ut
 diuinitus reuelatam , diuinam phylosophiam , &
 purgatissimam methaphysicam accepit , in qua con-
 tinetur quicquid de deo in parmenide docuit , &
 de eius prouidentia , & de animi immortalita-
 te , & de præmio supplicioque alterius uite . Vno
 de apud græcos famosum fuit , Platonem ex sus-
 peris . Aristotelem ex sensu phylosophari , hinc est

¶ Plato erga diuina componendoq; animos uersatur. Aristo. autem q; maxime erga sensata & naturalia. Propterea Plato. diuinus, Arist. demon. i. sciens appellatus est. Certam igitur sententiam de animi indeficiencia apud Plato. non tam ex sensu, q; diuina reuelatione acceptandam censemus. Hac de causa diximus plato. pro firmanda animi indeficiencia diuinis oraculis innisi modo quo exposuimus.

¶ Quod ultra diuina oracula, plato pro animæ intellective indeficiencia comprobanda, rationes adduxerit & patet infra quot & quales fuerint.

¶ Prima ratio quæ sumpta est ex phedone huiusmodi est. Anima intellectua in operatione sua non p̄det à corpore, ergo immortalis est. Consequentia nota, & antecedens probatur. Si in operatione sua penderet à corpore, ergo quanto magis inhereret corpori corporisq; naturis tanto magis in operatione sua perficeret, qm̄ unūquodq; perfectionē sumit à principio à quo dependet. tantoq; magis quantum illi copulatur. Sed in anima quo ad intellectum & uoluntatem contrariū experimur. Nam quando intellectus circa corporalia occupatur: aut nihil cernit omnino: aut sincere discerit sensibus & phantasia distractus aut deceptus: uoluntas quoq; affligitur: dum uariis & multis inde uexatur curis: Quando uero corporea deserit: & sopia sensibus aut restrictis ne multiplici sensibilium perceptione distractionem patiatur: & expulsis phantasmatum nubibus anima per se aliqd speculatur: tūc intellectus in suo uigore constitutus sincere discernit & clare penetrat omne in quod intenderit, Cuius rei signum ex eo sumitur inquit Plato in phedone: q; per somni quietē: aut per aliam à corpore extasim siue alienationem ut in pluribus

In pluribus uaticinia sumuntur. Ideo nonnulli ut in Critone & in apologia socratis inquit Plato, cum sunt prope mortem futura praedicunt, quasi tunc illa uideant in supernis numinibus descripta, quibus ex sui natura iungitur animus, modo non impedit a corpore. Quod & Socratis comprobat exemplo, quia falsis iudicibus tractus in iudicium, praedixit iudicibus penitentiam, accusatoribus ruinam, ciuitati seditionem. Deinde in carcere mortis sue diem praesignauit, monstratum sibi a nomine per quietem, adduci & exempla multa huius generis possent. Si ergo anima ut intellectua ex separacione a corporeis proficit in operatione sua & quanto magis figitur in corpore tanto magis deficit, ita ut pene in nihilo differat homo a bruto, pro constanti habemus animam non pendere a corpore. Ex his correlarie sequitur apud Platonem quod si quanto magis mens in hoc corpus demergitur, tanto deficit magis a sua intellectuali perfectione, & quo discedit longius eo magis proficit, tunc fore perfectissimam mentem, quoniam penitus ab hoc corpore euolauerit. Stultum est enim arbitrari inde esse animae interitum, unde eius summa perfectio, integrata & perpetua. Haec est prima propositi nostri ratio apud Platonem.

Secunda talis est, nulla res principio & cause a quibus pendet repugnare nec aduersari potest. Anima ut intellectua quantum potest & corpori proprio & omnibus corporibus nititur repugnare & aduersari, & comprehendere, ergo nec a proprio nec ab ullo alio corpore pendet, ex consequenti immortalis est. Maior quidem de facili constat, quoniam si res principio a quo pendet repugnaret non intenderet sue conseruationi sed destructioni, quod natura libi desiderio obsistit. Innatum est.

cuilibet enti desiderium conseruandi se in esse quantum potest . Preterea , nihil sibi ipsi naturaliter nocere potest . Sed si res cause à qua pendet aduersaretur sibi ipsi naturaliter noceret, quicquid enim agit, agit auxilio & virtute cause à qua pendet , ergo in operando sibi ipsi impedimentum præstaret . Nihil ergo in rerum natura cause à qua pendet repugnat, sed se ad illam conuertit, illi se coniungit quantum potest ut ex ea & sit & operetur & perficiatur . Minor autem sic declaratur . Anima intellectuæ duo præcipue conueniunt, speculari & consultare . In speculatione nisi corpori aduersaretur non ueritatem attingeret sed monstruosis inuolueretur erroribus . Quod utiq; experimur in speculacione summe ac primæ causæ, ceterarumq; substantiarum immaterialium . Nam si quæ nobis offeruntur à sensibus exterioribus huius nostri corporis , & ab imaginatua intrinseca , illis attribuere uoluerimus deum & reliquas intelligentias concludemus non aliud esse q; quid corporeum distentum figuratum coloratum loco & situ circumscripsum, quæ omnia procul abierint ab illis indiuisibilibus simplicibusq; naturis sic nanci; speculari nos docuit diuinus Plato , primum summumq; bonum & pulcrum quem deum nominamus & colimus unde in simpolio introducit Diotimam mulierem fatidicam loquentem ad Socratem de diuinis ipsum erudientem . Quam fœlix illud spectaculum . i . contemplationem fore putamus, si cui contingit ut ipsum pulcrum intueatur . Sincerum, integrum, purum , simplex, non humanis carnibus, non coloribus, non aliis mortalibus nugis contaminatum . Sed ipsum secundum se pulcrum diuinum inspiciat . Hæc ibi . Eiusmodi autem excellentias & proprietates non

à corpore nec à corporis sensu, nec ab imaginatiua
 accipit anima, sed ex eo φ quecunq; sibi ab eis oblata
 diffugit, & eis offerentibus aduersatur. Repugnat ergo
 quātum potest anima in speculatione corpori pro-
 prio, & omni corporee nature, eo φ corpus ipsum
 animæ speculantι innumera affert impedimenta. Au-
 di obsecro mi Alexander ḥ egregie id nobis apperiat
 Socrates in phedone. Sic enim inquit. Donec corpus
 habemus, animusq; noster tanto malo admixtus erit,
 nunquam nos quod desideramus uerum consequē-
 mur. Impedimenta enim pene innumerabilia corpus
 animo præbet, propter necessariam eius alimoniam.
 Preterea. Morbi nobis hinc incidentes inuestigationē
 ueritatis impediunt. Amoribus, cupiditatibus, timori-
 bus, multiplicibusq; imaginibus, multis denique nu-
 gis nos implet, ut uerissime dicatur, nihil pensi unquā
 ac ueri nobis afferre. Nam ad bella, ad seditiones, ad
 pugnas, nihil aliud quām corpus multiplexq; eius cu-
 piditas nos impellit. Omnia enim pecuniarum gratia
 fiunt. Pecunias autem querere cogimur corporis gra-
 tia, eiūs usui inseruientes, atq; ita fit, ut propter hæc om-
 nia à philosophie studiis abstrahamur. Extremū uero
 omniū est, φ si quid ocii nobis ab eo contingat, nosq;
 ad aliquid considerandū conferamus, inuestigantibus
 nobis rursus ubiq; se opponenstumultu quodā ptur-
 bat aīum, & quasi pcutiēs reddit attonitū, adeo ut hoc
 obstaculo ipediti uer& pspicere neq; amus. Ceter& nobis
 demōstratū ē, si qñ pure aliqd intelligere optamus, reces-
 dere a corpe oportere, atq; solo aio res ipsas cōsidera-
 re, atq; dā uiuimus ad sciam pxime accedemus, si q
 minimā cū corpe cōmerciū habuerimus, nisi q̄tū extre-
 ma cogat necessitas. Sed et ab eius cōtagiōe cauebimus

quo ad deus ipse nos soluat, atq; ita puri & à corporis
insania liberati cognoscemus per nos ipsos sincerum
quodlibet, id est forsitan ipsum uerum. Nam impuro
quidem purum attingere nefas est. Talia equidē simo
mia iudico necessarium esse omnes discendi cupidos
ad inuicem sic loqui, sicq; opinari Hæc ibi.

TQuod autem in consultando anima ut intellectua
repugnet corpori, apud Platonem, & ut experimur sic
demonstratur, corporea uis appetitiua quam concipi
scibilem dicimus ad amores lasciuos, ad gulā, ad oble
ctamenta inhonesta ad omnes demiq; intemperantias
nos impellit sed ratio. i. anima ut intellectua, contem
plationis & uirtutis gratia abstinentiam iudicat, & ut
imperat sepe numero abstinemus. Subire pericula cor
trepidat. Sed ratio tutāde patrie, aut conseruandae fame
gratia, subire pericula iubet. Illata contumelia aut iniu
ria sanguis ad uindictam circa cor accēditur. Sed ratio
& pacis & ocii causa sistere iubet & cohibet continue
ergo anima intellectua corpori aduersatur, ut homo
bene ac uirtuose uiuat. **Q**uod utiq; anima non ageret,
si penderet ex corpore. Nam si nulla in nobis esset na
tura alia q̄ corporea & pendens ex corpore, statim cū
corporis affectio attraheret uel retraheret proueremus
ut bruta, nullo consilio nullaq; deliberatione habita.
Est igitur in nobis aliquid supra corpus, inquit Plato,
& ab ipsis stirpe semotum. Hæc est secunda ratio.

Tertia ratio, Anima ut intellectua operatur sine cor
pore, ergo potest existere sine corpore consequentia
probatur, quia modus operandi consequitur modū
elendi, si ergo operatur sine corpore, quo ad existere
non penderet a corpore. Antecedens autem in doctrina
Platonis sic manifestatur, **Q**uādo anima uegetat cor

pus nutritione & augmento , & generatione producē simile in specie, per corpus operatur . Sunt.n.determinata organa quibus sic operatur , ut stomachus epar genitalia, qñ aīa exteriori sensu sensibile attingit , operatur per corpus sunt.n.manifesta organa , quibus uires sensuales alligate sunt. Quando imaginatur aut cogitat aut rememoratur operatur per corpus , qm̄ intiores sensus in capite distinctis locis situātur, & phantasia per imagines ac idola reuoluitur, quæ singula res ferunt corpora. Quando uero per intelligentiam speculatur , & sine corpore & auxilio corporis operatur. Intelligit.n.intellectus seipsum , & se intelligere. & obiectum uniuersale ab omni conditione materiali & singulari depuratum ut per se hominem, per se lapidem, quod quidem uniuersale appellat Plato speciem siue ydeam . Hanc autem operationem exercet anima sine organo, qm̄ ut experimur nulla uis anime alligata organo attingit nisi singulare . Constat ergo φ licet anima ut vegetativa & sensitiva & imaginativa operetur per corpus, tñ ut intellectiva operatur sine corpore, ergo ut intellectiva pōt existere sine corpore, & cōsequēti quo ad esse nō pendet à corpore. Hæc sit tertia ratio.

¶ Quarta ratio. Non debet uirtus alicui obesse , nec uicium alicui prodesse, obesset autē laboriosa uita bonis, & prodesset uoluptuosa uita malis , nisi foret anima immortalis, ergo &c.

¶ Quinta ratio . Omnes naturæ quæ eiusdem principii participes sunt, inter se sunt similes. Sicut oculi, quia omnes lucis participes sunt, omnes sunt similes, sed tñ pro diuersa lucis participatione unus est alio acutior, omnes rationales substantie sunt participes dei, qm̄ dei intelligentiam habere possunt & ad ipsum ut summū

Bonum desiderio naturali conuertuntur ; ergo & sibi inuicem sunt similes, & deo , ergo sicut supreme, id est mentes celestes sunt immortales , sic & rationales animæ. Immortales quidem sunt omnes , quia deo immortali persimiles sunt . Hæc est quinta ratio , quæ fundata uidetur super illud sacre genesis cap. primo , facimus hominem ad imaginem & similitudinem nostram . Nam ut diximus supra . Plato & uidit & legit sacram genesis.

Sexta ratio , cui soli Plato innitur in phedro , quam & in primo capite promissimus hic formare , non fas tis proposito nostro deseruit , quoniam ita concludit & principalius de anima mundi , & de animabus celestium corporum quæ animata extimat ut patet in Thimeo , sicut de anima humana , et stat i hoc . Q uod semper mouetur immortale est , quod uero aliud mouet , ab alioq; mouetur , cum terminum habeat moius , terminum habet & uite . Solum ergo quod seipsum mouet , quia nunquam se deserit , nunquam cessat moueri , immo uero & aliis quecunq; mouentur fons & principium est mouendi . Si quod seipsum mouet nunq; cessat moueri , ergo immortale est . Sed anima seipsam mouet . Q uod si ita est ut non sit aliud quicq; quod seipsum moueat præter animam , necessario ingenita & immortalis est anima . Patet autem , cum hæc conditio s. esse principium mouendi aliis , & hec s. esse ingenitum , id est carere principio & ortu , non conueniant animæ humanæ , aliter contradiceret sibi ipsi Plato in Thimeo ut patet ex his quæ adduximus in primo cap. huius secunde partis , q; intendit concludere eternitatem animæ mundi , quæ apud Platonem dicitur uniuersalis anima , & uolunt nonnulli esse deum ad

mentem platonis. Hac de causa super dictam rationem
uim non facimus.

C De rōnibus, quibus ad mentē Platonis anime indeſſicientia cōprobatur nunc dictū sit. Relinḡmus autem quas adduxit in phedone de ydeis & in Memnone de reminiscentia, ne lectores huius nostri tractatus grauet prolixitas. Satis enim nobis fuit ostendisse Platonem pro certo credidisse animæ indeficientiam, & quātum potuit rationibus firmasse.

C Q uod autem Plato huius mentis fuerit. s. posito q̄ nulla ratio haclenus inuenta propositum de animæ indeficientia inuincibiliter concluderet, credendum esse id quod fuit sacris oraculis reuelatum, & quantum ad rationes sufficit si rationabiliores iudicete fuerint, q̄ rationes probantes oppositum. constabit ex his quæ statim adducemus.

C Plato in phedone animaduertens difficultimum esse in hac uita animæ humanc essentiam qualitatemq; intelligere, quoniam uidelicet eam sub corporea specie intuemur, & ex his quæ sensui subiacet in eius ferimur intelligentiam, ideo extimat tutissimam rationem ad animam comprehendēdam fore moralem purgatiōnem. i. nō secundum passiones quibus feruntur bruta, sed secundum rōnis dictamen uiuere, adiecta methas physica abstractione. i. assuescere speculationi diuinarum, quæ se supra omnem corpoream speciem elleuat anima. Vbi uero id non sufficiat, opus esse diuino uerbo, idest reuelationibus diuinitus factis enunciatis nobis ipsius animæ excellentiam & immortalitatem. Nam inquit Plato in Socratis apologia. Deum mentiri non est credendum, neque id est fas deo.

In Thimeo autem descripturus Plato mundi & deorum immaterialium substantiarum quas & mentes dicimus, & hominis ut dei terreni, & animae rationalis productionem a deo & immortalitatem, aduertensq; non esse humani ingenii efficacissimis & omnino firmis rationibus firmare quae dicturus erat sic inquit. Cum de re firma & stabili, & mente comprehendenda disserit, stabiles similiter imutabilesq; & q; maxime fieri possint inexpugnabiles rationes esse oportet. Cum uero de ipsius rei firme stabilisq; simulacro disputatur, uerisimiles rationes sufficiunt. Cum ergo o Socrates multa de diis, & mundi generatione a multis dicta sint ne mireris obsecro, si rationes de ipsis probatissimas afferre non possum. Satis n. factum putare debebis, si non minus probabiles q; qui quis alius rationes attulerim. Equum enim meminisse, & me qui dico, & uos qui iudicabitis homines esse, ut si probabilia dicentur nihil ultra requiratis.

¶ Et qm quis Platoni obicere posset. Si de mundo & hominis & animae generatioe firmas habere rationes non possumus, ergo semper dubii erimus & pro neutra parte sententia ferenda est. Ideo Plato infra quasi hanc observationem expugnat dicit deorum filiis. i. prophetis revelantibus omnino credendum esse, etiam q; rationibus nec necessariis nec uerisimilibus eorum oratio firmetur, & sic describit mundum productum a deo, & hominem formatum, & animam factam immortalem admodum conformiter ut sacra genesis, quam profecto necesse est concedere Platonem & uidisse & leguisse, & illi credidisse. Per rem stabilem & firmam intendit deum, per simulacrum rei stabilis intendit mundum, & mentes immateriales, & humanam animam, in qua

Quat imago dei. Hæc de secundo cap. dicta sint.

¶ Caput Tertium.

IN tertio capite aperiendum est, quid de statu animarum post hanc uitam Plato senserit ex propria sententia & docuerit. Dico ex propria sententia, quoniam Plato institutis pythagoricis edocetus ab Archita, qui plura sparsim in libris suis de statu animarum post hanc uitam descripsit recitatue potius quam diffinitive, quæ a platonicis non approbantur, nec platonice attribuenda sunt, ut transmigratio humanarum animarum in corporibus brutorum. Peregrinatio & circuitus animarum per loca subterranea. Animas malorum emergere de terra, animas uero bonorum descendere de celo. Descriptio fluminum apud inferos. S. Acherontis, Stigis, coocyti, Phlegetontis. Hæc namque omnia magis ut fabulosa & poetica describit quam ex propria sententia, unde circa finem phedonis cum hæc omnia Socrates in carcere recitasset sic inquit. Oportet hæc quasi carmina quedam ritu magorum mentibus nostris infundere. Quia obrem ipse iamdiu protraho fabulam. Hæc igitur omittenda sunt in grauissima Platonis doctrina. Hoc enim non esset animos nostros curare sed potius illudere, nec meruisset Plato animorum medicus sed ludificator appellari. Nisi forte mistice interpretentur.

CVT igitur scias mihi Alexander, quæ & quanta Plato noster quasi cristiana lege ac religione uiuens de animarum nostræ statu post hanc uitam ex sua sententia scripsit, semperque studuerit mortalibus suadere, duas præmitto distinctiores in doctrina sua famosas, prima est de aïabus humanis, secunda de locis ad quæ migrant aïæ

CDistinctio prima sit hæc, ex animabus humanis, quedam breui temporis spacio, è corpore recedunt, ut in ipsa infantia atq; pueritia. Q uedam notabili temporis spacio corpus inhabitant, alie quidem usque ad iuuentutem, alie ad uirilitatem, alie ad senectutem, ex his quæ notabili temporis spacio corpus inhabitant, quædam criminibus maculantur non in habitum prauum deductæ, sed interposita penitentia, & rationis repugnantia. Has in lege nostra dicimus ex passione & infirmitate peccantes, sepe quidem penitentes reprehendente rationis dictamine. Sed iterum atq; iterum peccantes, & in peccatis sic maculate migrantes. Q uedam peccatis in habitum prauum deductis, sine ulla rationis repugnantia, sine penitentia, quodcumq; scelus etiam immanissimum in proximum & in deum committentes sordidantur, siccq; migrant à corpore. Has in lege nostra, ex malicia peccantes, in malo obduratas dicimus. Q uædam iuste sanctæq; uiuere contendunt, & huiusmodi in triplici differentia apud Platonem reponuntur. Q uedam enim sua simplicitate contente, in nullo sciendi siue philosophandi genere se exercent, uiuere tamen student ut recta ratio dictat erga deum & parentes & patriam, aliosq; sibi proximos, has in lege nostra uulgares siue plebeas sed iustas & probate uite animas appellare possumus. Q uædam pie sanctæq; uiuunt in ciuili siue regitiua philosophia exercitate, quas in lege nostra regimini siue populi siue familie præpositoras esse dicimus, ueluti duces & iudices & custodes. Q uedam exactissime philosophæ, diuinorumq; speculationi dedite, a communione & uulgari hominum conuersatione semote, nulli

injuriam agentes , deum prae omnibus colentes , omni uirtutum genere exornate , mortem prae uita , ne indecore uiuant eligentes . Has in lege nostra animas in carne praeter carnem uiuentes , quarum conuersatio in celis est , dicere merito possumus .

C Distinctio secunda sit hec . Animarum loca post huius uite statum in doctrina Platonis quinque sunt . Primus est sub terra infimus , quem tartarum appellat . Secundus est sub terra tartaro superior , quem animarum purgatorium extimat . Tertius est supra terram in ethere superiori purissimo neque nube neque caligine , neque alio quoquis uapore terreo aut aero perturbato . Quartus est in splendidis celestibus corporibus . Quintus est supercelestis .

C Plato ut pius & solitus animorum medicus , antequam prae dicta loca animabus post mortalem uitam pro demeritis aut benemeritis enunciet , hortatur prius in phedone incautos consideratosque mortales , ne dum uiuunt animam negligant , sed quantum ualeant illius curam gerant , ne mortem inexpiat & imprparati subeant . Sic igitur inquit . Iustum est ouiri cogitare si anima sit immortalis , eam non solum huius temporis in quo uiuere dicimur , uerum etiam uniuersi gratia curatione plurimum indigere . Nam graue periculum fore putandum est . Si quis animam neglexerit . Si enim mors totius dissolutio esset , certe improbi lucrarentur , quoniam & à corpore , & à prauitate cum anima liberarentur . Nunc autem cum anima immortalis appareat , nulla superest malorum declinatio , nulla salus , nisi ut anima optima & pru-

dentissima fiat. Nihil enim anima cum migrat secum
migrat secum differt præter eruditionem atq; educatio-
nem.i.præter scientiam , & moralem siue bonam siue
malam operationem . Que quidē statim in principio
transmigrationis illi plurimum prodesse uel obesse di-
cuntur , hæc ille (& infra) sed bonam spem de aio suo
habere debet quicunq; uoluptatibus ornamentisq; cor-
poris neglectis tanq; alienis, uoluptates quæ in discédo
percipiuntur studiose sectatus fuerit , animumq; non
alieno sed suo decorauerit ornamento, temperantia ius-
titia fortitudine liberalitate ueritate, sic ex hac uita mi-
grationem expectans, tanq; cum fatum uocauerit mi-
gratus, hæc omnia in phedone. In primo autē libro
de repub . Cephalum nobilē & senem atheuiensem in-
troducit ad Socratem loquentem , admonetq; hoīem
jam morti ex senectute propinquum qui terror eū ins-
uadat, aut quæ bona spes cor eius foueat, ideo animæ
curam nulli esse post ponendam. Sic igitur inquit. Cer-
te scias δ Socrates q; postq; eo deuenerit aliquis, ut bre-
ui iam moriturum se opinetur, incidit in eum timor &
cura quedam eorum quæ in superiori uita neglexit, &
enim quæ de inferis dicuntur , quemadmodum eos q;
iniuste egerunt illic dare penas oporteat irrisa hactenus
mouent tunc animum, ne forte uera sint suspicantem.
Atq; ipse siue propter senectutis debilitatem seu q; alte-
ri uite propinquior illa acutis inspicit , & solicitudinis
& timoris plenus redditur , atq; reputat examinatq; si
quem iniuria affecerit. Qui ergo inuenerit multas eius
in uita iniquitates, ex ipso somno tanq; puer frequenter
excitatus extimescit & pessima spe uiuit . Qui aut nul-
lius iniurie sibi conscius est , hnic iocunda spes semper
adest, optima senectutis nutrix, quemadmodum Pin-

darus ait. Scite nāq̄ ille ò Sōcrates istud cecinit . Q uis
 cunq; uidelicet iuste sancteç; uitam exigit , dulcis eum
 spes comitatur cor nutriens senectutemq; fouens, quæ
 maxime hominum uolubilem gubernat animum , ut
 illuc intrepidus proficiscatur , cum neç; inuitum quē
 piam circūuenerit, neç; mentitus fuerit, neç; debeat uel
 uotas deo uictimas , uel homini pecunias , hæc ille in
 primo lib.de repub. In libro autem secundo Alcibiadis
 qui de uoto siue de sanctitate inscribitur demōstrat
 plato curam de animo habendam non ex ceremoniis,
 non ex uariis sacrificiis, non templorū ornatū, sed ani-
 mis sanctitate, quo nil deo carius & ad quem solū respi-
 cit. Sic igitur inquit. Non huiusmodi est dei natura ut
 ducatur muneribus quemadmodum improbus fene-
 rator. Sed & nos nimium deliramus, si propter mune-
 ra nos deo acceptiores esse ducimus . Et.n.graue esset,
 si deus ad donaria & sacrificia nostra respiceret potius
 q; ad animum utrum iustus sanctusq; sit. Ad quē equis-
 dem deum arbitror multo magis attendere q; ad multi-
 sumptus poimpas & sacra, quæ nihil prohibet eum qui
 multa in deum hominesq; peccauerit siue priuatus sit
 siue reipub.singulis annis perficere. Deus autem utpō
 te a muneribus incorruptus spernit hæc omnia ut ipse
 eiusq; ppheta prædixit. Vnde perspicuum est , & apud
 deum & apud homines sane mentis iustitiam & prudē-
 tiam præcipue honorari. Prudētes aut̄ iustiq; sunt, qui
 sciunt quæ erga deū & homines agere & dicere oportē-
 teat, hæc ille in Alcibiade secundo. In fine uero decimai
 de repub.sic hortatur. Q uamobrem si meis sermonis
 bus obtemperabimus , nulla macula animam inficies-
 mus, & arbitrantes immortalem fore animam , taleç;
 ut & mala possit & bona omnia sustinere , uiā semper

ad superiora ducentem sequemur. Iustitiamq; cum prudentia omni ratione colernus, ut & nobis ipsis simus & diis amici dum hanc ducimus uitam, & postquam uirtutis præmia reportauerimus tanq; potiti uictoria & triumphis hinc nos feliciter abeamus.

¶ Enunciaturus Plato locorum qualitates in quibus differenter post hanc uitam recipiuntur animæ, & præmii & penarum in genere mensuram præponit deinde singulis p; meritis & demeritis cōgrua loca designat.

¶ Pro mensura penarum ex præmij in genere sic inquit in decimo de repub. Si qui cedis multorum causafuerint, ciuitatesq; & exercitus prodiderint, uel homines in seruitutem impegerint. Alterius flagitii aut sceleris consciifuerint, in his omnibus pro quolibet facinore penas decuplas pendet. Atq; iterum, si qui beneficia fuerint aliqua elargiti, iustitiamq; & pietatem coluerint, eadem pensione præmia reportant. Erga deos autem & parentes pii uel impii, & homicide, qui cede manus proprias polluerunt maioribus & præmiis & penis afficiuntur.

¶ Quo ad loca sic accipe. Animabus eorum, qui ut mox nati deceserunt aut breue tempus uixerunt, certus non datur locus in doctrina Platonis, neque quid memoria dignum recensetur, utpote non præmianendi neque puniendi, cum neque bene neque male uixerint.

¶ Animabus eorum qui notabili tempore uixerunt, peccaruntq; non obdurati, sed interposita penitentia, & quadam rationis repugnantia, locum sub terra tarato superiorem assignat, in quo ut inquit in phedone expiantur penas dantes iniuriarum, & cum purificate sunt absoluuntur. Rursusq; pro merito bono

rum operum singule præmia reportant.

CAnimabus eorum qui obdurati fuerunt in malo, & præ magnitudine scelerum facti sunt insanabiles, locum sub terra infimum qui tartarus dicitur assignat, à quo in eternum non absoluuntur, licet totis conatu bus exitum quærant. sed frustra nituntur ut Plato ipse in decimo de repub. describit pro exemplo adducens Ardiei tyranni animam in tartareo demersam qui senem patrem, & maiorem natu fratrem occiderat, de quo sic inquit. Vidi mus cum Ardieo alios, & omnes ferme tyrannos, & priuatos nonnullos qui magna scelera perpetrauerant, quos ascensuros se pro pemedum confidentes hiatus ille minime permittebat. Quod autem inde nunquia sint egressuri aperte testatur Plato in phedone cum dicit. Qui uero ob scelerū magnitudinem insanabiles esse uidentur, qui uidelicet sacrilegia multa & magna, uel cedes iniquas uel alia horum similia perpetrauerint, hos omnes cōueniens fors mergit in tartarum, unde nunquia egrediuntur.

CAnimabus eorum qui pie sancteque uixerunt, in nullo tamen philosophandi genere exercitati, sublimiem in ethere purissimo regionem assignat. De his sic ait in phedone. Qui præ ceteris pie uixisse inueniuntur, hi sunt qui ex his terrenis locis tanquam ex carcere soluti, ad altiora transcendunt puramque super terram habitant regionem.

CAnimabus eorum qui sancte uixerunt in ciuili philosophia exercitati, sidereas sedes assignat. De his uide detur intelligendum dictum Platonis in Thimeo cū dicit. Qui recte uiuendi spaciū à natura datum consecerit, ad illud astrum cui accommodatus fuerit reuersus beatam uitam acturus est.

CAnimabus eorum qui sancte uixerunt exactissimā philosophiam sectantes, nobiliorem præ ceteris & pulcriorem locum designat, qui non est dictu facilis ex sui celsitudine. De his in phedone sic inquit. Inter hos autem quicunq; satis per philosophiā purgati sunt, absq; corporibus omnino, totum per tempus uiuunt, habitationesq; his etiam pulciores acquirunt, quarum pulcritudo neq; facilis dictu est, neq; præsens tempus ad dicendum sufficeret.

CDe locis ad quæ migrant animæ ex sententia Platoni, satis dictum sit.

CQuas uero penas patiantur malorum & scelestium animæ apud Platonem paucis accipe, patiuntur primo ex loco subterraneo siue sit tartarus, siue tartaro superior quem diximus malarum animarum sed sanabilitā esse purgatorium, his in locis ut in horrendo & ceco carcere detinentur. In tartaro quidem in eternum ut supra diximus quoniā illic insanabiles sunt, in loco autem superiori ad tempus. i. donec expiate fuerint. Secundo ex malis demonibus inter quos uersantur a quibus multiplices suscipiunt cruciatus, quos plato in. x. de res pub. sub specie & figura corporee afflictionis & suppliæ describit neq; enim possunt spirituales pene nisi modo corporeo nobis innotescere. Sic igitur inquit. Adserant illic feroces quidam uiri aspectu ignei, qui ardientē sp̄ eius similes manibus & pedibus & ceruice uinctis prosternebāt prosternebāt. excarnificabātq; & secus uia quandam ad exteriorem partem raptatos tribulis lacerabant, indicantes quam ob causam talia paterentur. Tertio ex mala & facinorosa uita, qua dum in corpore uiuere se miseram & infelicē reddidit. Cruciat nāq; intrinsecus ex male gestis & continua mentis inquietudine

dine & angustia præmirtitur, eo ꝑ ex doctrina platonis, & ueritas est ; sicut animus ex beneactis naturaliter delectatur sibiq; complacet & gaudet ꝑ studiose egesit, sic ex maleactis tristitiam & inquietudinem incurrit. Hinc dicitur & est malorum uita tristis & misera, bonorum autem delectabilis & optime spei. Quarto ex mala consuetudine & ignorantia & falaciis , quæ secū trahunt ex inordinata corporum affectione. Audi obsecro mi Alexander, Platonem in phedone . Si anima inquit polluta impuraque decedit, utpote quæ corpus semper amplexa ipsum dumtaxat coluerit & amauerit , eiusque uoluptatibus & libidinibus quasi quibusdam ueneficiis delinita fuerit, & usq; adeo capta ut nihil aliud putet esse uerum nisi quod corporeū sit, quod tangi quod uideri possit , quod uebibat quod edat, & quo in uenereis utat. Quod uero oculis quidē occultum & inuisibile sit, & tñ intelligibile & philosophia cōprehendendū, odio habuerit, hūs affectus secū trahit, & grauat & ad uisibilē retrahitur locū, metu inuisibilis atq; occulti, &c. De animæ male miseria & penit post hanc uitam ad mentem platonis dictum sit. Quæ pro maiori parte adeo christiana uidetur ut credi possint quasi ex euangelio christi hausta fuisse.

Nunc de fœlicitate p̄mioq; eoꝝ qui pie ac sancte uiixerunt dicendū est ad mentem platonis.

Primo igitur fœlicitātur nobilitate loci, nā ut supra diximus bonorāias cū recedunt à corpore arbitratur Plato, euolare ad superiorē purissimi etheris regionē, aut ad sidereas speras, aut locū supercelestē, ubi perpe tuo euo sufficientissima uita uiuunt, cuius loci pulcritudo ut plato inquit in phedone, est dictu difficilis, immo uiuentibus uita mortali inenarrabilis,

TSecundo felicitantē cōuersatione et beneuolētiā deos-
tum ad quo & cōsortiū trāseunt, sic.n.hēs in Phedone.
Quicūq; purgatus atq; initiatus illuc accesserit cū diis
habitat, (& infra i eodē) si aia pura discesserit, ad aliqd
sibi simile diuinū abit, diuinūq; & imortale & sapiēs,
quo cum peruerterit euadit felix, ab errore, dementia,
timoribus, durisq; amoribus, ceterisq; humanis libe-
rata malis, & quēadmodum de initiatis dici solet, per
relicuum tempus uitam cum diis agit. De amicitia au-
tem dei erga iustum in.x.de repu.sic inquit. Vnus qui
dem.i.iustus a deo amabitur, alter.i.iniustus odio ha-
bebitur. Deorum autē amico oīa quoad fieri pōt opti-
ma a diis tribuuntur. Sic itaq; de uiro iusto extimans
dum siue in pauperie seu morbis siue quibus uis aliis
ex his que mala uidentur, fuerit cōstitutus. Huic demū
uel uiuenti uel mortuo ad bonum aliquod ista cōdu-
cere. Neq; enim à diis unq; negligitur, quicunq; cona-
ri uoluerit iustus euadere, uirtutisq; officiis quantum
homini licet, deo similis fieri.

Tertio felicitantē habitu sapientie, qua aīe naturā ia-
se cognoscunt, oīumq; existētium p se nās, & ipm ue-
rum bonū & pulchrum cōtemplant. De pura aīe intel-
ligentia, qua seipsam speculabit, sic inquit in.x.de res
pub. Tunc dēmum uerā nām ipsius animi cōtempla-
bimur, agnoscamusq; utrum uaria sit an simplex, qua-
lis uē scit oīs eius cōditio (& in eodē) si quis uero qua-
lis illa sit simplex sit inspicere cupit, nequaq; eā intueri
debet cōione corporis malisq; aliis inquinatam, quē
admodum ipsi nunc intuemur, sed qualis cum pura
fuerit ubi certe & multo pulchrior apparebit & clarior
cum talis tueat. De habitu pure sapientie sic inquit in
phedone. Arbitrari qdem oportet uerū p̄m q; nō alibi

purā sapientiā posse asseq̄ speret, q̄ in futura post mor-
tē uita. Quod aia i se ipsa collecta, nō cōione corporis,
sed recessu à corpe, oīum existētiū p se nās itelligat, sic
ingt i Phedone cognoscūt uiri scie cupidi, quēadmo-
dū p̄fia eoꝝ aīam ita cōstitutā suscipiēs, paulatim in-
struit, soluereq; aggredit. s. à cōione corporis ostēdens q̄
fallax oculorꝝ, q̄ fallax auriū, ceterorūq; sensuū sit iudi-
ciū, suadēs ab his discedere, quatenus herere illis sum-
mā nō cogat necessitas, seq; i seipsum reuocare atq; col-
ligere, nec ulli credere pterq; sibi, quatenus ipsa p se ip-
sum itelligat quodlibet eoꝝ q̄ sunt existens p seipsum
(& iterꝝ ingt, Puri et à corporis insania liberati, cognosce-
mus p nos ipfos sincerum quodlibet i. quodlibet uere
& mere itelligibile. Quod tādē ad summi boni & pul-
cri cōtēplationē deueniat in qua putat Plato aio p̄fici
felicitatis status, egregie & elegātissime in simposio sic
describit. Quicūq; hucusq; p amatoria gradatim de-
ducitur, recto ordine pulcra ituitus, ad finē iā amatorii
affectus pueniens, subito quandā nā mirabilē inspiciēt
pulcritudinē. Hoc illud est, cuius ḡra labores oēs p̄cedē-
tes subiuimus. Primo qdē ip̄m pulcrum semp̄ est, nec
fit nec interit, nec crescit unq; neq; decrescit, nec ē ex hac
pte pulcrū, ex illa turpe, nec tū pulcrū tū minime. Nec
ad hoc pulcrum, ad illud uero turpe. Neq; rursus ima-
ginatiōe quadā ip̄m pulcrum ita singetur, quasi uulius
pulcher aut pulcre manus, aut aliud cuius corpus ē par-
ticeps. Neq; in alio iacere putabitur uelut in aīali uel in
terra uel in celo, aut in alio quodā, sed ipsum per seip-
sum cum semetipso uniforme semper existens. Cetera
uero omnia, que pulcra sunt, illius participatione pul-
cra, ea s. cooitiōe ut nascētibus & itereuntibus affis, ni-
hil subtrahat illi aut addat, neq; passionē ullā icurrat.

Quāndo uero illud ipsum pulcrū suspicere incipit, ferme iam finem attingit. In hoc utiq; uite statu o Socratis, si usq; alibi hominū uidelicet ipsum pulcrū spectati uiuehdū? Quod si qn uideris, supra q; dici possit p̄ciosus auro ornatūsq; uestibus & pulcris pueris adolescentibusq; censem. Quā fœlix illud spectaculū fore putamus, si cui contigerit ut ipsum pulcrū intueatur sincerū integrū purū simplex, nō humanis carnisibus, nō coloribus non aliis mortalibus nugis contaminatum, sed ipm scdm se pulcrū diuinū inspiciat. Num uitā hmōi paruifacis, hoīs uidelicet illius, qui tam p̄clarū spectaculum contuetur, & illi inheret, hæc ille, & aduerte q; in doctrina platonis. Ipsum per se ens, per se uerum, per se bonum, per se pulcrum, deū gloriosum significat, & qm status uere fœlicitatis intellectū & uoluntatē perficit ideo deus ut primū ens & primū uerum intellectū clariſſima intelligentia perficit, ut primū bonum uoluntatē summo perficit desiderio, ut primum pulcrum specus latum eandē uoluntatem summo afficit amore & gau dio, quod apud nos dei fruitione signat. Paret igitur quæ & quāta Plato noster senserit de statu animæ pro alia uita, & hic terminatur tertium caput.

¶ Explicit secunda pars tractatus de indeficiētia animæ humane. Diuini Platonis sententiam continens, ordinata & edita à fratre Chrysostomo or. predi. philosophiæ sacreq; Theologie professore, sequitur tertia pars.

¶ Incipit tertia pars tractatus de indeficiētia animæ humane, conunens quinq; capita.

Postq; probatum est ac defensauimus Aristoteles nusse pro certo animæ humane indeficiētā,

ideinqp sensisse & probasse, & persuasisse. Plato .super
perscrutandū si fides & credulitas de animæ indeficiē-
tia, est homini naturaliter indita, uel oppositū. Diuidē-
mus igitur hanc tertiam partem in quinqz capita. Primo
declaratur propriositu signo sumpto a religione, quæ est
ppria & naturalis homini. Secundo ex signo accepto
ex statu nature, & statu legum. Tertio ex signo accepto
à uita & moribus bonorum qui sapientie studiū uite
sanctitati iuxterunt. Quarto declaratur cuius cōditio-
nis fuerint qui animæ deficieniam introduxerunt, aut
eos defensant. Quinto declaratur quid de hoc sentiat
christiana religio.

Caput Primum.



Irra primum aduerte quod præci-
puum signū, quo manifestat
homini, fidē & credulitatē de
animæ indeficiētia, esse nobis
naturaliter ingenitam sumit à
religione, quæ cōi oium sapiē-
tum iudicio, est homini ppria.
eo quod & soli & omni hominū
generi & semper cōuenit. So-

lus. n. homo in mundo inferiori intellectu uiget, quo
atttingit non solum corporeas sed & incorporeas, & diui-
nam quandā naturā, à qua & hō & oē ens aliud pen-
det, & circa cuius honorē ac cultū pietas ac religio ois
uersatur. Dico. n. religionē instinctū ipsum, omnitho-
minū generi cōem, quo ubiqz & semp diuinā quedā
uis & natura huius mūdi dñia & conseruatrix contépla-
tur obsecratur & colit. Hanc aut̄ religionē fuisse & esse

hominum generi nāliter inditā, sicut & in speculatiis
atq; practicis ipsa prima principia, hinc cōstat, q; ferē
oēs hominum opinōes & inuenta & instituta & mores
sub tpe mutant. Contrarie quoq; leges eodem tpe dia-
uersis insunt gentibus, & q; aliis turpia, aliis honesta ui-
dētur ex primo ethicor. Religio autē semp fuit & est &
erit. Vnde Plato in pthagora affirmat homines ēt anteq;
congregarentur, uel cōem instituerent ad inuicem ser-
monem, uel artes aliquas exercerēt, statim ab initio ob-
naturalem cognitiōem deum adorasse, arasq; & sacra
fecisse, & in Critia de insula atlantica describit gentem
illuc habitasse ante nouem milia annorum, regnum fel-
licissimum & potentissimū tenuisse, ex p̄cipua religiōe
qua deum uenerabantur, & ex iustis sanctisq; legibus
qbus obtēperabāt. Verū postq; inq; Plato diuina sors
in eis lōgo abusu, crebrisq; mortaliū rē affectibus in-
q; nata euauit, mosq; humanus p̄ualuit, tūc primum
dedecori succubuerunt. Tunc sane deo deorū Iupiter, q;
regit oīa legibus, cum deprauari generosam stirpē ani-
maduerteret, homines illos punire uoluit, ut rursus ade-
pti tēperantiā modestiores melioresq; euaderent hæc
Pla. Cum igit à primis seculis religio apud homines fue-
rit & cōis, pseueretq;, nō extimādum est hæc inuenisse
legum cōditores ad populos cohērēdos, nā ante ciu-
tates & familias uiguit in orbe religio, & homines sparsi
deū coluerunt, & legū cōditores numina timuerunt, &
obsecrati sunt, pculdubio extimare debemus cōem ip-
sam oīum gētium religionē erga diuinā nām esse hu-
mane spēi admodū nālē. Etcōfirmat, qm̄ sicut i habi-
tu nāli primo r̄ principiō speculabilium q; statim ap-
probamus audita, primū et firmissimum principiū est,
nō sunt cōtradictoria simul uera, sic in habitu primo.

principiorū practicabilium, ē hoc. In primis uenerare
 deos, deinde parētes dilige &c. Nec obstat, q̄ apud di-
 ueras gentes diuersi sunt ritus & instituta religionis, &
 apud eandem gentem pro diuerso tpe mutantur leges,
 & noue crescunt de colēdo deo snie. Est. n. apud hoīes
 religiō, sicut sermo & comedio, & uestitus. Nā natu-
 rale est homini loqui comedere uestri. Q uod autē sic
 uel sic loquat̄ comedat uestia, nō est naturale, quia na-
 turalia nō mutant, sed uoluntarium, iō illa semp̄ pma-
 nent, modi autē uariatiōes ex rōne & uoluntate susci-
 piunt. Sic & religio nālis qdem est homini modi at &
 ritus uoluntarii, iō illa semp̄ pmanet, hæc at sepius mu-
 tata sunt, & mutabunt, ex religiōe at nāliter inserta ho-
 mini, sic deducit ppositum n̄m. f. fidē & credulitatem
 de animi ideficiētia esse nobis i genitā à nā. Q uicunq̄
 deum ueraciter colunt, iō colunt, qm̄ inspecta nature hu-
 mane excellentia sup̄ oīa bruta, ad imaginē similitudi-
 nēq; illius se esse pgenitos nāli intellectus iumine co-
 gnoscūt, clarū est aut illis humanum corpus nō simile
 esse deo. Est. n. morti obnoxium magis sensibile q̄ itel-
 ligibile, multiforme dissolubile, nunq̄ eodē mō se hñs.
 Deus at apud omnes recte sentientes nā est imortalis
 intelligibilis nō sensibilis, uniformis, indissolubilis, eos
 dem mō semp̄ se hñs. Cum igitur naturaliter intelliga-
 mus hoīem nō assimilari deo secundum corpus, reli-
 quum est ut assimile secundū aīam, ergo nāliter ma-
 gis q̄ doctrina cognoscim' aīam deo similē eē imorta-
 lē intelligiblē idissolubilē simplicē & q̄ ē, eodē mō sp̄
 se hñs scđm s̄bam, licet uariabilis apprehēsiōe & affe-
 ctu. Preterea. Colētes deū credūt idubie deū esse, spēq;
 hñt ut bñfaciat colentibus eū, aliter remota fide & spe,
 uane colerent eum. Sed euidentissime cognoscimus

deum non benefacere nec remunerare pro hac uita oēs
qui ueraciter colūt eum, ergo naturaliter deū colimus,
future uite gratia, ad cuius credulitatē naturaliter inclī-
namur. Nam ut Orphei canunt hymni; si diuina uirtus
elementa suis queq; distribuit locis. Si rebus quibusq;
uel minimis, pro sua cuiuscq; natura, partitur munuscu-
la, cur non hoībus ēt pro meritis loca præmia suppli-
ciasq; dispartiat? Ex eo ergo q; uidemus sepe numero
bonos in hac uita relinquī immunes & malos impu-
nes, naturali intelligentia aduertimus uitam alterā sup-
esse in qua iusticia diuiua pro meritis infalibiliter imple-
tur, uita aut̄ altera ex immortalitate aīæ pēdet. Hæc igis-
tur per consequentiā disponuntur. Religio est homini
naturaliter indita, ergo fides & credulitas de futura ui-
ta, ergo fides de indeficiētia aīæ, & q; hæc in cōsequē-
tia necessaria se habeant, amplius demonstrabitur in-
fra, ex eo q; pii approbant & sustentant animæ indefi-
cientiam. Impii autem impugnant, ut suadeant sibi &
aliis, se posse impune peccare.

Caput Secundum.

Circa secundū caput aduerte q; fidem de animæ
indeficiētia esse nobis naturaliter editā magis q;
ex doctrina aut humana lege signum sumitur
ex ipso nature statu, & legum. Statū qdem naturæ dici-
mus, qñ hoīes nō ex conditis & scriptis legibus. sed so-
lo rōnis dictamine uiuentes operabantur & ipso lumi-
ne intellectus a primo oīum conditore nobis im̄p̄sso,
quales fuerunt hoīes ante legem mosaycam, ante egip-
tiorum persarum græcorum romano & legum condi-
tores, eo quidē tpe celebris fuit & famosa de aīæ hu-

mane credentia. Nam Jacob audita morte Josephi, noluit ab aliis filiis solaciū accipere; sed inquit, descendam ad inferna lugens filiuū meum Joseph. Esiodus & Orpheus poëtarum qui de diuinis scripserūt uetusissimi, de animorū immortalitatē apertissime scripserunt. Teste Plato. in prothagora ut et in p̄cedenti cap. citatū est, homines anteq̄ policie & domestice cure instituerent, gratia future uite deus colebant aras construebant, & sacra celebrabant, ut potè ingenita quadā intelligentia excitati, qua se secundum aiām imortales extimabāt. Ex statu conditarum legū idem signū assumitur. Nam q̄ iuste & bene disposite legis conditores fuerunt, sic quidē processerunt, q̄ nullus aiorum mortalitatem enāciat, minusq̄ suadet, oēs aut̄ aut̄ virtualiter aut̄ expresse operis positum induxerunt, cuius argumentum ex eo maxime sumitur q̄ oīs siue diuine siue humane legislator, in numen aliquod legem acceptam reduxit, primāq̄ & præcipuam de diuino cultu ac religione instituit legem, & quidem q̄ oīs famosus & celebris legis cōditor in aliquod numen leges suas tanq̄ ab eo suscepas retulerit hinc accipe. Zoroaster bactrianis & persis leges tradens reduxit in Oromasim. Termegistus Egyp̄tiis in Mercurium. Moses hebreis in totius nature patrem & authorem deū. Minos cretēsibus in Iouē. Cartondas cartaginensibus in Saturnum, Lycurgus lacest̄ demoniis in apollinē. Solon atheniensibus in Mineruam. Numma romanis in Egeriam, Xamolchis scitis, in uestam, Plato Siculis in Iouē & apollinē. Iesus seruator noster in deum patrem. Quaecūq̄ inquit audiui a patre meo, nota feci uobis. Maumeth seductor in gabrialem. postq̄ aut̄ oīs legis conditor legem in aliquod numē retulit, prio de religione legē instituit, qđ maxie

patet in Zoroastris Oromasui magia, est aut illa deorum
cultus ut testat Plato in Alcibiade de hoie . Rednctio
nem uero cōditas legum i aliquā diuinā virtutem, &
accuratissimā de colendis diis institutionem , sup de aī
indeficientia credulitatem pculdubio fundarunt , extis
mauerunt.n. ut principium solidissimum, aias semp uī
uere, ideo tale principium quasi ex nā cōcessum, aut ta
cuerunt: aut simpliciter enunciarunt . Q uo posito cō
phenderunt rōni cōsentaneum esse, ut deus de hoīum
genere utpōtē sibi cognato & simili, curā gereret, iōq;
sanctum ac iustum fore. Si hoīes deum colerent, cuius
bonitate seruantur. Nullus ergo tibi neq; aliis suadeat,
animi indeficientia in populis inualuisse ex solo legum
instituto, aut ne homines in uicia & scelera licentiose &
pro libito ruant . sed ex naturalis luminis intelligētia, à
qua nullus est expers, nisi fuerit infecte depravateq; na
ture, ut inferius apertissime demonstrabitur.

¶ Caput Tertium.

Circa tertiu cap.aduerte q; à uita & moribus bo
norū q; sapientie studium sanctitati uite cōiunxe
runt, euidentissimum signum sumit quo argue
re possumus fidem & iudicium de animi indeficientia
esse homini naturaliter ingenitam. Tales nāq; nō mo
do uerbis & scriptis sed uite sanctimonia , & morum
probitate, & patientia in aduersis, & præcipua religio
ne declararunt quasi à natura sibi insertam de animæ
indeficientia fidem firmissimamq; sententiam, & id no
bis ostenderunt persarum magi.i.sapientes, egyptii sa
cerdotes, hebrei prophete, philosophi sectatores orphei
& pythagore, & Socratis, & Platonis, & prisci christia-

ne religionis Theologi, de quibus infra loquuturi sumus, hi omnes profecto incomparabili sapientia, & uite integritate dictante ratione pullebant, & animorum immortalitatem penas & præmia post hanc uitam in defesse mortalibus suadebant. Neq; putandum est eos finxisse aut præcise imaginationes composuisse, quoniam huius rei gratia uite periculo se exponebant, studiosis operibus iugiter insistebant, & ueluti ab omnibus corporis uoluptate separati præsentem uitam terminas re contendebat, fuerunt & alii q; plurimi doctissimi philosophi ex barbaris & græcis & latinis, qui & si nō tanta excellerent uite castimonia, quanta illi quos ante memorati sumus, honestis tamen moribus uitam duxerunt, & religioni & fidei de animæ indeficientia fauere non dubitarunt, & ut in summa rem nostram complestar, nolo te latere Alexander optime, q; a primis seculis usq; in præsens, qui uixerunt secundum naturam integrum. Sortitiq; sunt ingenium sanum, & benignam siderum dispositionem, hi q; maxime & religioni & anime indeficientie fauere conati sunt. Vixerunt autem & uiuunt secundum naturam integrum, qui non morte brutorum feruntur in agendo aut commoti passionibus concupiscentie, aut agitati furore & atrocitate irascibilis, sed dictamine rationis erga deum & proximum & seipso optime se habent. Tales fuerunt ab antiquis seculis Termegistus rerum philosophus & sacerdos apud Egyptios. Regii pedagogi apud persas, de quibus scribit Plato in Alcibiade de homine, eos fuisse sapientissimos iustissimos temperatissimos atque fortissimos. Hi regis persarum primogenitum post etatis annum quantumdecimum erubabant hoc quidem ordine. Primus Zoroastris Oro-

masii filii magia docet, est autem illa deorum cultus,
appellaturq; apud eos, docta religio, siue sapiens pie-
tas. Secundus admonet ut omni tpe sit uerax. Tertius ne
ulla cupidine superetur, ut liber uiuere cōsuescat, ac pri-
mum imperās sibi ipsi ne ulli seruiat. Quartus impau-
dum & intrepidū reddit, ne qñ aliquid metuens seruus
fiat. Pythagoras qui totius virtutis & honestissime uite
regulam in uersibus aureis descripsit. Socrates qui pri-
mus dī ethicem duxisse à celo. Plato, quē marcus uar-
ro, & apuleius tm extollunt, uteum nō solum heroia-
bus superiorē fecerint, sed & diis equalem quia. s. diui-
narum rerū secreta penetrauerit, Xenocrates cuius uita
teste Diogene est fortitudinis & sanctitatis exemplar.
Demosthenes qui postq; Plato. & Xenocrate de imor-
talitate animorum differētes audierat dixit, se male hu-
neste mori q̄ turpiter uiuere sicq; discurre mi Alexander
in antiquis & recentioribus historiis, & pculdubio
pro maiori parte inuenies q̄ quicunq; sapientie studiū
honeste uite adiunixerunt, sicq; secundum rationalis ui-
te integritatem uiuere studuerunt, & animi indeficiētā
& pietatem erga deum iutati sunt. Sortiti sunt autē inge-
nium sanum, q̄ sane & naturalis ut humane speciei cō-
uenit sunt cōplexionis. Sanam uero & naturalem hoīs
cōplexionem iudicamus sanguineam ac maxime tem-
peratam. Sanguinea cōplexio aerea est, in calore tem-
perato & uitali humido cōsistens, hæc profecto ad sa-
num & clarum ingenium atq; naturalem prudentiam
accomodata est, & uerum iudicium tam in speculatio-
uis q̄ practicis non perturbat, imo perficit. Sicut q̄ sani
est gustus, uere desaporibus iudicat. Qui talis sunt cō-
plexionis & præclaro ac sano ingenio inspeculandis
rerum naturis se se exercent, uere ac recte deo de reli-

gione; de animæ indeficiētia iudicant. Benignā uero siderum dispositionem sortiti sunt, qui Saturnum & Mercurium in ortu habuerint directos. Hæc n. sidera in aspectu recto ad speculandum inuitant qm̄ spiritus ad interiora contrahunt, augent ingenium, iudicium firmantinanes suspitiones prohibent, & naturalem fōuent religionis instinctum Duxi directos, qm̄ si retrogradi fuerint, ad opposita disponunt ut distinctius declarabitur infra. Quoniam igitur uerax extimandū est iudicium illud, quod à natura integra, à sano ingenio à probatis moribus & uite sanctitate procedit, ideo sapientibus & probatis ac grauissimis uiris credendum est, qui animi nostri indeficiētiam & uerbis & scriptis, & actibus contestati sunt.

¶ Caput Quartum.

IN hoc quarto capite declarare proposui Alexáder optime, cuius sortis, cuius uite & cōditionis fuerint authores de anime nostre deficiētia, qualesq; sint, qui & antiquitus & nunc eorum sententiam defensare contendunt. Tu igitur aduerte quā describimus distinctionem ex his qui aie mortalitatem introduxerunt.

CVel fuitūt impii.

CVel ignauī seu uoluptuosī

CVel flagiosi.

CVel insani.

CVel melancolici.

CVel habētes Saturnum & Mercurium retrogrados.

CVel feruore iuuenili agitati, sed hi sanabiles sunt, & sanantur accedente senectute.

CQ uoniam autem eorum sententiam defensare contēdunt

etiam q̄ non sint illius mentis , aut nimis curiosi sunt aut singularis nominis cupidi , & qm̄ hi oēs, naturam habent infectam aut ingenium egrum, aut complexio nem corruptā, aut aduersam siderum dispositionem, ideo iudicium eorum ut fallax & monstruosum , à mentibus bene dispositis reiciendum est, ne eoꝝ exemplo inficiantur.

¶ Primo qdem dicimus uel fuisse impios . Impios qdem dicimus i hoc pposito nō nō q immites aut imisericordes, sed q̄ irreligiosi, & hm̄i hoīes ex ferina magis q̄ rōnali natura , aut deum negant aut deum hoīes curare, sicq; non mō seruant de diuino cultu instituta sed contemnunt & derident & impugnat, aliosq; auer tunt ne sanctiores aut meliores habeantur . Isti & diuina nam solitudinem erga nos , & præmia & penas alterius uite , & animorum immortalitatem non ratione sed magis feritate & insania negant. Tales fuisse dicuntur præ ceteris Diagoras & Dicearcus apud græcos. Pharo in Egypto , qui ut legimus exodi cap. quinto ferina uoce clamauit contra Mosem . Q uis est dominus ut audiam uocem eius , nescio dominum . Apud caldeos fuit Nabucdonosor , ut legimus in Daniele cap. tertio. Apud Romanos fuit Caius imperator teste Ioseph, qui imaginem siue statuam suam per totum imperium deferri iussit ut adoraretur , nullum præter seipsum deum extimans . Tales in humana specie ut monstra deuitanda sunt, ut potè & ratione & recto ius dicio ex spoliati.

¶ Secundo diximus, uel ignauos aut uoluptuosos . Hi sunt q̄ soli uentri & ueneri inseruiunt . Hi penitus uiuūt declinantes ad mores animæ brutalis & sua pessima cōsuetudine curuas faciunt in terris animas suas celestium

renum inanes, qui adeo detinent rationem & intellectum
 sub sensu & imaginatione & concupiscentia demersum,
 ut nil ueri intelligant, neque ordinato processu
 discurrant. Hi ex deprauata in eis humana natura,
 nihil credunt quod sensu non apprehendunt ideo se
 la corporea confitentur, & quoniam animae humanae
 substantiam sensu non percipiunt. Ideo eius insuffi-
 cientiam negant, decernentes suo deprauato iudicio,
 quicquid boni aut mali contingere potest hos
 mini, totum pro hac uita terminari. Hi quos dicimus
 uoluptuosos & ignauos Ab Aristotele in primo ethico
 corum nuncupantur onerosi, & in tertio lib. dicti sunt
 bestiales eo quod intemperantia cibi & ueneris, rationem
 aufert, & in bestiam uertit. Horum animas Plato in Phaedone,
 pollutas, impuras, contagione corporea inuolu-
 tas appellat, eo quod cum nil aliud quam corpus amauerint,
 eiusque uoluptatibus ac libidinibus quali quibusdam ue-
 neficiis incantate fuerint, & usque adeo capte ac demeta-
 te, ut nihil aliud putent esse uectus, nisi quod corporeum
 sit, quod tangi, quod uideri possit. Sicque in corpe ut in
 luto demerse, cum corpore se morituras falso extimatur.
 Talis fuit Epicurus suaque fedissima secta apud grecos.
 Sardanapalus apud Assirios, & quod deterrimum est.
 iam redit epicurus, & ubique pasim dominatur. Te-
 nuit haece pessima secta inter hebreos & iura sua. Hi
 nempe sunt, qui in euangelio beati Mathei saducei
 nuncupantur, qui spiritum i.e. animae immortalitatem
 negarunt, quos in diuinalege hereticos Seruator no-
 ster redarguit.

Tertio diximus uel flagitosos. Hi sunt quos Arist. in septimo ethico feros siue inhumanos appellant, quod licet
 imagine & corporeis disponitio[n]es appareant, affectibus

tamen adeo depravati sunt, q̄ cruentis bestiis & feris
comparantur. Incidunt autem in has pessimas animi
egritudines inquit Aristo. in. 7. ethicorū triplici de cau-
sa. Primo ex cōuictu et cōuersatione cū gente barbara,
q̄ potius impetu & rōnabili lege operat. Secundo ex ma-
ximo infortunio; quo aut bonis fortune, aut caris suis,
aut proprio honore, aut patria priuantur. Sic n̄ exaspe-
rati uertuntur in furorem, expoliant se omnī humanis
tate, & induunt feralem in naturā. Tertio ex pessima cor-
ruptionē humanarum pātionum siue affectionum,
ita q̄ sit progressus ultra limites humanae uite in simili-
tudinem immanissime fere ut tigridis aut draconis, &
tunc adēo peruertitur rōni iudicium, q̄ mala pro bo-
nis eligunt, falsa pro ueris iudicant. Isti sunt deorum &
religionis contēptores. In honesti sacrilegi, patrie pro-
ditores, humanum sanguinem ut fere effundentes, pa-
ricide, & in omni malorum genere famosi. Hos inquit
Aristo. hominum maliciā excedentes semper infama-
mus. i. bestialissimos & inhumanissimos appellamus.
Hi anime mortalitatem tenent, qm̄ de se non aliter q̄ de
ferali natura sentiunt. Qualis autem unusquisq; est, ta-
liter & iudicat. Vnde sicut egri non approbatur iudicium
de gustu, sic nec uiri inhumani & bestialis iudicium
de rerū natura, procedit enim in iudicio non sana men-
te, sed morbo animi, quo nil miserabilius. Ex his fuisse
dicitur Arstippus apud grecos. Nero apud romanos.
Magnus Mahometus turcarum tyranus, cristiani no-
minis, seuissimus hostis, qui ut cruenta bestie abeant in
malam crucem.

Cuarto diximus, uel insanos. Hos iudicamus fu-
riosos siue freneticos ex proprietate. Nam apud Arist.
in libro de somno & vigilia, & apud Avicennam in
sesto

sexto naturalium, freneticus ex inordinato & impetuoso
 regressu specierum sensatarum ad principium sen-
 tiendi. i.ad sensum communem quod alii dñt se uidere
 dum dormientes somniant, dicit se uidere in uigilia, &
 iurat & affirmat sic esse, nec potest suaderi in oppositā.
 Hinc est q̄ freneticus dicit in camera se uidere mortuos
 & armatos, & bestias, & multa horum genera, cum ni-
 hil eorum sit ad extra. Isti obstinatissime sunt apprehē-
 sionis & false, & omne eorum dictum ut uerum sine
 dubio approbari uolunt. Hi in agendis male consulūt,
 in speculandis pessime sentiunt. Hi authores sunt here-
 sum in lege diuina, & corruptores bonorum morum,
 & in philosophia pessimos inducunt errores. Hi nulli
 legi se subiiciunt, & sola pena artandi sunt. Isti de deo
 male sentiunt, ut pessimus ille Auerroes qui à deo ui-
 gorē infinitum abstulit, qui diuinam sollicitudinem er-
 ga singularia ut singularia sunt negauit, qui omnem
 animam informantem materiam mortale posuit, qui
 putauit animam intellectuam esse unicam omniū ho-
 minum sed separatam ut intelligentiā, & ut sic immor-
 talem, qui dictus est uno tempore se professum fuisse
 legem moysi, alio tempore legem Christi, alio tempo-
 re legem immundissimi Mahumeth, deniq̄ oēs has le-
 ges despexit, ut qui se bestiam fecerat, negando animā
 intellectuam esse formam dātem esse homini, sine leo-
 ge ut bestia uiueret. Isti insani et atra bili uexati omnem
 pietatem & diuinum cultū prosternunt. Suadent mor-
 talibus mortalia tñ curare, & ut terrei credunt huma-
 num spiritum in terram reuerti. Ex his fuit insanus &
 amētissimus Lucretius, qui scriptis suadere conatus est
 religionem non à iudicio naturali, nec recto rationis
 dictamine, sed corruptione complexionis, & solo legū

instituto prouenire. Sed quod falsum id extimandum sit, iam
docuimus in primo capite huius tertie partis. Qui ani-
mam suam primo conatus est uerbis et scriptis perdere
in tertio libro de natura rerum faciens eam mortalem.
Deinde corpus suum gladio perdidit, dum se ut frenes-
ticus interemit. Verum sicut egrotanti de sapore uini non
est credendum sed bene ualenti, sic nec his insanis, sed
bene mente dispositis adherendum est. Tu tamen aduerte
mi Alexander quod si Lucretius differuerit animas pe-
rire cum corporibus ipsa tamen ueritate & aliquali lucido
intervallo sic inquit. Cedit idem retro, de terra quod fuit
ante in terram. Sed quod missum est ex etheris oris id
rursus celi fulgentia templa receptant. Sic lactantius Lu-
cretium allegat.

TQuinto diximus uel melancolicos. Hi autem sunt quis-
bus humor frigidus & siccus & obscurus siue ater ducas-
tur, & homini qualitates uitalibus qualitatibus opponuntur.
Radicatur. non uita ut declaratum est in lib. de morte
& uita in calido & humido sibi proportionato, & in spiritu
subtili ac lucido. Quibus igitur praedictus humor domi-
natur aufert ab eis spem uite & aio suspicionem ingerit
contra uitam, ut poterit uite contrarius, & morti conueniens,
fundatur. non mors in frigido sico grosso. Hinc pruenit quod
licet quod plures sint ingenio & doctrina excellentes, tamen illi
praedictus humor eis predominatur, adeo suspiciosi et
timidi reddunt, quod de immortalitate aie ambigunt & diffi-
dunt, et quod habeant rationes magis pro immortalitate quam pro
opposito probabiles, assimilaturque his, quorum ratione iudicat
eis nocere possit, & tamen sensus horret in tenebris. Sic et isti
licet lecunum rationem iudicent, extimandum esse animam
immortalem, tamen ob terreum humorē plerūque diffidunt.

Tales fuerunt. Heraclitus, Chrysippus, Democritus, Zeno, Cittieus, Auerrues & Auēpaces arabes, & Auēpaces scribit sibi hanc diffidentiam contigisse ex humore illo sibi prædominante. Sed cum tale iudicū ingeniuū egrum ut potè melācholicum & uite contrarium concomitetur, nō est magnopere extimandum. Tu tñ ad uerte Alexander optime, q̄ si qui à genitura uel ab in eunte etate hoc humore grauantur, moderate tñ ita q̄ maniam non patientur. Vei si ex diuturno speculandi exercitio melācolici euadunt, ut plerūq; studiosi eligentes uitam solitariam, modo fuerint bene educati, ita q̄ eorum anime mancipium non fiant sui corporis, tan ta est uis nature nostre rationalis & stabilitas, q̄ inanes illas de animi deficiētia suspitiones à prædicto humorre terreo sugestas facile fugiunt, fiuntq; & sapientia & pietate & uite integritate insignes. Tales fuerunt Socrates & Plato & Pythagoras, & Varro, & Appollonius Theaneus. Quod si mala educatione deprauati fuerit, tanta est uis illius humoris terrei, ut inuertibiles infanablesq; fiant, & duces errorum.

C Sexto diximus uel habentes Saturnum & Mercuriu retrogrados. Aduerte ut diximus capite p̄cedenti, hæc sidera directa acutiorem hominem reddunt, ad contemplandum inuitant, qm ad interiora spiritus contrahūt. ingenium docile augent, religioni & his quæ sunt divine legis plurimum fauent. Quod si retrogradi fuerint, neq; optime dispositi, in omnibus reddunt hominem formidolosum ambiguū interminatū suspitosum propter terreā eorū qualitatē non satis aspectu aliorum siderū contēperatam & ex his prouenit q̄ h̄mōi huies, nisi toru imperio rationis contra sinistrum influxum præualeant, nō solum in his quæ ad religionem & dis

uinam legē spectant , sed etiam in omni negocio per
tractando ambigant & diffidant, & non tñ secum af
fert hic aduersus influxus defectum quo ad uite & im
mortalitatis fiduciam , sed etiam quo ad humanarum
rerum gubernationem , hi ut in pluribus non prospe
rantur in diebus suis . Hi interrogati si deus puidet hu
manis, si anima immortalis, &c. dicunt, nescimus, for
te sic, forte non. Sed meminisse te oportet, eam opinio
nem non satis habere fidei, imo nec auscultandam, que
sequitur aut ingeniū melancholicum egrum , & quo
dammodo uite contrarium, aut indebitam & noxiā
siderum positionem , quæ etiam complexionem per
turbat, & aliquando peruerit humanam . Tales igitur
si animæ deficiētia in inducunt, audiendi non sunt.

Teptimo diximus uel feruore iuuenili agitatos q̄ tñ
sanabiles sunt, & sanantur accedente senectute. Aduer
te igit̄ Alexander optime, duas esse etates ut scribit Pla
to in. x. de legibus religioni deditas, pueritiam. s. & sene
ctutem. Nam pueri cum lacte religionem à parentibus
fuscipiunt & imbibunt, & in illis permanent quæ imbi
berunt, donec in adolescentia & in iuuentute feruida,
ratio ipsa excitatur, quæ ex sui natura & innato deside
rio sciendi, suo discursu singularum rerum causas & ra
tiones exquirit. Quod si iuuenes & adolescentes ea stu
dia recipiant aut in illas incident disputationes, quibus
omni diligentia conclusionum rationes & cause per
scrutantur, incipiunt nil uelle affeuerare nisi cuius ipsi
firmam rōnem iudicio suo perspexerint, & tunc q̄ plu
res eorum religionem magna ax parte post tergū phis
ciunt, nisi forte legi fidem adhibeant, seniorumq; con
silio & eruditioriē committant. Nam rerum diuina
rum occī lūssime rationes, longo uix tempore, & ex-

quisitissima diligentia, & purgata mente comprehen-
duntur, & qm adolescentior ac iuuenilis etas, diu non
uixit, ideo huiusmodi rationes nundum attingit, nec
mentis oculus apperitur ut inquit Socrates ad Alcibia-
dem teste Platone in libro inscripto Alcibiades de ho-
mine, donec corporis oculus incipit deflorescere acces-
dente s. maturiori & senili etate, nonnulli in etate iuue-
nili constituti, quia nihil affirmant nisi cuius rationem
uiderint, non solum religionem non curant, sed etiam
Aristippicis & lucretianis uoluminibus se dedunt, &
tandem nil amplius de religione q de anilibus fabulis
cogitant & iudicant. Quidam uero nacti meliore for-
tem licet perrari Pythagoreo ritu. i. abstinentia obsecra-
tionibus castitate, mentem purgant à sensibus & ele-
uant, per morales ac diuinis disciplinas, ne Lippes ad-
huc oculos in diuinum solem subito dirigentes caliga-
re cogantur, sed gradatim progredientes lumen diuinū
in moralibus primo, deinde in methaphysicis perspice-
re contendunt. Hos Orpheus appellat musarum legitimos
sacerdotes, qui & in etate maturiori de religione,
de credendis prout diuina lex disponit, bene & optime
sentiunt, ut apertissime Plato demonstrat in epistola ad
Dionysium, & in Phedro & in decimo de legibus, &
aduerte mi Alexáder, q paternaliter Plato ipse iuuenes
admoneat, ne temere aut cito de diuinis sententiam fe-
rant sed legibus credant, donec etas maturior superue-
niat, uel per eos disciplinarum gradus, quos enarraui-
mus uel per quandam animæ supra corpus eleuatio-
nem, quam moderata senectus inducit, uideant clarius
& discernant q ante consueuerant. Hac de causa cū Pla-
to Dionysio adhuc iuueni diuina quedā mysteria sub
velamine tradidisset, admonuit primo ut ea q diligens

ter examinaret. Nullum enim hoc studium beatius esse potest. Deinde summo opere caueret. ne in hoium impetratorum aures haec exciderent, quia nulla solent apud vulgus esse magis ridicula, apud bonos aut & graues, & casto ac sano ingenio praeditos nulla magis digna ac mirabilia. Addit insuper Plato ad Dionysium scribes diuina mysteria postquam frequentius examinata atque speculata fuerint uix tandem ut aurum purgari atque luceare, ut etiam multa acutissimi & eruditissimi, cum talia in iuuentute, & etiam usque ad etatis sue annum trigesimum audiētes tanq̄ incredibilia reprobauerint, postea tñ ad maturam senectutem deuenientes, & tūc diligenter examinantes ut rationabilissima concesserunt, & contraria ut falsa dānarunt. Quos igitur uideris in iuuentute constitutos de animi indeficientia non bene fide, presumendum est non tam recta intelligentia q̄ immoderato illius etatis impetu & feruore ad hoc deduci, quos tamen nisi prauis moribus inficiantur, qui & intellectum ut ita loquar egrotare faciunt, senectus ipsam corriget & docebit.

COCTAUO diximus eos qui sententiā de aie defientia defensant, ēt q̄ nō essent illius mentis, aut nimis curiosos, aut singularis nominis cupidos. Aduerte mi Alexander, hoiem studiosum esse, laudabile proculdubio est. Est. n. studiosus q̄ ordinato & tēperato appetitu applicat se rei cognoscende, alio tñ & alio medio, pro ut diuerse regē cognoscibiliū m. essentie & quidditates exquirunt, nā alie rōnes expetende sunt in moralibus, alie in phisicis, alie in mathematicis. In moralibus. n. persuasibiles sufficiunt. In phisicis ab effectu. In mathematicis aut certissime & ad sensum sunt adducende rōnes. Q dī si quis in moralibus mathematicas exqrat demonstrat

tiones, & in mathematicis contētetur p̄suasibilibus, hie iam nō studiosus dicēdus est, nec laude dignus. Curiosum aut̄ esse dāabile est. Est. n. p̄prie curiosus, q̄ inordinato appetitu tendit in rerū cognitionē modo non cōuenienti rei cognoscende, uel supra p̄prii ingenii facultatem, estq; in cā q̄ hoies de facili cadant in errores. Quod si curiosum esse reprehensibile est, longe magis, nimis curiosum. Nimis aut̄ curiosus est, qui in nula ratione quiescit, qui p̄posito decreuit nil acceptare, nisi quod proprio metitus fuerit ingenio. Sunt & alii, q̄ ut se supra alias famosos reddant, uideāturq; noui aliqd inuenisse, probatas conclusiones & à bonis ac eruditissimis uiris defensatas impugnare aut infirmare decernunt, non q̄ firmiores habeant rōnes, sed ut inquit Plato in Phedone extimentur ab aliis, se solos sapientissimos euasiſſe atq; aduertiſſe neq; in rebus neq; in rationibus esse sanum aliquid aut firmum. Sed oia ut in euſripo sursum deorsumq; iactari. Sed & isti relinquendi sunt, uirisq; bonis ac mente & uita & doctrina sanis acquiescendum est, qui de religione & de animi indefic̄ientia optime sanxerūt, & sanctitate moꝝ cōprobarūt.

Caput Quintum.

Hactenus dictum sit Alexander optime, qđ Añsto. quid Plato, quid & alii qui ante christianā fidem sapientie studium uite & morū honestati iunixerunt, de aīe nostre indeficientia tradiderūt. Quālesq; fuerint, qui oppositū introduxerunt. Nunc sup̄est breuibus excipere, quid in hoc p̄posito teneat & p̄ficitur christiana religio, q̄ sola tibi & aliis diuino lumine fidei catholice illustratis sufficere debet, & ne longe

gius te detineam, satis me fecisse putabo. Si legislatoris nostri Iesu & primorum qui legem nostram scriptis & uita, & sanctitate, & omnis præclarri operis testimonio comprobarunt, Sententias adduxero.

¶ Reparator noster, sueq; diuine legis nuncii ac scribe quatuor euangliste, super anime indeficientiam edificarūt, quicquid de deo, de diuino cultu, diuina iustitia, diuina bonitate, approbatione boni, & reprobatione mali mortales docuerunt. Illud autem tibi sufficiat ad duxisse, quod scribitur Mathei.x. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem occidere nō possunt. Sapientissimi Pauli epistole passim animæ indeficiens non modo supponunt ut rem in dubio non uertendā, sed frequentissime enunciant. Dicit Ad R o. cap. septimo . Infœlix ego homo, q;s me liberabit de carceri mortis huius. Cupio dissolui & esse cum christo. Tis mens autem ne collosenses à uanis & superbis philosophis deciperentur, sic ad eos scribit cap. 2. Videte ne q;s uos decipiatur per philosophiam, & inanem fallaciā secundum traditionem hominum, & non secundū chris tum. Iacobus, Petrus, Ioannes, qui canonicas scripserunt epistolas, futuram uitam, quam non est dare absq; animæ indeficientia, apertissime enunciant. Iacobus in epistola sua cap. primo inquit. Beatus uir qui suffert temptationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam uite, quam repromisit deus diligentibus se . Petrus in epistola secunda cap. primo inquit. Velox est depositio tabernaculi mei.i.corporis mei , secundum q; & dominus Iesus Christus significauit mihi . Dabo autem operam & frequenter habere uos post obitum meum, ut horum omnium memoriam faciatis. Ioannes in epistola prima cap. secundo inquit, & hæc est res

promissio quam ipse pollicitus est nobis uitam eternam . Hæc scripsi uobis de his qui seducunt uos . Sed sicut ducuit uos dominus manete in eo , & Iudas apostolus , frater Iacobi , non ille Scarioth , in epistola sua cap . primo inquit . Vos autem carissimi memores estote uerborum , quæ prædicta sunt ab apostolis Iesu Christi , qui dicebant uobis , quoniam in nouissimis temporibus uenient illusores , secundum desideria sua ambulantes in impietatibus . Hi sunt qui segregantur semetipsos animales , spiritum non habentes . Vos autem carissimi uosmetipsos in dilectione dei seruare , expectantes misericordiam domini in uitam eternam . Ioannes in apocalipsi postquam annūciauerat in cap . 14 . Beati mortui qui in domino moriuntur &c . sententiam damnatorum descriptsit in cap . 21 . Timidis autem & incredulis & execratis & homicidis & fornicatoribus & ueneficis & idolatræ & omnibus mendacibus , pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure , quod est mors secunda Bonorum uero liberationem ab omni quod triste est , sic manifestat eodem cap . Absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum , & mors ultra non erit neque luctus , neque clamor , neque dolor erit ultra , quoniam prima abierunt .

TPost diuinos nuncios , qui Christi sanctissimam legem promulgarunt , accedunt primi & sapientissimi omniq; sanctitate uenerandi ecclesie doctores , Dionysius arriopagita pauli discipulus in libro de diuinis non minibus cap . sexto inquit . Anima rationalis postquam incepit esse semper est , & in cap . quarto inquit . Post illas clarissimas mentes . i . post angelos , anime & quæcunq; sunt bona animarum sunt propter bonitatem supereme bonam , idest bonitatem diuinam , & habent

Substantialem uitam inconsuceptibilem.

TOrgenes in commentariis super cantica inquit. Vbi afforet dei iustitia, bonorum merces, malorum supplicia, si anima mortalis esset.

TAmbrosius in exameron inquit. Qui rationales animas in mortales esse dubitat alienus proculdubio à seipso est.

TAugustinus in libris de trinitate, libro. 14. cap. tertio inquit. Absit ut cum anime natura sit immortalis, ab initio quo creata est, deinceps esse desistat.

TIdem in lib. 15. cap. 24. placuit optimo & sapientissimo conditori, ut spiritus hominis, deo pie subditus, habeat feliciter subditum corpus, & sine fine permaneat ipsa felicitas.

TCassiodorus in libro suo de anima cap. tertio inquit. Anima hominis, ut ueracum authorum consentit auctoritas, à deo creata spiritualis propriæ substantia, sui corporis uiuificatrix, ronalis quidem & immortalis.

TSi omniū qui de catholica religione scripserunt sententias citarem, quibus & animæ indeficientiam, & diuine iustitie rectitudinem in puniendis malis, felicitans disq; bonis aperte demonstrant, non modo tractatus, sed nec q̄ plures libri sufficerent. Ideo hic finem facio.

Tuisq; petitionibus Alexander optime satis me fecisse arbitror, si ut credēdum mihi est, que calamo descripsi, mente complexus fueris. Non enim est quod de anime indeficiante neq; alium sani ingenii, & bene educatum ambiguum reddat. Nam cum hominum genus propter animi inquietudinem corporisq; imbecilitatē & omnium rerum exteriorum indigentiam, difficultatem super bruta uitam agat in terris, nulla ratio suadet auctorem uite eundem penitus illi dedisse uiuendi ter-

minum , quem & ceteris animantibus . Nullum enim animal homine infelicius esset . Quoniam uero ratio non admittit ut homo qui dei cultu propinquius cunctis mortalibus ad deum accedit beatitudinis authore , sit omnium infelicissimus , necessarium esse uidetur , animis nostris e corpore uelut e carcere recendentibus lucē aliquam superesse . Licet ut inquit diuus Plato lucem suam humane mentes non respiciant clause tenebris & carcere ceco , & illecebris carnis ueluti terrenis compedi bus præpedite . Sed soluamus obsecro mi Alexander . Soluamus inquā terrenarum cupiditatum uincula , ut deo duce iam tandem ad sedem peruolemus ethereā , ubi fugata omnis generis indigentia , nature nostre excellentiam feliciter contemplabimur in diuine celsitudinis speculo , cui honor & gratiarum actio in secula sempiterna .

TExplicet tertia & ultima pars tractatus de indeficiencia anime humane , Fratris Chrisostomi Iauelli Canapitii ordin. prædica prouincie Lombardie regularis uite , philosophie & sacre theologie professoris . Anno etatis sue . 61. 1533. Die tertia nouembris .

F I N I S.



V E N E T I I S

¶ In officina Aurelii
Pincii Veneti.

M. D. X X X V I.

